הלכות גזילה ואבידה

משנה תורה לרמב״ם

geulaquiz.com

פרק א

א כָּל הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ שְׁוֶה פְּרוּטָה עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יג) "לֹא תִגְזֹל". אֵין לוֹקִין עַל לָאו זֶה שֶׁהֲרֵי הַכָּתוּב נִתְקוֹ לַעֲשֵׂה שֶׁאִם גָּזַל חַיָּב לְהַחְזִיר שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כג) "וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל" זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה. וַאֲפִלּוּ שָׁרַף הַגְּזֵלָה אֵינוֹ לוֹקֶה שֶׁהֲרֵי הוּא חַיָּב לְשַׁלֵּם דָּמֶיהָ וְכָל לָאו שֶׁנִּתַּן לְהַשְׁלוּמִין אֵין לוֹקִין עָלָיו:

ב וְאָסוּר לִגְזֹל כָּל שֶׁהוּא דִּין תּוֹרָה אֲפִלּוּ עַכּוּ"ם אָסוּר לְגָזְלוֹ אוֹ לְעָשְׁקוֹ. וְאִם גָּזְלוֹ אוֹ עָשְׁקוֹ יַחְזִיר:

ג אֵי זֶהוּ גּוֹזֵל זֶה הַלּוֹקֵחַ מָמוֹן הָאָדָם בְּחָזְקָה כְּגוֹן שֶׁחָטַף מִיָּדוֹ מִטַּלְטְלִין אוֹ שֶׁנִּכְנַס לִרְשׁוּתוֹ שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן הַבְּעָלִים וְנָטַל מִשָּׁם כֵּלִים. אוֹ שֶׁתָּקַף בְּעַבְדּוֹ וּבִבְהֶמְתּוֹ וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. אוֹ שֶׁיָּרַד לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ וְאָכַל פֵּרוֹתֶיהָ וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה הוּא גּוֹזֵל. כָּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל ב כג כא) "וַיִּגְזֹל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי":

ד אֵי זֶהוּ עוֹשֵׁק זֶה שֶׁבָּא מָמוֹן חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ יָדוֹ בִּרְצוֹן הַבְּעָלִים וְכֵיוָן שֶׁתְּבָעוּהוּ כָּבַשׁ הַמָּמוֹן אֶצְלוֹ בְּחָזְקָה וְלֹא הֶחֱזִירוֹ. כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ בְּיַד חֲבֵרוֹ הַלְוָאָה אוֹ שְׂכִירוּת וְהוּא תּוֹבְעוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי שֶׁהוּא אַלָּם וְקָשֶׁה. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (ויקרא יט יג) "לֹא תַעֲשֹׁק אֶת רֵעֲךָ":

ה כָּל הַגּוֹזֵל חַיָּב לְהַחְזִיר הַגְּזֵלָה עַצְמָהּ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כג) "וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל". וְאִם אָבְדָה אוֹ נִשְׁתַּנֵּית מִשֶּׁלָּם דָּמֶיהָ. בֵּין שֶׁהוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ בֵּין שֶׁבָּאוּ עָלָיו עֵדִים שֶׁגָּזַל חֲרֵי זֶה חַיָּב לְשַׁלֵּם הַקֶּרֶן בִּלְבַד. אֲפִלּוּ גָּזַל קוֹרָה וּבָנָאהּ בַּבִּירָה הוֹאִיל וְלֹא נִשְׁתַּנֵּית דִּין תּוֹרָה הוּא שֶׁיְּהַרֵּס אֶת כָּל הַבִּנְיָן וְיַחְזִיר קוֹרָה לִבְעָלֶיהָ. אֲבָל תִּקְּנוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַשָּׁבִים שֶׁיִּהְיֶה נוֹתֵן אֶת דָּמֶיהָ וְלֹא יַפְסִיד הַבִּנְיָן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. אֲפִלּוּ גָּזַל קוֹרָה וַעֲשָׂאָהּ בְּסֵכַּת הֶחָג וּבָא בַּעַל הַקּוֹרָה לְתָבְעָהּ בְּתוֹךְ הֶחָג נוֹתֵן לוֹ אֶת דָּמֶיהָ. אֲבָל אַחַר הֶחָג הוֹאִיל וְלֹא נִשְׁתַּנֵּית וְלֹא בְּנָאהּ בְּטִיט מַחְזִיר אֶת הַקּוֹרָה עַצְמָהּ:

ו הַגּוֹזֵל פָּחוֹת מִשְּׁוֶה פְּרוּטָה אַף עַל פִּי שֶׁעָבַר אֵינוֹ בְּתוֹרַת הֲשָׁבַת גְּזֵלָה. גָּזַל שָׁלֹשׁ אֲגַדּוֹת שָׁווֹת שֶׁלֹּשׁ פְּרוּטוֹת וְהִזְלוּ וַהֲרֵי שְׁלָשְׁתָּן שָׁווֹת שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת וְהֶחְזִיר לוֹ שְׁתַּיִם חַיָּב לְהַחְזִיר הַשְּׁלִישִׁית הוֹאִיל וּבַתְּחִלָּה הָיְתָה שָׁוָה פְּרוּטָה. גָּזַל שְׁתַּיִם שָׁווֹת פְּרוּטָה וְהֶחְזִיר אַחַת גְּזֵלָה אֵין כָּאן מִצְוַת הֲשָׁבַת גְּזֵלָה אֵין כָּאן:

ז הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ בַּיְּשׁוּב וְהֶחְזִיר לוֹ גְּזֵלָתוֹ בַּמִּדְבָּר הָרְשׁוּת בְּיַד הַנִּגְזָל אִם רָצָה נוֹטֵל וְאִם לָאו אוֹמֵר לוֹ אֵינִי נוֹטֵל אֶלָּא בַּיְּשׁוּב שָׁמָּא תֵּאָנֵס מִמֶּנִּי כָּאן. וַהֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הַגַּזְלָן וּבְאַחֲרָיוּתוֹ עַד שֶׁיַּחֲזִירֶנָּהּ לוֹ בַּיְּשׁוּב. וְכֵן בִּדְמֵי הַגְּזֵלָה:

ח הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ וְהִבְלִיעַ לוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן יָצָא. וְאִם הֶחְזִיר לְכִיסוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מָעוֹת יָצָא שֶׁאָדָם עָשׂוּי לְמַשְׁמֵשׁ בְּכִיסוֹ בְּכָל שָׁעָה וַהֲרֵי מָנָה הַמָּעוֹת שֶׁהֶחְזִיר לוֹ בִּכְלַל מְעוֹתָיו וּמִנַּיִן שֶׁלֹּא מִדַּעַת פּוֹטֵר. וְאִם הֶחְזִיר לְכִיס שֶׁאֵין בּוֹ כְּלוּם לֹא יָצָא וְחַיָּב בְּאַחֲרָיוּת הַגְּזֵלָה עַד שֶׁיּוֹדִיעוֹ שֶׁהֶחְזִיר לְכִיס פְּלוֹנִי:

ט כָּל הַחוֹמֵד עַבְדּוֹ אוֹ אֲמָתוֹ אוֹ בֵּיתוֹ וְכֵלָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ אוֹ דָּבָר שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ שֶׁיִּקְנֵהוּ מִמֶּנּוּ וְהִכְבִּיר עָלָיו בְּרָעִים וְהִפְצִיר בּוֹ עַד שֶׁלְּקָחוֹ מִמֶּנּוּ אַף עַל פִּי שֶׁנָּתַן לוֹ דָּמִים רַבִּים חֲרֵי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ יד) (דברים ה יח) "לֹא תַחְמֹד". וְאֵין לוֹקִין עַל לָאו זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה. וְאֵינוֹ עוֹבֵר בְּלָאו זֶה עַד שֶׁיִּקַּח הַחֵפֶץ שֶׁחָמַד. כָּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ז כה) "לֹא תַחְמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לָךְ". חִמּוּד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה:

י כָּל הַמִּתְאַוֶּה בֵּיתוֹ אוֹ אִשְׁתּוֹ וְכֵלָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן מִשְּׁאָר דְּבָרִים שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לִקְנוֹתָן מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁחָשַׁב בְּלִבּוֹ הֵיאַךְ יִקְנֶה דָּבָר זֶה וְנִפְתָּה בְּלִבּוֹ בְּדָבָר עָבַר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ה יח) "לֹא תִתְאַוֶּה" וְאֵין תַּאֲוָה אֶלָּא בַּלֵּב בְּלֵב:

יא הַתַּאֲוָה מְבִיאָה לִידֵי חִמּוּד וְהַחִמּוּד מֵבִיא לִידֵי גֵּזֶל. שֶׁאִם לֹא רָצוּ הַבְּעָלִים לִמְכֹּר אַף עַל פִּי שֶׁהִרְבָּה לָהֶם בְּדָמִים וְהִפְצִיר בְּרֵעִים יָבוֹא לִידֵי גֵּזֶל שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ב ב) "וְחָמְדוּ בָּתִּים וְגָזָלוּ". וְאִם עָמְדוּ הַבְּעָלִים בְּפָנָיו לְהַצִּיל מָמוֹנָם אוֹ מְנָעוּהוּ מִלִּגְזֹל יָבוֹא לִידֵי שְׁפִיכוּת דָּמִים. צֵא וּלְמַד מִמַּעֲשֶׂה אַחְאָב וְנָבוֹת:

יב הָא לָמַדְתָּ שֶׁהַמִּתְאַוֶּה עוֹבֵר בְּלָאו אֶחָד וְהַקּוֹנֶה דָּבָר שֶׁהִתְאַוָּה בְּהֶפְצֵר שֶׁהִפְצִיר בַּבְּעָלִים אוֹ בְּבַקָּשָׁה מֵהֶן עוֹבֵר בִּשְׁנֵי לָאוִין. לְכָךְ נֶאֱמַר (דברים ה יח) "לֹא תַחְמֹד" וְ(דברים ה יח) "לֹא תִתְאַוֶּה". וְאִם גָּזַל עָבַר בִּשְׁלֹשָׁה לָאוִין:

יג כָּל הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ שְׁוֶה פְּרוּטָה כְּאִלּוּ נוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי א יט) "כֵּן אָרְחוֹת כָּל בֹּצֵעַ בָּצַע אֶת נֶפֶשׁ" וְגוֹ'. וְאַף עַל פִּי כֵן אִם לֹא הָיְתָה הַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת וְרָצָה הַגַּזְלָן לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּבָא מֵאֵלָיו וְהֶחְזִיר דְּמֵי הַגְּזֵלָה. תַּקָּנַת חֲכָמִים הִיא שֶׁאֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ אֶלָּא עוֹזְרִין אוֹתוֹ וּמוֹחֲלִין לוֹ כְּדֵי לְקָרֵב הַדָּרָךְ הַיְשָׁרָה עַל הַשָּׁבִים. וְכָל הַמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ דְּמֵי הַגְּזֵלָה אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ:

פרק ב

א הַגְּזֵלָה שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנְּתָה אֶלָּא חֲרֵי הִיא כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנָּה וְאַף עַל פִּי שֶׁמֵּת הַגַּזְלָן וַחֲרֵי הִיא בְּיַד בָּנָיו חֲרֵי זוֹ חוֹזֶרֶת לִבְעָלֶיהָ בְּעַצְמָהּ. וְאִם נִשְׁתַּנְּתָה בְּיַד הַגַּזְלָן אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנָּה קָנָאָהּ בְּשִׁנּוּי וּמְשַׁלֵּם דָּמֶיהָ כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה:

ב וְדִין זֶה דִּין תּוֹרָה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כג) "וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל". מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ אִם הִיא כְּשֶׁגְּזֵלָהּ מְשַׁלֵּם אוֹתָהּ וְאִם נִשְׁתַּנְּתָה בְּיָדוֹ מְשַׁלֵּם דָּמֶיהָ. נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנָּה וְלֹא נִשְׁתַּנְּתָה קָנָה הַגַּזְלָן כָּל הַשָּׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחָה אַחַר יֵאוּשׁ וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. וְדָבָר זֶה מִדִּבְרֵיהֶם מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַשָּׁבִים. וּכְשֶׁמַּחְזִיר לוֹ הַגְּזֵלָה שָׁמִין לוֹ הַשֶּׁבַח וְנוֹטֵל מִן הַנִּגְזָל:

ג מְכָרָהּ הַגַּזְלָן אוֹ נָתָנָהּ בְּמַתָּנָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנְּתָה הַגְּזֵלָה אֵינָהּ חוֹזֶרֶת בְּעַצְמָהּ מִיַּד הַלּוֹקֵחַ הוֹאִיל וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים בֵּין לִפְנֵי מְכִירָה וּנְתִינָה בֵּין לְאַחַר מְכִירָה וּנְתִינָה קָנָאָהּ הַלּוֹקֵחַ בְּיֵאוּשׁ וְשִׁנּוּי רְשׁוּת:

ד הַגּוֹזֵל וְהִשְׁבִּיחַ וּמָכַר אוֹ הוֹרִישׁ לִפְנֵי יֵאוּשׁ מַה שֶּׁהִשְׁבִּיחַ הוֹרִישׁ וּמַה שֶּׁהִשְׁבִּיחַ מָכַר וְקָנָה לוֹקֵחַ אוֹ יוֹרֵשׁ אֶת הַשֶּׁבַח. וְנוֹטֵל דְּמֵי הַשֶּׁבַח מִן הַנִּגְזָל וּמַחֲזִיר לוֹ הַגְּזֵלָה. וְחוֹזֵר הַנִּגְזָל וְנוֹטֵל דְּמֵי הַשֶּׁבַח מִן הַגַּזְלָן שֶׁחֲרֵי לֹא נִתְיָאֵשׁ. וְכֵן אִם הִשְׁבִּיחַ הַלּוֹקֵחַ אוֹ הַיּוֹרֵשׁ נוֹטֵל הַשֶּׁבַח מִן הַנִּגְזָל:

ה מָכַר הַגַּזְלָן לְעַכּוּ"ם אַף עַל פִּי שֶׁהִשְׁבִּיחַ הָעַכּוּ"ם חוֹזֶרֶת לִבְעָלֶיהָ. מְכָרָהּ הָעַכּוּ"ם לְיִשְׂרָאֵל אַחַר שֶׁהִשְׁבִּיחַ הוֹאִיל וְהַגַּזְלָן יִשְׂרָאֵל וְזֶה שֶׁהִיא בְּיָדוֹ יִשְׂרָאֵל קָנָה הַשֶּׁבַח. וְאִם תָּפַשׂ הַנִּגְזָל אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ:

ו כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁהַגְּזֵלָה שֶׁהִשְׁבִּיחָה אַחַר יֵאוּשׁ אוֹ אַחַר שֶׁנִּשְׁתַּנְּתָה הַשֶּׁבַח לַגַּזְלָן מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַשָּׁבִים אַף עַל פִּי שֶׁהִשְׁבִּיחָה מֵאֵלֶיהָ. כֵּיצַד. גְּזַל פָּרָה וְנִתְעַבְּרָה אֶצְלוֹ בֵּין שֶׁיָּלְדָה קֹדֶם שֶׁתִּבָּעוֹ בְּדִין בֵּין שֶׁעֲדַיִן לֹא יָלְדָה. גְּזַל רָחֵל וְנִטְעָנָה אֶצְלוֹ בֵּין שֶׁגִּזְזָהּ קֹדֶם שֶׁתִּבָּעוֹ בַּדִּין בֵּין שֶׁעֲדַיִן לֹא גִּזָּזָהּ. הוֹאִיל וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִשְּׁלֹשׁ כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. וְאִם יָלְדָה וּגְזָזָהּ הַגִּזּוֹת וְהַוְלָדוֹת שֶׁל גַּזְלָן. וְאִם עֲדַיִן לֹא יָלְדָה וְלֹא גְּזָזָהּ שָׁמִין לוֹ וְנוֹטֵל הַשֶּׁבַח מִן הַנִּגְזָל וּמַחֲזִיר הַבְּהֵמָה עַצְמָהּ:

ז גְּזַל פָּרָה מְעֻבֶּרֶת וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וְאַחַר כָּךְ יָלְדָה. רָחֵל טְעוּנָה וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וְאַחַר כָּךְ גְּזָזָהּ. מְשַׁלֵּם דְּמֵי פָּרָה הָעוֹמֶדֶת לְיֵלֵד וּדְמֵי רָחֵל הָעוֹמֶדֶת לִגָּזֵז. וְאִם לִפְנֵי יֵאוּשׁ אוֹ קֹדֶם שֶׁנִּשְׁתַּנְּתָה יָלְדָה אוֹ גְּזָזָהּ הֲרֵי הַגִּזּוֹת וְהַוְלָדוֹת שֶׁל בְּעָלִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְעַבְּרָה אוֹ נִטְעֲנָה בְּיַד הַגַּזְלָן הוֹאִיל וְלֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וְלֹא נִשְׁתַּנְּתָה הַגְּזֵלָה. בִּרְשׁוּת בְּעָלֶיהָ הִיא עֲדַיִן אַף עַל פִּי שֶׁהַגַּזְלָן חַיָּב בָּאֲנָסֶיהָ:

ח גָּנַב אוֹ גְּזַל וְהִקְדִּישׁ וְטָבַח אַחַר שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים הֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הַגַּזְלָן מִשָּׁעָה שֶׁהִקְדִּישָׁהּ בִּלְבַד כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׁכָּר. וְכָל הַוְלָדוֹתֶיהָ וּגְזוֹתֶיהָ מִשְּׁעַת גְּנֵבָה עַד שְׁעַת הֶקְדֵּשׁ שֶׁל בְּעָלִים:

ט בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁבַח הַבָּא מֵאֵלָיו כְּגוֹן גִּזּוֹת וּוְלָדוֹת. אֲבָל אִם הָיְתָה כְּחוּשָׁה וּפִטְּמָהּ אֲפִלּוּ לִפְנֵי יֵאוּשׁ נוֹטֵל מִן הַנִּגְזָל שֶׁבַח הַפִּטּוּם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה מְשַׁלֵּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הוֹצָאָה:

י שִׁנּוּי הַחוֹזֵר לְבָרְיָתוֹ אֵינוֹ שִׁנּוּי. כֵּיצַד. הַגּוֹזֵל עֵצִים וְדִבְּקָן בְּמַסְמְרִים וְעָשָׂה מֵהֶן תֵּבָה אֵינוֹ שִׁנּוּי שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר לְפָרְקָן וְחוֹזְרִין לְוִיחוֹת כְּשֶׁהָיוּ:

יא גְּזַל עָפָר וַעֲשָׂאָהוּ לְבֵנָה לֹא קָנָה שֶׁאִם יָדַק הַלְּבֵנָה תַּחְזֹר עָפָר כְּשֶׁהָיְתָה. גְּזַל לָשׁוֹן שֶׁל מַתֶּכֶת וַעֲשָׂאָהוּ מַטְבֵּעַ לֹא קָנָה שֶׁאִם יַתִּיךְ הַמַּטְבֵּעַ יַחְזֹר לָשׁוֹן כְּשֶׁהָיְתָה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

יב אֲבָל הַגּוֹזֵל עֵצִים וּשְׂרָפָן וְקִצְּצָן אוֹ חָקַק בָּהֶן וַעֲשָׂאָן כֵּלִים. אוֹ שֶׁגְּזַל צֶמֶר וּצְבָעוֹ אוֹ נִפְצוֹ וְלִבְּנוֹ. אוֹ שֶׁגָּזַל טָווּי וְעָשָׂהוּ בֶּגֶד. אוֹ שֶׁגָּזַל לְבֵנָה וַעֲשָׂאָהּ עָפָר אוֹ אֲבָנִים וְסִתְּתָן אוֹ מָעוֹת וְהִתִּיכָן. הֲרֵי זֶה שִׁנּוּי בְּיָדוֹ שֶׁאִם יַעֲשֵׂם מָעוֹת אֲחֵרוֹת פָּנִים חֲדָשׁוֹת הֵן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן:

יג הַגּוֹזֵל מָעוֹת יְשָׁנוֹת וְשָׁפָן וְחִדְּשָׁן לֹא קָנָה שֶׁהֲרֵי מִתַּיְשְׁנִין וְחוֹזְרִין כְּשֶׁהָיוּ. גְּזַל מָעוֹת חֲדָשִׁים וְיִשְּׁנָם קָנָה שֶׁאִם יְחַדְּשֵׁם פָּנִים חֲדָשׁוֹת הֵן. גְּזַל דֶּקֶל מְחֻבָּר וְקִצְּצוֹ לֹא קָנָה וַאֲפִלּוּ כָּרְתוֹ חֲלָיוֹת חֲלָיוֹת. עָשָׂהוּ קוֹרוֹת קָנָה:

יד גְּזַל קוֹרוֹת גְּדוֹלוֹת וַעֲשָׂאָן קְטַנּוֹת לֹא קָנָה. עֲשָׂאָן לוּחוֹת עַד שֶׁנִּשְׁתַּנָּה שְׁמָם קָנָה. גְּזַל לוּחַ וְהִפְרִיד עָלָיו קָנָה הָעֲלִים. גְּזַל עֲלִים וַעֲשָׂאָן חֲפָיָה קָנָה. גְּזַל טָלֶה וְנַעֲשָׂה אַיִל עֹגֶל וְנַעֲשָׂה שׁוֹר חֲרֵי זֶה שִׁנּוּי בְּיָדוֹ וְקָנָהוּ וּמְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים:

טו גְּזַל כְּלִי וּשְׁבָרוֹ אֵין שָׁמִין לוֹ הַפְּחָת אֶלָּא מְשַׁלֵּם דָּמָיו וְהַכְּלִי הַשָּׁבוּר שֶׁל גַּזְלָן. וְאִם רָצוּ הַבְּעָלִים לִטֹּל הַכְּלִי הַשָּׁבוּר נוֹטְלִין וּמְשַׁלֵּם הַפְּחָת. שָׁוּוּ תַּקָּנָה הִיא לַבְּעָלִים וְאִם לֹא רָצוּ הָרְשׁוּת בְּיָדָן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

טז גְּזֵלָה שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנְּתָה וְהוּקְרָה אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנָּה הֲרֵי זוֹ חוֹזֶרֶת לַבְּעָלִים וְאֵין לַגַּזְלָן בָּהּ כְּלוּם. שֶׁלֹּא תִּקְנוּ לַגַּזְלָן אֶת הַשָּׁבַח אֲחַר יֵאוּשׁ אֶלָּא כְּגוֹן גִּזּוֹת וּוְלָדוֹת. אֲבָל שָׁבַח הַיֵּקֶר אִם הָיְתָה הַגְּזֵלָה חוֹזֶרֶת בְּעֵינֶיהָ אֵינוֹ זוֹכֶה בָּהּ:

פרק ג

א הַגּוֹזֵל חָבִית שֶׁל יַיִן מֵחֲבֵרוֹ וַהֲרֵי הִיא שָׁוָה דִּינָר בִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה וְהוּקְרָה אֶצְלוֹ וְעָמְדָה בְּאַרְבָּעָה. אִם שָׁבַר הֶחָבִית אוֹ שָׁתָה אוֹתָהּ אוֹ מְכָרָהּ אוֹ נְתָנָהּ בְּמַתָּנָה אַחַר שֶׁהוּקְרָה מְשֻׁלָּם אַרְבָּעָה כִּשְׁעַת הוֹצָאָה מִן הָעוֹלָם שֶׁאִלּוּ הִנִּיחָהּ הָיְתָה חוֹזֶרֶת בְּעֵצְמָהּ. נִשְׁבְּרָה מֵאֵלֶיהָ אוֹ אָבְדָה מְשֻׁלָּם דִּינָר כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה:

ב הָיְתָה שָׁוָה בִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה אַרְבָּעָה וּבִשְׁעַת הוֹצָאָה מִן הָעוֹלָם דִּינָר. מְשֻׁלָּם אַרְבָּעָה כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. בֵּין שֶׁשְּׁבָרָהּ אוֹ שְׁתָאָהּ בֵּין שֶׁנִּשְׁבְּרָה אוֹ אָבְדָה מֵאֵלֶיהָ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ג הַגּוֹזֵל חִטָּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲמִשִּׁים תְּמָרִים וּכְשֶׁיִּמְכֹּר הַחִטָּה כֻּלּוֹ כְּאַחַת יִמְכֹּר בְּתִשְׁעָה וּכְשֶׁיִּמְכֹּר אַחַת אַחַת יִמְכֹּר בַּעֲשָׂרָה. אֵינוֹ מְשֻׁלָּם אֶלָּא תִּשְׁעָה. וְאֵין הַנִּגְזָל יָכוֹל לוֹמַר לוֹ אֲנִי אַחַת אַחַת הָיִיתִי מוֹכֵר. וְכֵן הַדִּין בְּמַזִּיק. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה בְּנִנְכְּסֵי הֶדְיוֹט. אֲבָל בְּהֶקְדֵּשׁ אֵינוֹ כֵּן אֶלָּא מְשֻׁלָּם עֲשָׂרָה:

ד גָּזַל בְּהֵמָה וְהִזְקִינָהּ אוֹ כָּחֲשָׁה כַּחַשׁ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר כְּגוֹן חֲלָאִים שֶׁאֵין לָהֶם רְפוּאַת תְּעָלָה. אוֹ שֶׁגָּזַל מַטְבֵּעַ וְנִסְדַּק אוֹ פָּסְלוֹ הַמֶּלֶךְ. אוֹ שֶׁגָּזַל פֵּרוֹת וְהִרְקִיבוּ כֵּלָן. אוֹ שֶׁגָּזַל יַיִן וְהֶחְמִיץ. הֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁגָּזַל כְּלִי וּשְׁבָרוֹ וּמְשֻׁלָּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. אֲבָל אִם גָּזַל בְּהֵמוֹת וְכָחֲשׁוּ כַּחַשׁ שֶׁאִפְשָׁר לַחְזֹר. אוֹ שֶׁגָּזַל עֲבָדִים וְהִזְקִינוּ. אוֹ שֶׁגָּזַל מַטְבֵּעַ וְנִפְסַל בִּמְדִינָה זוֹ וַהֲרֵי הִיא יוֹצֵא בִּמְדִינָה אַחֶרֶת. אוֹ שֶׁגָּזַל פֵּרוֹת וְהִרְקִיבוּ מִקְצָתָם. אוֹ תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת. אוֹ שֶׁגָּזַל חָמֵץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח. אוֹ בְּהֵמָה וְנֶעֱבְדָה בָּהּ עֲבֹדָה. אוֹ נִפְסְלָה מִלְּקָרֵב. אוֹ שֶׁהָיְתָה יוֹצְאָה לְהִסָּקֵל. אוֹמַר לוֹ הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ וּמַחֲזִיר אוֹתָהּ בְּעַצְמָהּ:

ה בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהֶחֱזִיר הַגְּזֵלָה. אֲבָל אִם נִשְׂרְפָה הַגְּזֵלָה אוֹ אָבְדָה אַחַר שֶׁנֶּאֶסְרָה בַּהֲנָאָה חַיָּב לְהַחֲזִיר לוֹ דָּמֶיהָ כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. לְפִיכָךְ אִם כָּפַר בּוֹ אַחַר שֶׁנֶּאֶסְרָה בַּהֲנָאָה וְנִשְׁבַּע חַיָּב לְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם:

ו הַגּוֹזֵל בְּהֵמָה וְנָשָׂא עָלֶיהָ מַשָּׂא אוֹ רָכַב עָלֶיהָ אוֹ חָרַשׁ אוֹ דָּשׁ בָּהּ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה וְהֶחְזִיר לִבְעָלֶיהָ אַף עַל פִּי שֶׁעָבַר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם כְּלוּם שֶׁהֲרֵי לֹא הִפְסִידָהּ וְלֹא הִכְחִישָׁהּ. וְאִם הֶחְזִק אָדָם זֶה לִגְזֹל אוֹ לַעֲשֹׁק אוֹ לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים אֵלּוּ פַּעַם אַחַר פַּעַם קוֹנְסִין אוֹתוֹ וַאֲפִלּוּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְשָׁמִין הַשָּׂכָר אוֹ הַשֶּׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחַ בַּבְּהֵמָה וּמְשַׁלֵּם לַנִּגְזָל:

ז הַתּוֹקֵף עַבְדּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְעָשָׂה בּוֹ מְלָאכָה וְלֹא בִּטְּלוֹ מִמְּלָאכָה אַחֶרֶת פָּטוּר שֶׁנּוֹחַ לוֹ לָאָדָם שֶׁלֹּא יְבַטֵּל עַבְדּוֹ. וְאִם בִּטְּלוֹ מִמְּלָאכָה אַחֶרֶת מְשַׁלֵּם לוֹ כְּפוֹעֵל:

ח הַתּוֹקֵף סְפִינָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְעָשָׂה בָּהּ מְלָאכָה אִם אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְשָׂכָר שָׂמִין כַּמָּה פָּחֲתָה וּמְשַׁלֵּם. וְאִם הִיא עֲשׂוּיָה לְשָׂכָר אִם יָרַד לָהּ בְּתוֹרַת שְׂכִירוּת הוֹאִיל וְיָרַד שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת אִם רָצָה הַבַּעַל לִטֹּל שְׂכָרָהּ נוֹטֵל רָצָה לִטֹּל פְּחָתָהּ נוֹטֵל. וְאִם יָרַד לָהּ בְּתוֹרַת גְּזֵל נוֹתֵן הַפְּחָת. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ט הָדַר בַּחֲצַר חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. אִם אוֹתָהּ חָצֵר אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְשָׂכָר אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר. אַף עַל פִּי שֶׁדֶּרֶךְ זֶה הַדָּר לִשְׂכֹּר מָקוֹם לְעַצְמוֹ. שֶׁזֶּה נֶהֱנָה וְזֶה אֵינוֹ חָסֵר. וְאִם הֶחָצֵר עֲשׂוּיָה לְשָׂכָר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ זֶה לִשְׂכֹּר צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר שֶׁהֲרֵי חִסְּרוֹ מָמוֹן:

י מִי שֶׁהָיָה לוֹ צֶמֶר וְסַמָּנִים שְׁרוּיִין וּבָא אֶחָד וְצָבַע הַצֶּמֶר בַּסַּמָּנִין שֶׁלֹּא מִדַּעַת חֲבֵרוֹ. מְשֻׁלָּם לוֹ דְּמֵי מַה שֶּׁהִפְסִיד בַּצֶּמֶר וְאֵינוֹ מְחַשֵּׁב לוֹ שֶׁבַח סַמָּנִין שֶׁעַל גַּבֵּי הַצֶּמֶר. וְאִם תָּפַשׂ הַנִּזָּק דְּמֵי מַה שֶּׁחִסְּרוּ מִן הַסַּמָּנִין אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ:

יא הַשּׁוֹלֵחַ יָד בִּפְקָדוֹן בֵּין שֶׁשָּׁלַח יָד בְּעַצְמוֹ אוֹ עַל יַד בְּנוֹ וַעֲבָדּוֹ וּשְׁלוּחוֹ הֲרֵי זֶה גַּזְלָן וְנִתְחַיֵּב בְּאָנְסָיו. וְנַעֲשֵׂית הַגְּזֵלָה בִּרְשׁוּתוֹ כְּדִין כָּל הַגְּזֵלָנִים. חָשַׁב לִשְׁלֹחַ יָד בִּפְקָדוֹן בֵּין שֶׁשָּׁלַח יָד בְּאַחֲרָיוּתוֹ עַד שֶׁיִּשְׁלַח יָד. וּמִשֶּׁשָּׁלַח יָד נִתְחַיֵּב בּוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא חָסַר מִמֶּנּוּ כְּלוּם אֶלָּא נָטַל הַפִּקָּדוֹן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בִּרְשׁוּתוֹ כְּדֵי לִשְׁלֹחַ בּוֹ יָד הֲרֵי זֶה חַיָּב שֶׁשְּׁלִיחוּת יָד אֵינָהּ צְרִיכָה חִסָּרוֹן:

יב הִגְבִּיהַּ אֶת הֶחָבִית לִטֹּל מִמֶּנָּה רְבִיעִית נִתְחַיֵּב בָּאָנְסֶיהָ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָטַל. אֲבָל אִם הִגְבִּיהַּ אֶת הַכִּיס לִטֹּל מִמֶּנּוּ דִּינָר וְכַיּוֹצֵא בַּכִּיס מִדְּבָרִים שֶׁאֵינָן גּוּף אֶחָד הֲרֵי זֶה סָפֵק אִם נִתְחַיֵּב בְּכָל הַכִּיס אוֹ לֹא נִתְחַיֵּב אֶלָּא בְּדִינָר בִּלְבַד:

יג הָיוּ פֵּרוֹת מֻפְקָדִין אֶצְלוֹ וְנָטַל מִקְצָתָן אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא בְּאַחֲרָיוּת הַפֵּרוֹת שֶׁנָּטַל וּשְׁאָר הַפִּקָּדוֹן הַמַּנַּח בִּמְקוֹמוֹ בִּרְשׁוּת בְּעָלָיו הוּא. וְאִם נִפְסַד הַשְּׁאָר מֵחֲמַת זֶה שֶׁנָּטַל חַיָּב בַּכֹּל. כֵּיצַד. הִטָּה אֶת הֶחָבִית בִּמְקוֹמָהּ וְנָטַל מִמֶּנָּה רְבִיעִית אוֹ יֶתֶר אִם נִשְׁבְּרָה אַחַר שֶׁנָּטַל וְהִיא בִּמְקוֹמָהּ אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא כַּמָּה שֶׁנָּטַל שֶׁהֲרֵי לֹא הִגְבִּיהַּ הֶחָבִית. וְאִם הֶחְמִיצָה מְשַׁלֵּם אֶת דְּמֵי כֻּלָּהּ כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

יד הַכּוֹפֵר בְּפִקָּדוֹן בְּבֵית דִּין. אִם הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ בִּשְׁעַת שֶׁכָּפַר נַעֲשָׂה עָלָיו גַּזְלָן וְחַיָּב בְּאָנְסוֹ:

טו הַשּׁוֹאֵל שֶׁלֹּא מִדַּעַת הַבְּעָלִים חֲרֵי זֶה גַּזְלָן. הָיָה כְּלִי בְּיַד בְּנוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ בְּיַד עַבְדּוֹ וּלְקָחוֹ אֶחָד מֵהֶן וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חֲרֵי זֶה שׁוֹאֵל שֶׁלֹּא מִדַּעַת וְנַעֲשָׂה בִּרְשׁוּתוֹ וְנִתְחַיֵּב בְּאָנְסָיו עַד שֶׁיַּחְזִירֶנּוּ לַבְּעָלִים. לְפִיכָךְ אִם הֶחֱזִירוֹ לְקָטָן שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ אוֹ לְעֶבֶד וְאָבַד מֵהֶן אוֹ נִשְׁבַּר חַיָּב לְשַׁלֵּם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

טז הַחוֹטֵף מַשְׁכּוֹן מִיַּד הַלּוֶֹה שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין חֲרֵי זֶה גַּזְלָן אַף עַל פִּי שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם נִכְנַס לְתוֹךְ בֵּית חֲבֵרוֹ וּמִשְׁכְּנוֹ שֶׁהוּא גַּזְלָן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד יא) "בַּחוּץ תַּעֲמֹד":

פרק ד

א קְנָס קָנְסוּ חֲכָמִים לַגַּזְלָנִין שֶׁיִּהְיֶה הַנִּגְזָל נִשְׁבָּע עַל כָּל מַה שֶּׁיִּטְעֹן וְנוֹטֵל מִן הַגַּזְלָן. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה זֶה מַחְזִק שֶׁגְּזָלוֹ בִּשְׁנֵי עֵדִים:

ב כֵּיצַד. חֲרֵי שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ בֵּית חֲבֵרוֹ לְמַשְׁכְּנוֹ בִּפְנֵי עֵדִים וְלֹא הָיָה כְּלוּם תַּחַת כְּנָפָיו וְיָצָא וְכֵלִים מֻטָּלִין לוֹ תַּחַת כְּנָפָיו וְלֹא יָדְעוּ הָעֵדִים מַה הֵן וּבַעַל הַבַּיִת אוֹמֵר כָּךְ וְכָךְ גְּזָלְתַּנִי. בֵּין שֶׁאָמַר הַגַּזְלָן מֵעוֹלָם לֹא נִכְנַסְתִּי וְלֹא נָטַלְתִּי כְּלוּם. בֵּין שֶׁאָמַר נִכְנַסְתִּי לְמַשְׁכֵּן כְּמוֹ שֶׁרָאוּ הָעֵדִים אֲבָל לֹא נָטַלְתִּי וְלֹא הָיָה תַּחַת כְּנָפַי אֶלָּא כֵּלִים שֶׁלִּי. בֵּין שֶׁאָמַר נָטַלְתִּי כְּלִי זֶה וּבַעַל הַבַּיִת טוֹעֵן שֶׁנָּטַל זֶה וּכְלִי אַחֵר. חֲרֵי בַּעַל הַבַּיִת נִשְׁבַּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ וְנוֹטֵל כָּל מַה שֶּׁיִּטְעֹן:

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁטָּעַן דְּבָרִים שֶׁהוּא אָמוּד בָּהֶן אוֹ שֶׁהוּא אָמוּד שֶׁמַּפְקִידִין אֶצְלוֹ אוֹתָן דְּבָרִים שֶׁטָּעַן וְטָעַן בִּדְבָרִים שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּנָּטְלוּ תַּחַת הַכְּנָפַיִם כְּמוֹ שֶׁהֵעִידוּ הָעֵדִים:

ד רָאוּהוּ עֵדִים שֶׁנִּכְנַס לְמַשְׁכֵּן אֶת חֲבֵרוֹ וְלֹא רָאוּהוּ בְּעֵת שֶׁיָּצָא אוֹ שֶׁיָּצָא וְאֵין נִרְאֶה תַּחַת כְּנָפָיו כְּלוּם וּבַעַל הַבַּיִת טוֹעֵן וְאוֹמֵר כָּךְ וְכָךְ נָטַל. אֲפִלּוּ אוֹמֵר מֵעוֹלָם לֹא נִכְנַסְתִּי שֶׁהֲרֵי מַכְחִישׁ אֶת הָעֵדִים הֲרֵי זֶה פָּטוּר. שֶׁאִם אָמַר נִכְנַסְתִּי וְלֹא נָטַלְתִּי נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הֶסֵת שֶׁלֹּא נָטַל כְּלוּם וְהוֹלֵךְ. שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּכָּנֵס לִגְזֹל וְלֹא גָּזַל:

ה הָיָה עֵד אֶחָד מְעִידוֹ שֶׁנִּכְנַס וְנָטַל כֵּלִים תַּחַת כְּנָפָיו וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה הֵן. וְהוּא אוֹמֵר לֹא גָּזַלְתִּי כְּלוּם אוֹ שֶׁאָמַר בְּחוֹבִי נָטַלְתִּי. הוֹאִיל וְאֵין הָעֵד יוֹדֵעַ מָה הָיָה תַּחַת כְּנָפָיו חֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ שֶׁלֹּא גָּזַל. שֶׁאֵינוֹ מֻחְזָק בְּגַזְלָנוּת אֶלָּא בִּשְׁנֵי עֵדִים:

ו כֵּיצַד נִשְׁבָּע הַבַּיִת וְנוֹטֵל מִן הַגַּזְלָן כָּךְ שׁוֹמֵר שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אֲפִלּוּ אִשְׁתּוֹ שֶׁל שׁוֹמֵר נִשְׁבַּעַת שְׁוֵה נָטַל כָּךְ וְכָךְ וּמְשַׁלֵּם הַגַּזְלָן:

ז הָיָה שָׁם לְקִיטוֹ אוֹ שְׁכִירוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אֵינָן נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. וְאֵין הַנִּגְזָל יָכוֹל לִשָּׁבַע שֶׁחֲרֵי לֹא הָיָה בְּבֵיתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁנִּגְזַל וְאֵין הָעֵדִים יוֹדְעִים מַה נָּטַל תַּחַת כְּנָפָיו כְּדֵי לְחַיֵּב הַגַּזְלָן לְהַחְזִיר. וְאֵין מַשְׁבִּיעִין אֶת הַגַּזְלָן מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה:

ח וְכֵיצַד עוֹשִׂים בְּדִין זֶה. מַחֲרִים בַּעַל הַבַּיִת חֵרֶם סְתָם עַל מִי שֶׁנָּטַל מִבֵּיתוֹ כְּלוּם וְאֵינוֹ מוֹדֶה בְּבֵית דִּין. וַאֲפִלּוּ הוֹדָה הַגַּזְלָן שֶׁגָּזַל קָצַת מַחְזִיר הַמִּקְצָת שֶׁהוֹדָה בָּהּ בִּלְבַד שֶׁחֲרֵי אֵין בַּעַל הַבַּיִת טוֹעֲנוֹ טַעֲנַת וַדַּאי:

ט הַגּוֹזֵל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה וְאֵין יָדוּעַ מִי הוּא הַנִּגְזָל וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן תּוֹבְעוֹ וְאוֹמֵר לִי גָּזַלְתָּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם עֵדִים שֶׁגָּזַל חֲרֵי כָּל אֶחָד מֵהֶן נִשְׁבָּע שְׁוֵה גְּזֵלוֹ וּמְשַׁלֵּם גְּזֵלָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. אַף דָּבָר זֶה קָנַס הוּא שֶׁקָּנָסוּהוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי שֶׁעָבַר עֲבֵרָה וְגָזַל. אֲבָל דִּין תּוֹרָה אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם מִסָּפֵק:

י אָמַר לִשְׁנַיִם גָּזַלְתִּי אֶחָד מִכֶּם אוֹ אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶהוּ. אִם בָּא לָצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם חַיָּב לְשַׁלֵּם גְּזֵלָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. אֲבָל בְּדִין אֵינוֹ נוֹתֵן אֶלָּא גְּזֵלָה אַחַת וְהֵן חוֹלְקִין אוֹתָהּ בֵּינֵיהֶן. שֶׁחֲרֵי אֵין אֶחָד מֵהֶן יוֹדֵעַ שֶׁנִּגְזַל אֶלָּא זֶה בָּא וְהוֹדִיעָם. וְלֹא קָנְסוּ חֲכָמִים בְּדָבָר זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבֵעַ:

יא הַטּוֹעֵן אֶת חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ גְּזָלְתַּנִי מֵאָה. אִם אָמַר לֹא גָּזַלְתִּי נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הֶסֵת כְּדִין כָּל נִתְבָּע. וְאִם הוֹדָה שֶׁגָּזָלוֹ חֲמִשִּׁים מְשַׁלֵּם חֲמִשִּׁים וְנִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה עַל הַשְּׁאָר כְּדִין כָּל מוֹדֶה בְּמִקְצָת שֶׁהֲרֵי לֹא הֶחְזִיק גַּזְלָן בְּעֵדִים. וְכֵן הַטּוֹעֵן אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ וּגְזָלוֹ כֵּלִים וְהוּא אוֹמֵר דֶּרֶךְ מַשְׁכּוֹן לָקַחְתִּי בְּחוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי אֶצְלְךָ וּבַעַל הַבַּיִת אוֹמֵר אֵין לְךָ בְּיָדִי כְּלוּם אַף עַל פִּי שֶׁהוֹדָה שֶׁמִּשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת הוֹאִיל וְאֵין שָׁם עֵדִים שֶׁמְּעִידִים שֶׁגָּזַל חֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְגוֹבֶה חוֹבוֹ מִן הַמַּשְׁכּוֹן שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. וְהוֹאִיל וְהוּא נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל חֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת טוֹעֵן:

יב רָאוּהוּ עֵדִים שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ בֵּית חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעַל הַבַּיִת וְנָטַל מִשָּׁם כֵּלִים. אַף עַל פִּי שֶׁהוֹצִיאָן מְגֻלִּין וְאַף עַל פִּי שֶׁבַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה עָשׂוּי לִמְכֹּר אֶת כֵּלָיו. אִם טָעַן וְאָמַר דֶּרֶךְ גֵּזֶל לְקָחָן וְהַלָּה אוֹמֵר בִּרְשׁוּתְךָ בָּאתִי וַאֲתָּה מְכַרְתָּם לִי אוֹ נְתָתָם לִי אוֹ בְּחוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי אֶצְלְךָ תְּפַשְׂתִּים אֵינוֹ נֶאֱמָן. שֶׁכָּל הַנִּכְנָס

לְבֵית חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו וְנָטַל כֵּלִים מִשָּׁם וְהוֹצִיאָן בִּפְנֵי עֵדִים הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת גַּזְלָן. לְפִיכָךְ מַחְזִיר הַכֵּלִים לְבַעַל הַבַּיִת וְאֵין כָּאן שְׁבוּעָה שֶׁהֲרֵי הָעֵדִים רָאוּ מַה גָּזַל. וְאַחַר שֶׁיַּחְזִיר חוֹזֵר וְתוֹבֵעַ אֶת בַּעַל הַבַּיִת בְּכָל מַה שֶּׁיִּטְעֹן וְהַדִּין בֵּינֵיהֶן:

יג וְכֵן אִם הָיָה שָׁם עֵד אֶחָד בִּלְבַד וּבַעַל הַבַּיִת טוֹעֵן שֶׁגָּזוּל הוּא כְּלִי זֶה בְּיָדוֹ וְהַלָּה אוֹמֵר לָקוּחַ הוּא בְּיָדִי אוֹ בְּחוֹב גְּבִיתִיו אוֹ שֶׁלִּי הָיָה וּפְקָדוֹן הוּא אֶצְלְךָ הֲרֵי זֶה חַיָּב לְהַחְזִיר הַכְּלִי לִבְעָלָיו בְּלֹא שְׁבוּעָה שֶׁאִלּוּ הָיוּ שָׁם שְׁנֵי עֵדִים הָיָה חַיָּב לְשַׁלֵּם וְעַכְשָׁו שֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא עֵד אֶחָד חַיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׁבַע שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מַכְחִישׁ אֶת הָעֵד וְכָל הַמְחֻיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׁבַע מְשַׁלֵּם. לְפִיכָךְ אִם כָּפַר וְאָמַר לֹא נִכְנַסְתִּי לְבֵיתוֹ וְלֹא נָטַלְתִּי כְּלוּם הוֹאִיל וְאֵין שָׁם אֶלָּא עֵד אֶחָד וְהוּא מַכְחִישׁוֹ הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא לָקַח מִבֵּיתוֹ כְּלוּם וְנִפְטָר:

יד מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁחָטַף לָשׁוֹן שֶׁל כֶּסֶף מִיַּד חֲבֵרוֹ בִּפְנֵי עֵד אֶחָד. וּבָא הַחוֹטֵף וְאָמַר חָטַפְתִּי וְשֶׁלִּי חָטַפְתִּי. וְחִיְּבוּהוּ חֲכָמִים לְהַחְזִיר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחֻיָּב שְׁבוּעָה בְּעֵד זֶה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׁבַע שֶׁהֲרֵי הוֹדָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הָעֵד. וְאִלּוּ לֹא הָיָה שָׁם עֵד כְּלָל הָיָה נִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הֶסֵת שֶׁשָּׁלוֹ חָטַף. וְאִלּוּ הִכְחִישׁ הָעֵד וְאָמַר מֵעוֹלָם לֹא חָטַפְתִּי הָיָה נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא חָטַף. וּכְדִין זֶה דָּנִין בְּכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה בְּכָל מָקוֹם:

טו חָטַף מִמֶּנּוּ זְהוּבִים [בְּעֵד אֶחָד] וְהוּא אוֹמֵר שֶׁלִּי חָטַפְתִּי וְעֶשְׂרִים הָיוּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הָעֵד יוֹדֵעַ כַּמָּה חָטַף הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם הָעֶשְׂרִים שֶׁהֲרֵי יָדַע בְּוַדַּאי שֶׁזְּהוּבִים חָטַף וְאִלּוּ הָיוּ שְׁנַיִם הָיָה חַיָּב לְשַׁלֵּם וְנִמְצָא בְּעֵד אֶחָד מְחֻיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׁבַע כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

טז אָמַר הַחוֹטֵף עֶשְׂרִים חָטַפְתִּי וְשֶׁלִּי הֵן וְהַנִּגְזָל אוֹמֵר מֵאָה חָטַף הוֹאִיל וְאֵין הָעֵד יוֹדֵעַ מִנְיָנָן הֲרֵי מְשַׁלֵּם הָעֶשְׂרִים שֶׁהוֹדָה בָּהֶן שֶׁחָטָפָן וְנִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה עַל הַשְּׁאָר שֶׁהֲרֵי נִתְחַיֵּב בְּמִקְצָת. וְדַעְתִּי נוֹטָה בָּזֶה שֶׁיִּשָּׁבַע הֶסֵת שֶׁהֲרֵי לֹא הוֹדָה כְּלוּם אֶלָּא אָמַר שֶׁלִּי חָטַפְתִּי:

יז נִכְנַס לְבֵיתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו וְנָטַל מִשָּׁם כֵּלִים בִּפְנֵי עֵד אֶחָד וְאֵין הָעֵד יוֹדֵעַ כַּמָּה נָטַל (הֲרֵי) בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר עֶשְׂרִים כֵּלִים הָיוּ בְּבֵיתִי וְהַגּוֹזֵל אוֹמֵר לֹא נָטַלְתִּי אֶלָּא עֲשָׂרָה וְהֵם שֶׁלִּי חַיָּב לְהַחְזִיר הָעֲשָׂרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחֻיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׁבַע. וְאֵינוֹ נִשְׁבָּע עַל הַשְּׁאָר אֲפִלּוּ שְׁבוּעַת הֶסֵת מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִטְעֹן עַל הַגַּזְלָן טַעֲנַת וַדַּאי:

פרק ה

א אָסוּר לִקְנוֹת דָּבָר הַגָּזוּל מִן הַגַּזְלָן וְאָסוּר לְסַעֲדוֹ עַל שִׁנּוּיוֹ כְּדֵי שֶׁיִּקָּנֶהוּ. שֶׁכָּל הָעוֹשֶׂה דְּבָרִים אֵלּוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מְחַזֵּק יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה וְעוֹבֵר עַל (ויקרא יט יד) "וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל":

ב אָסוּר לֵהָנוֹת בְּדָבָר הַגָּזוּל וַאֲפִלּוּ לְאַחַר יֵאוּשׁ. וְהוּא שֶׁיֵּדַע בְּוַדַּאי שֶׁדָּבָר זֶה הוּא הַגָּזֵלָה עַצְמָהּ. כֵּיצַד. יָדַע בְּוַדַּאי שֶׁבְּהֵמָה זוֹ גְּזוּלָה אָסוּר לִרְכֹּב עָלֶיהָ אוֹ לַחְרֹשׁ בָּהּ:

ג גָּזַל בַּיִת אוֹ שָׂדֶה אָסוּר לַעֲבֹר בְּתוֹכָהּ אוֹ לִכָּנֵס בָּהּ בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְאִם דָּר בְּתוֹכָהּ חַיָּב לְהַעֲלוֹת שָׂכָר לַבְּעָלִים כְּדִין הַדָּר בַּחֲצַר חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. גָּזַל דְּקָלִים וְעָשָׂה מֵהֶן גֶּשֶׁר אָסוּר לַעֲבֹר עָלָיו. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ד מִי שֶׁעָבַר וְאָכַל הַגְּזֵלָה אַחַר יֵאוּשׁ פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. וְאִם אָכַל קֹדֶם יֵאוּשׁ וְרָצוּ הַבְּעָלִים לִגְבּוֹת מִן הָאוֹכֵל גּוֹבִין שֶׁעַדַיִן בִּרְשׁוּתָן הִיא. וְאִם רָצוּ גּוֹבִין מִן הַגַּזְלָן:

ה הַגּוֹזֵל וּמֵת בֵּין שֶׁהֶאֱכִיל אֶת הַגְּזֵלָה לַבָּנִים אַחַר יֵאוּשׁ בֵּין שֶׁלֹּא הֶאֱכִילָם אֶלָּא מְכָרָהּ אוֹ אָבְדָה. אִם הִנִּיחַ קַרְקַע חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. אֲבָל מִן הַמִּטַּלְטְלִין אֵינָן חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. שְׁדֵמֵי הַגְּזֵלָה חוֹב הֵן עַל הַגַּזְלָן וְאֵין הַמִּטַּלְטְלִין מִשְׁתַּעְבְּדִין לְבַעַל חוֹב:

ו כְּבָר תִּקְּנוּ הַגְּאוֹנִים לִגְבּוֹת בַּעַל חוֹב מִן הַמִּטַּלְטְלִין וַאֲפִלּוּ בְּמִלְוֶה עַל פֶּה. לְפִיכָךְ חַיָּבִין לְשַׁלֵּם בֵּין אָכְלוּ בֵּין לֹא אָכְלוּ. בֵּין נִתְיָאֲשׁוּ בֵּין לֹא נִתְיָאֲשׁוּ. בֵּין מִן הַקַּרְקַע בֵּין מִן הַמִּטַּלְטְלִין שֶׁהִנִּיחַ:

ז דִּין הַלּוֹקֵחַ מִטַּלְטְלִין מִן הַגַּזְלָן כְּלוֹקֵחַ מִן הַגַּנָּב. אִם גַּזְלָן מְפֻרְסָם הוּא לֹא עָשׂוּ בּוֹ תַּקָּנַת הַשּׁוּק. וְאִם אֵינוֹ מְפֻרְסָם עָשׂוּ בּוֹ תַּקָּנַת הַשּׁוּק וְנוֹתֵן הַנִּגְזָל דָּמִים שֶׁנָּתַן וְלוֹקֵחַ גְּזֵלָתוֹ וְחוֹזֵר וְתוֹבֵעַ הַגַּזְלָן בִּדְמֵי הַגְּזֵלָה. וְאִם כְּבָר נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים קָנָה לוֹקֵחַ עַצְמָהּ שֶׁל גְּזֵלָה וְאֵינוֹ מַחְזִירָהּ:

ח אָסוּר לֵהָנוֹת מִן הַגַּזְלָן וְאִם הָיָה מְעוּט שֶׁלּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁרֹּב מָמוֹנוֹ גָּזוּל מֻתָּר לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיֵּדַע בְּוַדַּאי שֶׁדָּבָר זֶה גָּזוּל בְּיָדוֹ:

ט בְּנֵי אָדָם שֶׁחָזְקָתָן גַּזְלָנִין וְחָזְקַת כָּל מָמוֹנָן מִן הַגֵּזֶל מִפְּנֵי שֶׁמְּלַאכְתָּן מְלֻאכֶת גַּזְלָנִין כְּגוֹן הַמּוֹכְסִין וְהַלִּסְטִים אָסוּר לֵהָנוֹת מֵהֶן שֶׁחֶזְקַת מְלָאכָה זוֹ שֶׁהוּא גָּזוּל וְאֵין מִצְטָרְפִים דִּינָרִים מִן הַתֶּבֶן שֶׁלָּהֶן שֶׁהַכֹּל בְּחֶזְקַת גְּזֵלָה:

י נָטְלוּ מוֹכְסִין כְּסוּתוֹ וְהֶחֱזִירוּ לוֹ אַחֶרֶת (נָטְלוּ חֲמוֹרוֹ וְהֶחֱזִירוּ לוֹ חֲמוֹר אַחֵר). חֲרִי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ מִפְּנֵי שֶׁזּוֹ כְּמִכְירָה הִיא וְחֶזְקָתָהּ שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנָּה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּוַדַּאי שֶׁזּוֹ גְּזֵלָה. וְאִם הָיָה וָתִיק וּמַחְמִיר עַל עַצְמוֹ מַחֲזִירָן לַבְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים:

יא בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהַמּוֹכֵס כְּלְסְטִים בִּזְמַן שֶׁהַמּוֹכֵס עַכּוּ״ם אוֹ מוֹכֵס הָעוֹמֵד מֵאֵלָיו אוֹ מוֹכֵס הָעוֹמֵד מֵחֲמַת הַמֶּלֶךְ וְאֵין לוֹ קְצָבָה אֶלָּא לוֹקֵחַ מַה שֶּׁיִּרְצֶה וּמְנִיחַ מַה שֶּׁיִּרְצֶה. אֲבָל מֶכֶס שֶׁפָּסְקוּ הַמֶּלֶךְ וְאָמַר שֶׁיִּקַּח שְׁלִישׁ אוֹ רְבִיעַ אוֹ דָּבָר קָצוּב וְהֶעֱמִיד מוֹכֵס יִשְׂרְאֵל לִגְבּוֹת חֵלֶק זֶה לַמֶּלֶךְ וְנוֹדַע שֶׁאָדָם זֶה נֶאֱמָן וְאֵינוֹ מוֹסִיף כְּלוּם עַל מַה שֶּׁגָּזַר הַמֶּלֶךְ אֵינוֹ בְּחֶזְקַת גַּזְלָן לְפִי שֶׁדִּין הַמֶּלֶךְ דִּין הוּא. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהוּא עוֹבֵר הַמַּבְרִיחַ מִמֶּכֶס זֶה מִפְּנֵי שֶׁהוּא גּוֹזֵל מְנַת הַמֶּלֶךְ בֵּין שֶׁהָיָה הַמֶּלֶךְ עַכּוּ״ם בֵּין שֶׁהָיָה הַמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל:

יב וְכֵן מֶלֶךְ שֶׁמִּשִּׁים מַס עַל בְּנֵי הָעִיר אוֹ עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ דָּבָר קָצוּב מִשָּׁנָה לְשָׁנָה אוֹ עַל כָּל שָׂדֶה וְשָׂדֶה דָּבָר קָצוּב. אוֹ שֶׁגָּזַר שֶׁכָּל מִי שֶׁיַּעֲבֹר עַל דָּבָר זֶה יִלָּקַח כָּל נְכָסָיו לְבֵית הַמֶּלֶךְ. אוֹ כָּל מִי שֶׁיִּמְצָא בַּשָּׂדֶה בִּשְׁעַת הַגֶּרֶן הוּא יִתֵּן הַמַּס שֶׁעָלֶיהָ בֵּין שֶׁהָיָה הוּא בַּעַל הַשָּׂדֶה בֵּין שֶׁאֵינוֹ בַּעַל הַשָּׂדֶה וְכָל כַּיּוֹצֵא מִדְּבָרִים אֵלּוּ אֵינוֹ גֵּזֶל וְיִשְׂרָאֵל שֶׁגָּבָה אוֹתָן לַמֶּלֶךְ אֵינוֹ בְּחֶזְקַת גַּזְלָן וַחֲרִי הוּא כָּשֵׁר. וְהוּא שֶׁלֹּא יוֹסִיף וְלֹא יִשְׁנֶה וְלֹא יִקַּח לְעַצְמוֹ כְּלוּם:

יג וְכֵן מֶלֶךְ שֶׁכָּעַס עַל אֶחָד מֵעֲבָדָיו וְשָׁמְשָׁיו מִבְּנֵי הַמְּדִינָה וְלָקַח שָׂדֶהוּ אוֹ חֲצֵרוֹ אֵינָהּ גֵּזֶל וּמַתָּר לֵהָנוֹת בָּהּ וְהַלּוֹקְחָהּ מִן הַמֶּלֶךְ חֲרִי הִיא שֶׁלּוֹ וְאֵין הַבְּעָלִים מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ. שֶׁזֶּה דִּין הַמֶּלָכִים כֻּלָּם לִקַּח כָּל מָמוֹן שֶׁמָּשְׁכוּ כְּשֶׁכּוֹעֲסִין עֲלֵיהֶם וַחֲרִי הַמֶּלֶךְ הִפְקִיעַ שִׁעְבּוּדָן וְנַעֲשֵׂית חָצֵר זוֹ אוֹ שָׂדֶה זוֹ כְּהֶפְקֵר וְכָל הַקּוֹנֶה אוֹתָהּ מִן הַמֶּלֶךְ זָכָה בָּהּ. אֲבָל מֶלֶךְ שֶׁלָּקַח חָצֵר אוֹ שָׂדֶה שֶׁל אֶחָד מִבְּנֵי הַמְּדִינָה שֶׁלֹּא בַּדִּינִין שֶׁחָקַק חֲרִי זֶה גַּזְלָן וְהַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ מוֹצִיאִין הַבְּעָלִים מִיָּדוֹ:

יד כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל דִּין שֶׁיִּחְקֹק אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ לַכֹּל וְלֹא יִהְיֶה לְאָדָם אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ אֵינוֹ גֵּזֶל. וְכָל שֶׁיִּקַּח מֵאִישׁ זֶה בִּלְבַד שֶׁלֹּא כַּדָּת הַיְדוּעָה לַכֹּל אֶלָּא חָמַס אֶת זֶה חֲרִי זֶה גֵּזֶל. לְפִיכָךְ גִּבָּאֵי הַמֶּלֶךְ וְשׁוֹטְרָיו שֶׁמּוֹכְרִים הַשָּׂדוֹת בְּמַס הַקָּצוּב עַל הַשָּׂדוֹת מִמְכָּרָן מִמְכָּר. אֲבָל מַס שֶׁעַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִן הָאָדָם עַצְמוֹ וְאִם מָכְרוּ הַשָּׂדֶה בְּמַס שֶׁעַל הָרֹאשׁ חֲרִי זֶה אֵינוֹ מִמְכָּר אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה דִּין הַמֶּלֶךְ כָּךְ:

טו מֶלֶךְ שֶׁהָיוּ דִּינָיו שֶׁכָּל שֶׁלֹּא יִתֵּן הַמַּס שֶׁעַל הַשָּׂדֶה תִּהְיֶה הַשָּׂדֶה לְנוֹתֵן הַמַּס וּבָרַח בַּעַל הַשָּׂדֶה מִפְּנֵי הַמַּס וּבָא זֶה וְנָתַן מַס שֶׁעָלֶיהָ לַמֶּלֶךְ וְאָכַל פֵּרוֹתֶיהָ אֵין זֶה גֵּזֶל אֶלָּא אוֹכֵל פֵּרוֹת וְנוֹתֵן הַמַּס עַד שֶׁיַּחְזִירוּ הַבְּעָלִים שֶׁדִּין הַמֶּלֶךְ דִּין הוּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ:

טז וְכֵן מֶלֶךְ שֶׁגָּזַר שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּתֵּן מַס הַקָּצוּב עַל הָאִישׁ יִשְׁתַּעְבֵּד בָּזֶה שֶׁלֹּא נָתַן וּבָא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן הַמַּס שֶׁעַל יִשְׂרָאֵל זֶה הֶעָנִי חֲרִי זֶה עוֹבֵד בּוֹ יוֹתֵר מִדַּאי שֶׁדִּין הַמֶּלֶךְ דִּין. אֲבָל אֵינוֹ עוֹבֵד בּוֹ כְּעֶבֶד:

יז מֶלֶךְ שֶׁכָּרַת אִילָנוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי בָּתִּים וְעָשָׂה מֵהֶן גֶּשֶׁר מֻתָּר לַעֲבֹר עָלָיו. וְכֵן אִם הָרַס בָּתִּים וַעֲשָׂאָן דֶּרֶךְ אוֹ חוֹמָה מֻתָּר לֵהָנוֹת בָּהּ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁדִּין הַמֶּלֶךְ דִּין:

יח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמֶלֶךְ שֶׁמַּטְבְּעוֹ יוֹצֵא בְּאוֹתָן הָאַרְצוֹת שֶׁחֲרֵי הִסְכִּימוּ עָלָיו בְּנֵי אוֹתָהּ הָאָרֶץ וְסָמְכָה דַּעְתָּן שֶׁהוּא אֲדוֹנֵיהֶם וְהֵם לוֹ עֲבָדִים. אֲבָל אִם אֵין מַטְבְּעוֹ יוֹצֵא חֲרֵי הוּא כְּגַזְלָן בַּעַל זְרוֹעַ וּכְמוֹ חֲבוּרַת לִסְטִים הַמִּזְיָנִין שֶׁאֵין דִּינֵיהֶן דִּין וְכֵן מֶלֶךְ זֶה וְכָל עֲבָדָיו גַּזְלָנִין לְכָל דָּבָר:

פרק ו

א קוֹרוֹת וַאֲבָנִים וְעֵצִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁשְּׁטָפָם הַנָּהָר אִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מֵהֶן חֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין וְהֵן שֶׁל מַצִּילָן. וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם נִתְיָאֲשׁוּ אִם לֹא נִתְיָאֲשׁוּ חַיָּב לְהַחְזִיר. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הָיוּ הַבְּעָלִים מְרַדְּפִין אַחֲרֵיהֶן:

ב לְפִיכָךְ הַמַּצִּיל מִן הַנָּהָר וּמִזּוֹטוֹ שֶׁל יָם וּמִשְּׁלוּלִיתוֹ שֶׁל נָהָר וּמִן הָעַכּוּ״ם וּמִן הַדְּלֵקָה וּמִן הָאֲרִי וּמִן הַדֹּב וּמִן הַנָּמֵר וּמִן הַבַּרְדְּלָס. אִם יָדַע בְּוַדַּאי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאִם לֹא יָדַע יַחְזִיר:

ג הַמַּצִּיל מִיַּד לִסְטִים יִשְׂרָאֵל חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ מִפְּנֵי שֶׁסְּתָם הַדָּבָר שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים. וְאִם יָדַע שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ חַיָּב לְהַחְזִיר. אֲבָל הַמַּצִּיל מִיַּד לִסְטִים עוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ מוֹכֵס עַכּוּ״ם חַיָּב לְהַחְזִיר שֶׁסְּתָם הַדָּבָר שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים. וְאִם יָדַע בְּוַדַּאי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וּמִפְּנֵי מָה סְתָם לִסְטִים יִשְׂרָאֵל נִתְיָאֲשׁוּ

הַבְּעָלִים וּסְתָם הָעַכּוּ״ם לֹא נִתְיָאֲשׁוּ. מִפְּנֵי שֶׁהַבְּעָלִים יוֹדְעִים שֶׁהָעַכּוּ״ם מַחֲזִירִין מִיַּד הַגַּזְלָן אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם עֵדִים שֶׁגָּזַל אֶלָּא בִּרְאָיוֹת וּבְאֹמֶד הַדַּעַת:

ד שַׁחֲלַיִים הַצּוֹמְחִים בְּתוֹךְ הַפִּשְׁתָּן הַמְלַקְּטָן כְּשֶׁהֵן לַחִין אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גֵּזֶל מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַפְסִידִין הַפִּשְׁתָּן שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה. וְאִם יָבְשׁוּ אֲסוּרִין מִשּׁוּם גֵּזֶל שֶׁכְּבָר הִפְסִידוּ מַה שֶּׁהִפְסִידוּ. וְאִם הָיוּ עַל הַגַּבּוּל אֲסוּרִין אֲפִלּוּ כְּשֶׁהֵן לַחִין:

ה כְּבָר בֵּאֲרוּנוּ בְּנִזְקֵי מָמוֹן שֶׁהַמּוֹצִיא תִּבְנוֹ וְקַשּׁוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם גֵּזֶל. אֲבָל הַמּוֹצִיא הַגָּלָל לִרְשׁוּת הָרַבִּים בֵּין בִּשְׁעַת הוֹצָאַת זְבָלִים בֵּין שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הוֹצָאַת זְבָלִים חַיָּבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם גֵּזֶל:

ו מִי שֶׁנִּתְחַלְּפוּ לוֹ כֵּלָיו בְּכֵלִים אֲחֵרִים בְּבֵית הָאָבֵל אוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַד שֶׁיָּבוֹא הַלָּה וְיַחֲזִיר וְיִטֹּל אֶת שֶׁלּוֹ. נִתְחַלְּפוּ לוֹ בְּבֵית הָאֲמָן אִם אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו שֶׁל אֲמָן נָתְנוּ לוֹ אוֹ שֶׁנָּתַן לוֹ הָאֲמָן וְאָמַר לוֹ טֹל כֵּלֶיךָ הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַד שֶׁיָּבוֹא הַלָּה וְיַחֲזִיר וְיִטֹּל אֶת שֶׁלּוֹ. אָמַר לוֹ הָאֲמָן טֹל כְּלֵי זֶה הֲרֵי זֶה יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא הַלָּה וְיַחְזִיר וְיִטֹּל אֶת שֶׁלּוֹ שֶׁמָּא כֵּלָיו שֶׁל אֲמָן הוּא אוֹ בַּעַל הַכֵּלִי צִוָּה אֶת הָאֲמָן לְמָכְרוֹ לוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ז דְּבָרִים הַרְבֵּה אָסְרוּ חֲכָמִים מִשּׁוּם גֵּזֶל וְהָעוֹבֵר עֲלֵיהֶן הֲרֵי זֶה גַּזְלָן מִדִּבְרֵיהֶם. כְּגוֹן מַפְרִיחֵי יוֹנִים וְהַמְשַׂחֲקִים בְּקַבְיָא. מַפְרִיחֵי יוֹנִים כֵּיצַד. לֹא יַפְרִיחַ אָדָם בְּתוֹךְ הַיִּשּׁוּב שֶׁהֲרֵי לוֹקֵחַ מָמוֹן אֲחֵרִים שֶׁלֹּא כַּדִּין מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁלֵּחַ זָכָר וְיָבִיא נְקֵבָה מְשׁוֹבָךְ אַחֵר אוֹ נְקֵבָה וְתָבִיא זָכָר. וְלֹא יוֹנִים בִּלְבַד אֶלָּא כָּל הָעוֹשֶׂה כָּזֶה בִּשְׁאָר עוֹפוֹת אוֹ חַיָּה וּבְהֵמָה הֲרֵי זֶה גַּזְלָן מִדִּבְרֵיהֶם:

ח וְכֵן אָסְרוּ חֲכָמִים לָצוּד יוֹנִים בְּתוֹךְ הַיִּשּׁוּב מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁל אֲחֵרִים. וְאֵין פּוֹרְשִׂין נִישׁוּבִין לְיוֹנִים אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִן הַיִּשּׁוּב אַרְבָּעָה מִילִין. וְאִם הָיָה יִשּׁוּב כְּרָמִים אֲפִלּוּ מֵאָה מִיל לֹא יִפְרֹשׂ שֶׁהַיּוֹנִים שֶׁל בַּעֲלֵי כְּרָמִים הֵם. וְכֵן לֹא יִפְרֹשׂ בְּתוֹךְ הַשּׁוֹבָכִין אַף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ אוֹ שֶׁל עַכּוּ״ם אוֹ שֶׁל הֶפְקֵר וְאַף עַל פִּי שֶׁהִרְחִיק מִן הַיִּשּׁוּב מֵאָה מִיל מִפְּנֵי שֶׁהַיּוֹנִים בָּאוֹת לְיִשּׁוּב הַשּׁוֹבָכִין:

ט מְרַחִיקִין אֶת הַשּׁוֹבָךְ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְלֹא יַעֲשֶׂה אָדָם שׁוֹבָךְ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּשְׁכוּ הַגּוֹזָלוֹת וְיִפָּסְדוּ בַּשָּׂדוֹת וְיֹאכְלוּ מִשֶּׁל אֲחֵרִים. וְאִם לָקְחוֹ מֵאַחֵר אֲפִלּוּ הָיָה בֵּינוֹ וּבֵין תְּחִלַּת שָׂדֶה חֲבֵרוֹ בֵּית רֹבַע בִּלְבַד הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ וְאֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְהַרְחִיק:

י הַמְשַׂחֲקִין בְּקַבְיָא כֵּיצַד. אֵלּוּ שֶׁמְּשַׂחֲקִין בְּעֵצִים אוֹ בִּצְרוֹרוֹת אוֹ בַּעֲצָמוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן וְעוֹשִׂים תְּנַאי בֵּינֵיהֶם שֶׁכָּל הַנּוֹצֵחַ אֶת חֲבֵרוֹ בְּאוֹתוֹ שְׂחוֹק יִקַּח מִמֶּנּוּ כָּךְ וְכָךְ הֲרֵי זֶה גֵּזֶל מִדִּבְרֵיהֶם. אַף עַל פִּי שֶׁבִּרְצוֹן הַבְּעָלִים לָקַח הוֹאִיל וְלָקַח מָמוֹן חֲבֵרוֹ בְּחִנָּם דֶּרֶךְ שְׂחוֹק וְהִתּוּל הֲרֵי זֶה גּוֹזֵל. וְכֵן הַמְשַׂחֲקִים בִּבְהֵמָה אוֹ בְּחַיָּה אוֹ בְּעוֹפוֹת וְעוֹשִׂים תְּנַאי שֶׁכָּל שֶׁתְּנַצַּח בְּהֶמְתּוֹ אוֹ תָּרוּץ יוֹתֵר יִקַּח מֵחֲבֵרוֹ כָּךְ וְכָךְ וְכָל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ הַכֹּל אָסוּר וְגֵזֶל מִדִּבְרֵיהֶם הוּא:

יא וְהַמְשַׂחֵק בְּקַבְיָא עִם הָעַכּוּ״ם אֵין בּוֹ אִסּוּר גֵּזֶל אֲבָל יֵשׁ בּוֹ אִסּוּר עוֹסֵק בְּדָבָרִים בְּטֵלִים שֶׁאֵין רָאוּי לְאָדָם שֶׁיַּעֲסֹק כָּל יָמָיו אֶלָּא בְּדִבְרֵי חָכְמָה וּבְיִשּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם:

יב מְצוּדוֹת חַיָּה וְעוֹפוֹת וְדָגִים שֶׁנָּפְלוּ מִינֵי הַחַיָּה לְתוֹךְ הַמְּצוּדָה וּבָא אַחֵר וּנְטָלָן הֲרֵי זֶה גֵּזֶל מִדִּבְרֵיהֶם מִפְּנֵי שֶׁעַדַיִן לֹא הִגִּיעוּ לְיַד הַזּוֹכֶה בָּהֶן:

יג נָהָר הַמּוֹשֵׁךְ וּמַעֲנוֹת הַנּוֹבְעִין הֲרֵי הֵן שֶׁל כָּל אָדָם. עָנִי הַמְנַקֵּף בְּרֹאשׁ הַזַּיִת זֵיתִים שֶׁל שִׁכְחָה וּבָא עָנִי אַחֵר וּנְטָלָן מֵעַל הָאָרֶץ הֲרֵי זֶה גֵּזֶל מִדִּבְרֵיהֶם. וְאִם הָיָה הֶעָנִי מְקַבֵּץ בְּיָדוֹ בְּרֹאשׁ הַזַּיִת וּמַשְׁלִיךְ לָאָרֶץ הֲרֵי זֶה גֵּזֶל גָּמוּר שֶׁהֲרֵי הִגִּיעוּ לְיַד הַזּוֹכֶה בָּהֶן:

יד הַדְּבוֹרִים אֵינָן בְּרְשׁוּתוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹ תַּרְנְגוֹלִים וַאֲוָזִים וְאַף עַל פִּי כֵן יֵשׁ בָּהֶן קִנְיָן מִדִּבְרֵיהֶם. וְהַגּוֹזֵל נְחִיל דְּבוֹרִים אוֹ שֶׁמְּנָעוֹ מִבְּעָלָיו אִם בָּא לִרְשׁוּתוֹ הֲרֵי זֶה גֵּזֶל מִדִּבְרֵיהֶם. לְפִיכָךְ מִי שֶׁיָּצָא נְחִיל שֶׁל דְּבוֹרִים מֵרְשׁוּתוֹ וְשָׁכַן בִּרְשׁוּת חֲבֵרוֹ יֵשׁ לְבַעַל הַנְּחִיל לְהַלֵּךְ בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ עַד שֶׁיִּטֹּל אֶת נְחִילוֹ. וְאִם הִזִּיק מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. אֲבָל לֹא יָקִץ אֶת שׁוֹכֵה עַל מְנָת לִתֵּן דָּמִים:

טו נֶאֱמָנֶת אִשָּׁה אוֹ קָטָן לוֹמַר מִכָּאן יָצָא נְחִיל זֶה וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ מְשִׁיחִין לְפִי תַּמָּן וְיִהְיוּ הַבְּעָלִים מְרַדְּפִין אַחַר הַנְּחִיל וְשׁוֹאֲלִים הֵיכָן חוֹנָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשָּׁה אוֹ קָטָן בְּנֵי עֵדוּת הוֹאִיל וְקִנְיַן דְּבוֹרִים מִדִּבְרֵיהֶם הֶאֱמִינוּ אוֹתָם בּוֹ:

טז כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ גֵּזֶל שֶׁל דִּבְרֵיהֶם אֵינוֹ יוֹצֵא מִיָּדוֹ בְּדָיָנִין. וְכֵן אִם כָּפַר בּוֹ וְנִשְׁבַּע אֵינוֹ מוֹסִיף חֹמֶשׁ כְּמוֹ שֶׁמּוֹסִיף עַל הַגֵּזֶל הַגָּמוּר:

פרק ז

א כָּל מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מָמוֹן לַחֲבֵרוֹ הַיִּשְׂרְאֵל וְכָפַר בּוֹ וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר הֲרֵי זֶה חַיָּב לְהַחְזִיר לוֹ הַקֶּרֶן שֶׁכָּפַר בּוֹ וְהוֹסֶפֶת חֹמֶשׁ. וְחַיָּב בְּקָרְבָּן וְהוּא הַנִּקְרָא אָשָׁם גְּזֵלוֹת:

ב אֶחָד הַגּוֹזֵל אוֹ הֶעוֹשֵׁק אוֹ הַגּוֹנֵב אוֹ שֶׁהִלְוָהוּ אוֹ שֶׁהִפְקִיד אֶצְלוֹ אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכִחֵשׁ בָּהּ אוֹ שֶׁהָיְתָה בֵּינֵיהֶן שֻׁתָּפוּת וְנִשְׁאַר לוֹ אֶצְלוֹ מָמוֹן אוֹ שֶׁעָשָׂה לוֹ מְלָאכָה וְלֹא נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל שֶׁאִלּוּ הוֹדָה חַיָּב לְשַׁלֵּם בְּדִין וְכָפַר וְנִשְׁבַּע מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כא) "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן":

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיָה חַיָּב לְשַׁלֵּם מֵחֲמַת עַצְמוֹ. אֲבָל אִם הָיָה חַיָּב לְשַׁלֵּם מֵחֲמַת אָבִיו אֵינוֹ מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ. כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁגָּזַל אָבִיו אוֹ גָּנַב אוֹ שֶׁהָיָה חַיָּב לַאֲחֵרִים וְהִבְּן יוֹדֵעַ וְכָפַר הַבֵּן וְנִשְׁבַּע וְאַחַר כָּךְ הוֹדָה מְשַׁלֵּם הַקֶּרֶן בִּלְבַד שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כג) "אֲשֶׁר גָּזָל" עַל גְּזֵלוֹ הוּא מוֹסִיף חֹמֶשׁ וְאֵינוֹ מוֹסִיף חֹמֶשׁ עַל גֵּזֶל אָבִיו:

ד בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁאֵין הַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת. אֲבָל אִם גָּזַל אָבִיו וּמֵת וְהַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת וְכָפַר הַיּוֹרֵשׁ וְנִשְׁבַּע וְאַחַר כָּךְ הוֹדָה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ:

ה גָּזַל הָאָב וְנִשְׁבַּע הָאָב וְהוֹדָה וְאַחַר כָּךְ מֵת הֲרֵי הַיּוֹרֵשׁ מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ:

ו גָּזַל וְנִשְׁבַּע וּמֵת וְהוֹדָה הַיּוֹרֵשׁ מְשַׁלֵּם הַקֶּרֶן בִּלְבַד. וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ הַיּוֹרֵשׁ פָּטוּר מִן הָאָשָׁם:

ז הַנִּשְׁבָּע לְעַכּוּ"ם מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ חַיָּב בְּחֹמֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כא) "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ". וְכֵן הַגּוֹזֵל פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה וְכָפַר וְנִשְׁבַּע אֵינוֹ חַיָּב בְּחֹמֶשׁ שֶׁאֵין פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה מָמוֹן. כַּמָּה הוּא הַחֹמֶשׁ. אֶחָד מֵאַרְבָּעָה בְּקֶרֶן שֶׁאִם גָּזַל שָׁוֶה אַרְבָּעָה וְנִשְׁבַּע מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה. וְאִם הָיְתָה הַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת מַחְזִיר אוֹתָהּ וְנוֹתֵן דְּמֵי רְבִיעַ שֶׁלָּהּ:

ח אֵין הַנִּשְׁבָּע עַל כְּפִירַת מָמוֹן מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ עַד שֶׁיּוֹדֶה מֵעַצְמוֹ. אֲבָל אִם בָּאוּ עֵדִים וְהוּא עוֹמֵד בִּכְפִירָתוֹ מְשַׁלֵּם הַקֶּרֶן בִּלְבַד עַל פִּי עֵדִים וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֹמֶשׁ. שֶׁהַחֹמֶשׁ עִם הַקֶּרֶן הֵם בָּאִים וְאֵינוֹ מְבִיאָן אֶלָּא עַל פִּי עַצְמוֹ:

ט הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ אַף עַל פִּי שֶׁכָּפַר בּוֹ הוֹאִיל וְלֹא נִשְׁבַּע אִם חָזַר וְהוֹדָה אֵינוֹ חַיָּב לִרְדֹּף אַחַר הַבְּעָלִים עַד שֶׁיַּחְזִיר לָהֶם מָמוֹן שֶׁבְּיָדוֹ אֶלָּא יְהֵא בְּיַד הַגְּזֵלָן עַד שֶׁיָּבוֹאוּ הַבְּעָלִים וְיִטְלוּ שֶׁלָּהֶן. אֲבָל אִם נִשְׁבַּע עַל שָׁוֶה פְּרוּטָה וָמַעְלָה חַיָּב לִרְדֹּף אַחַר הַבְּעָלִים עַד שֶׁיַּחְזִיר לָהֶם אֲפִלּוּ הֵם בְּאֵיי הַיָּם. מִפְּנֵי שֶׁכְּבָר נִתְיָאֲשׁוּ מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁבַּע וְאֵינָן בָּאִין עוֹד לְתָבְעוֹ:

י אֲפִלּוּ הֶחְזִיר הַגְּזֵלָה כֻּלָּהּ חוּץ מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה חַיָּב לְהוֹלִיכָהּ אַחַר הַגַּזְלָן. וְלֹא יִתֵּן לוֹ לְבָנוֹ שֶׁל גַּזְלָן וְלֹא לִשְׁלוּחוֹ אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂה הַגַּזְלָן לַשָּׁלִיחַ בְּעֵדִים. וְאִם הֵבִיא אֶת הַגְּזֵלָה וְאֶת הַחֹמֶשׁ לְבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ הֲרֵי זֶה מֵבִיא אָשָׁם וּמִתְכַּפֵּר לוֹ וּבֵית דִּין מְטַפְּלִין בָּהּ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְבַעֲלָהּ. וְכֵן נוֹתֵן הוּא לְשָׁלִיחַ בֵּית דִּין. וְכָל הַנּוֹתֵן הַגְּזֵלָה וְכֵיוֹצֵא בּוֹ לְבֵית דִּין יָצָא:

יא נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַחֹמֶשׁ אוֹ שָׁמַחַל לוֹ עַל הַקֶּרֶן וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַחֹמֶשׁ אוֹ שָׁמַחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה חוּץ מִפָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה בַּקֶּרֶן אֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹלִיךְ אַחֲרָיו אֶלָּא יָבוֹא הַגַּנָּב וְיִטֹּל אֶת הַשָּׁאָר. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַגְּזֵלָה עַצְמָהּ קַיֶּמֶת אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא תִּתְיַקֵּר וְנִמְצָא הַנִּשְׁאָר שָׁוֶה פְּרוּטָה. אֲבָל אִם נָתַן לוֹ אֶת הַחֹמֶשׁ וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן אוֹ שָׁמַחַל לוֹ עַל הַחֹמֶשׁ וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַקֶּרֶן אוֹ שָׁמַחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה חוּץ מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה בַּקֶּרֶן חַיָּב לְהוֹלִיכוֹ אַחֲרָיו אוֹ לָתֵת לְבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יב הַמַּחֲזִיר אֶת הַקֶּרֶן לִבְעָלִים וְכָפַר פַּעַם שְׁנִיָּה בַּחֹמֶשׁ וְנִשְׁבַּע עָלָיו נַעֲשָׂה הַחֹמֶשׁ כְּקֶרֶן לְכָל דָּבָר וּמְשַׁלֵּם עָלָיו חֹמֶשׁ אַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כד) "וַחֲמִשְׁתָּיו יֹסֵף עָלָיו" מְלַמֵּד שֶׁהוּא מוֹסִיף חֹמֶשׁ עַל חֹמֶשׁ עַד שֶׁיִּתְמַעֵט הַחֹמֶשׁ שֶׁיִּכְפֹּר בּוֹ וְנִשְׁבַּע עָלָיו מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה:

יג מִי שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ פִּקָּדוֹן וְטָעַן שֶׁאָבַד וְנִשְׁבַּע וְחָזַר וְהוֹדָה שֶׁהוּא אֶצְלוֹ. וְחָזַר וְטָעַן שֶׁאָבַד וְנִשְׁבַּע וְחָזַר וְהוֹדָה שֶׁהוּא אֶצְלוֹ מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ לְכָל שְׁבוּעָה וּשְׁבוּעָה עִם הַקֶּרֶן הָאֶחָד שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כד) "וַחֲמִשְׁתָּיו יֹסֵף עָלָיו" מְלַמֵּד שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם כַּמָּה חֲמָשִׁין עַל קֶרֶן אֶחָד:

פרק ח

א הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ וּמֵת הַנִּגְזָל יַחְזִיר הַגְּזֵלָה לַיּוֹרְשִׁים. וְאִם אָבְדָה אוֹ נִשְׁתַּנִּית נוֹתֵן לָהֶם דָּמֶיהָ. וְאִם נִשְׁבַּע לוֹ וְאַחַר כָּךְ מֵת נוֹתֵן לַיּוֹרְשִׁים הַקֶּרֶן וְהַחֹמֶשׁ:

ב הַגּוֹזֵל אֶת אָבִיו וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת הָאָב. אִם אֵין הַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת אוֹ נִשְׁתַּנִּית עוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן עִם אֶחָיו עַל הַקֶּרֶן וְעַל הַחֹמֶשׁ. וְאִם הַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת חַיָּב לְהוֹצִיא הַגְּזֵלָה עַצְמָהּ מִתַּחַת יָדוֹ. לְפִיכָךְ נוֹתֵן אֶת הַגְּזֵלָה וְאֶת הַחֹמֶשׁ לְאֶחָיו וְעוֹשֶׂה עִמָּהֶן חֶשְׁבּוֹן׃

ג אִם אֵין לוֹ אַחִין שֶׁנִּמְצָא זֶה הַגַּזְלָן לְבַדּוֹ הוּא הַיּוֹרֵשׁ מוֹצִיא הַגְּזֵלָה מִתַּחַת יָדוֹ לְבָנָיו וְאִם אֵין בָּנִים לְזֶה הַבֵּן הַגַּזְלָן נוֹתְנָהּ לְבַעַל חוֹבוֹ אוֹ בְּהַלְוָאָתוֹ אוֹ לְצָדָקָה. הוֹאִיל וְיָצְאָה הַגְּזֵלָה עַצְמָהּ מִתַּחַת יָדוֹ נִפְטַר אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְנָהּ מַתָּנָה אוֹ פָּרָעָהּ בְּחוֹבוֹ. וְהוּא שֶׁיּוֹדִיעַ וְיֹאמַר זֶה גְּזֵל אַבָּא׃

ד וְכֵן הַגּוֹזֵל אֶת הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ וְחָזַר וְהוֹדָה לוֹ וְנִקַּף עָלָיו הַכֹּל מִלְוָה וְאַחַר כָּךְ מֵת הַגֵּר אַף עַל פִּי שֶׁזָּכָה בַּגְּזֵלָה חַיָּב לְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת יָדוֹ׃

ה בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהוֹדָה בֵּינָתַיִם. אֲבָל אִם גָּזַל אֶת הַגֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת הַגֵּר חֲרֵי זֶה חַיָּב לְשַׁלֵּם הַקֶּרֶן וְחֹמֶשׁ לַכֹּהֲנִים שֶׁל אוֹתוֹ מִשְׁמָר וּמֵבִיא אָשָׁמוֹ וְאַחַר כָּךְ יִתְכַּפֵּר בּוֹ׃

ו מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה (במדבר ה ח) "וְאִם אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל" בְּגֵר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים הַכָּתוּב מְדַבֵּר וְאָשָׁם זֶה הָאָמוּר כָּאן הוּא הַגְּזֵלָה אוֹ דָּמֶיהָ. לְפִיכָךְ הַמַּחֲזִיר גְּזֵל הַגֵּר בַּלַּיְלָה לֹא יָצָא. שֶׁהֲרֵי אָשָׁם קָרָאוֹ הַכָּתוּב וְאֵין מַקְרִיבִין בַּלַּיְלָה. וְאֵין הַכֹּהֲנִים חוֹלְקִין גְּזֵל הַגֵּר כְּנֶגֶד גְּזֵל הַגֵּר כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵין חוֹלְקִין בְּשַׂר אָשָׁם נֶגֶד בְּשַׂר אָשָׁם אַחֵר׃

ז כָּל גְּזֵל הַגֵּר שֶׁאֵין בּוֹ שְׁוֶה פְּרוּטָה לְכָל כֹּהֵן וְכֹהֵן מֵאַנְשֵׁי מִשְׁמָר לֹא יָצָא הַמַּחְזִירוֹ יְדֵי הַשָּׁבָה שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה ח) "הַמּוּשָׁב לַה' לַכֹּהֵן" עַד שֶׁתִּהְיֶה הַשָּׁבָה לְכָל כֹּהֵן. וְלָמָּה נֶאֱמַר בְּגֵזֶל הַגֵּר (במדבר ה ח) "אִישׁ" שֶׁהָאִישׁ אַתָּה צָרִיךְ לַחְקֹר וּלְחַזֵּר עָלָיו אִם יֵשׁ לוֹ יוֹרְשִׁים אוֹ אִם אֵין לוֹ אֲבָל אִם הָיָה הַגֵּר קָטָן אִי אַתָּה צָרִיךְ לְחַזֵּר עָלָיו אֶלָּא חֶזְקָתוֹ שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים׃

ח הַכֹּהֲנִים בְּגֵזֶל הַגֵּר כְּמְקַבְּלֵי מַתָּנוֹת הֵן. לְפִיכָךְ הַגּוֹזֵל חֶמֶץ מִן הַגֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח חַיָּב לִתֵּן לַכֹּהֲנִים אֶת דָּמָיו כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. שֶׁאִם יִתְּנֵהוּ לָהֶן עַכְשָׁו אֵינָהּ מַתָּנָה שֶׁהֲרֵי הוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה. וְאִלּוּ הָיָה הַגֵּר קַיָּם הָיָה אוֹמֵר לוֹ חֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

ט כֹּהֵן שֶׁגָּזַל גֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת הַגֵּר לֹא זָכָה זֶה בִּגְזֵלוֹ שֶׁתַּחַת יָדוֹ אֶלָּא יוֹצִיא מִתַּחַת יָדוֹ לְכָל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים בְּנֵי הַמִּשְׁמֶרֶת׃

י הַגּוֹזֵל אֶת הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת הַגֵּר וְהִפְרִישׁ אֲשָׁמוֹ וּגְזֵלָתוֹ לְהַעֲלוֹתָן לַכֹּהֲנִים וּמֵת הַגַּזְלָן קֹדֶם כַּפָּרָה חֲרֵי בְּנֵי הַגַּזְלָן יוֹרְשִׁים אֶת כֶּסֶף הַגְּזֵלָה אוֹ הַגְּזֵלָה עַצְמָהּ וְהָאָשָׁם יִרְעֶה עַד שֶׁיִּפֹּל בּוֹ מוּם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בִּמְקוֹמוֹ׃

יא נָתַן הַגַּזְלָן אֶת הַכֶּסֶף לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר וּמֵת קֹדֶם כַּפָּרָה אֵין יוֹרְשֵׁי הַגַּזְלָן יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיַּד הַכֹּהֲנִים שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה י) "אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה". וַאֲפִלּוּ הָיָה הַגַּזְלָן קָטָן שֶׁאֵין מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה אֵין יוֹרְשָׁיו מוֹצִיאִין מִיַּד הַכֹּהֲנִים׃

יב נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לְאַחַת מִן הַמִּשְׁמָרוֹת וְאֶת הָאָשָׁם לְמִשְׁמֶרֶת זוֹ שֶׁהִיא שַׁבָּתָהּ יַחְזִיר הַכֶּסֶף אֵצֶל הָאָשָׁם לְאַנְשֵׁי הַמִּשְׁמֶרֶת הַקְּרוּעָה שֶׁהַמִּשְׁמֶרֶת שֶׁלָּקְחָה כֶּסֶף בִּלֹּא שַׁבָּתָהּ לֹא זָכְתָה וּמוֹצִיאִין מִיָּדָהּ׃

יג אֵין מַקְרִיבִין אֶת הָאָשָׁם עַד שֶׁיַּחְזִיר הַגַּזְלָן הַקֶּרֶן לַבְּעָלִים אוֹ לַכֹּהֲנִים אִם הָיָה גְּזֵל גֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. נָתַן אֶת הַקֶּרֶן וְהִקְרִיב אֲשָׁמוֹ נִתְכַּפֵּר לוֹ וְאֵין הַחֹמֶשׁ מְעַכֵּב הַכַּפָּרָה וְחַיָּב לִתֵּן אֶת הַחֹמֶשׁ אַחַר כַּפָּרָה׃

יד הָעֲבָדִים וְהַשְּׁטָרוֹת וְהַקַּרְקָעוֹת אֵין בָּהֶן תּוֹסֶפֶת חֹמֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כא) "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בִּפְקֻדוֹן". כָּל הָאָמוּר בָּעִנְיָן מִטַּלְטְלִין הוּא וְגוּפָן מָמוֹן. יָצְאוּ קַרְקָעוֹת וַעֲבָדִים שֶׁהֵקֵּשׁוּ לְקַרְקָעוֹת וְיָצְאוּ שְׁטָרוֹת שֶׁאֵין גּוּפָן מָמוֹן. וְכֵן אִם הָיוּ גְּזֵל גֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים אֵינָן חוֹזְרִים לַכֹּהֲנִים. וְכֵן הַקַּרְקַע אֵינָהּ נִקְנֵית לְעוֹלָם לַגַּזְלָן אֶלָּא בִּרְשׁוּת בְּעָלֶיהָ עוֹמֶדֶת. וַאֲפִלּוּ נִמְכְּרָה לְאֶלֶף זֶה אַחַר זֶה וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים חֲרֵי זוֹ חוֹזֶרֶת לַנִּגְזָל בִּלֹּא דָּמִים. וְכָל מִי שֶׁיָּצָאָה מִתַּחַת יָדוֹ חוֹזֶרֶת עַל זֶה שֶׁמְּכָרָהּ לוֹ וְחוֹזֵר הַמּוֹכֵר הַשֵּׁנִי עַל הַמּוֹכֵר הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁיַּחֲזֹר הַלּוֹקֵחַ מִן הַגַּזְלָן וְיִטֹּל מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר׃

פרק ט

א הַגּוֹזֵל קַרְקַע מֵחֲבֵרוֹ וְהִפְסִידָהּ. כְּגוֹן שֶׁחָפַר בָּהּ בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת אוֹ שֶׁקָּצַץ אֶת הָאִילָנוֹת וְשִׁחֵת אֶת הַמַּעְיָנוֹת וְהָרַס הַבִּנְיָן. חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ בַּיִת אוֹ שָׂדֶה כְּשָׁהָיוּ בִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה אוֹ יְשַׁלֵּם דְּמֵי מַה שֶּׁהִפְסִיד. אֲבָל אִם נִשְׁחֲתָה מֵאֵלֶיהָ כְּגוֹן שֶׁשִּׁטְּפָהּ נָהָר אוֹ נִשְׂרְפָה בְּאֵשׁ שֶׁיָּרְדָה מִן הַשָּׁמַיִם אוֹמֵר לוֹ חֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ שֶׁהַקַּרְקַע בְּחֶזְקַת בְּעָלִים קַיֶּמֶת וְאֵין אַחֲרָיוּת הֶפְסֵדָהּ עָלָיו אֶלָּא אִם כֵּן הִפְסִיד בְּיָדוֹ. מַה שֶּׁאֵין הַדִּין כֵּן בְּמִטַּלְטְלִין כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

ב גָּזַל שָׂדֶה וְנִגְזְלָה מִמֶּנּוּ וּנְטָלוּהָ מְצִיקִים בְּכֹחַ הַמֶּלֶךְ. אִם מַכַּת מְדִינָה הִיא כְּגוֹן שֶׁלָּקַח הַמֶּלֶךְ שָׂדוֹת אוֹ בָּתִּים שֶׁל כָּל אַנְשֵׁי הַמְּדִינָה אוֹמֵר לוֹ חֲרִי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ. וְאִם מְחַמַּת הַגַּזְלָן נִלְקְחָה חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ שָׂדֶה אַחֶרֶת:

ג אָנַס הַמֶּלֶךְ אֶת הַגַּזְלָן וְאָמַר לוֹ הַרְאֵה לָנוּ כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ וְהֶרְאָה שָׂדֶה זוֹ שֶׁגָּזַל בִּכְלַל שְׂדוֹתָיו וּנְטָלָהּ הַמֶּלֶךְ. חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ שָׂדֶה אַחֶרֶת כְּמוֹתָהּ אוֹ נוֹתֵן דָּמֶיהָ:

ד גָּזַל שָׂדֶה וְהִפְסִידָהּ בְּיָדוֹ כְּשֶׁבָּעַל הַשָּׂדֶה גּוֹבֶה אֶת דְּמֵי מַה שֶּׁהִפְסִיד הַגַּזְלָן גּוֹבֶה אוֹתָן מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּמִלְוֶה עַל פֶּה. וְאִם עָמַד הַגַּזְלָן בַּדִּין וְנִתְחַיֵּב לְשַׁלֵּם וְאַחַר כָּךְ מָכַר גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִין:

ה גָּזַל שָׂדֶה וְאָכַל פֵּרוֹתֶיהָ מְשַׁלֵּם כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. גָּזַל וְהִשְׁבִּיחַ שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה אִם הַשֶּׁבַח יֶתֶר עַל הַהוֹצָאָה נוֹטֵל הַהוֹצָאָה בִּלְבַד מִן הַנִּגְזָל וְאִם הַהוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח אֵין לוֹ מִן הַהוֹצָאָה אֶלָּא שִׁעוּר הַשֶּׁבַח:

ו גָּזַל שָׂדֶה וּמְכָרָהּ וְהִשְׁבִּיחָהּ הַלּוֹקֵחַ אִם הַשֶּׁבַח יֶתֶר עַל הַהוֹצָאָה נוֹטֵל הַהוֹצָאָה מִבַּעַל הַשָּׂדֶה וְהַקֶּרֶן נוֹטֵל עִם שְׁאָר הַשֶּׁבַח מִן הַגַּזְלָן:

ז הַקֶּרֶן גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים וּשְׁאָר הַשֶּׁבַח מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. וְאִם הִכִּיר בָּהּ שֶׁהִיא גְּזוּלָה כְּשֶׁלְּקָחָהּ אֵינוֹ נוֹטֵל מִן הַגַּזְלָן אֶלָּא הַקֶּרֶן בִּלְבַד וּמַפְסִיד שְׁאָר הַשֶּׁבַח הַיְתֵר עַל הַהוֹצָאָה. הָיְתָה הַהוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח בֵּין שֶׁהִכִּיר בָּהּ שֶׁהִיא גְּזוּלָה בֵּין שֶׁלֹּא הִכִּיר בָּהּ אֵין לוֹ מִן הַהוֹצָאָה אֶלָּא שִׁעוּר הַשֶּׁבַח נוֹטֵל מִבַּעַל הַשָּׂדֶה וְהַקֶּרֶן נוֹטֵל מִן הַגַּזְלָן מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִין:

ח הַגּוֹזֵל שָׂדֶה וּמְכָרָהּ וְאָכַל הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹתֶיהָ מְחַשְּׁבִין עָלָיו כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל וּמְשַׁלֵּם לְבַעַל הַשָּׂדֶה וְחוֹזֵר וְגוֹבֶה אוֹתָן מִן הַגַּזְלָן מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. וְאִם הִכִּיר בָּהּ שֶׁגְּזוּלָה הִיא אֵין לוֹ פֵּרוֹת וְאֵינוֹ גּוֹבֶה מִן הַגַּזְלָן אֶלָּא הַקֶּרֶן בִּלְבַד:

ט הַמּוֹכֵר שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ אֵין מִמְכָּרוֹ מִמְכָּר וְלֹא קָנָה לוֹקֵחַ כְּלוּם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. חָזַר הַגַּזְלָן אַחַר שֶׁמְּכָרָהּ וּלְקָחָהּ מִבַּעֲלֶיהָ נִתְקַיְּמָה בְּיַד הַלּוֹקֵחַ מִן הַגַּזְלָן. וַאֲפִלּוּ נִתְּנָה לוֹ הַגַּזְלָן מַתָּנָה כְּשֶׁהָיְתָה גְּזוּלָה בְּיָדוֹ כֵּיוָן שֶׁחָזַר וּלְקָחָהּ נִתְקַיְּמָה בְּיַד זֶה שֶׁקִּבֵּל הַמַּתָּנָה שֶׁמִּפְּנֵי זֶה טָרַח הַגַּזְלָן עַד שֶׁקְּנָאָהּ כְּדֵי לַעֲמֹד בְּנֶאֱמָנוּתוֹ:

י לְפִיכָךְ אִם תָּבַע הַלּוֹקֵחַ אֶת הַגַּזְלָן מִפְּנֵי שֶׁמָּכַר לוֹ שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ וְנִתְחַיֵּב לְשַׁלֵּם וְהִתְחִיל בֵּית דִּין לְהַכְרִיז עַל נְכָסֵי הַגַּזְלָן כְּדֵי לְהַגְבּוֹת מֵהֶן לַלּוֹקֵחַ וְאַחַר שֶׁהִתְחִילוּ הַהַכְרָזָה לְקָחָהּ הַגַּזְלָן מִן הַבְּעָלִים לֹא נִתְקַיְּמָה בְּיַד הַלּוֹקֵחַ. שֶׁמֵּאַחַר שֶׁהִכְרִיזוּ עַל נְכָסָיו נִתְגַּלָּה שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן וְלֹא לָקְחָהּ מִן הַבְּעָלִים כְּדֵי לְהַעֲמִידָהּ בְּיַד הַלּוֹקֵחַ:

יא לָקְחָהּ הַגַּזְלָן מִן הַבְּעָלִים אַחַר שֶׁמְּכָרָהּ כְּשֶׁהִיא גְּזוּלָה וְחָזַר וּמְכָרָהּ לְאַחֵר אוֹ נְתָנָהּ בְּמַתָּנָה אוֹ הוֹרִישָׁהּ. חֲרֵי גִּלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַעֲמִידָהּ בְּיַד זֶה שֶׁלְּקָחָהּ מִמֶּנּוּ כְּשֶׁהָיְתָה גְּזוּלָה. וְכֵן אִם נָפְלָה לַגַּזְלָן בִּירֻשָּׁה לֹא נִתְקַיְּמָה בְּיַד הַלּוֹקֵחַ:

יב גְּבָאָהּ הַגַּזְלָן בְּחוֹבוֹ. אִם יֵשׁ לַגַּזְלָן קַרְקַע אַחֶרֶת וְאָמַר לוֹ הַגַּזְלָן זוֹ אֲנִי גּוֹבֶה בְּחוֹבִי חֲרֵי זֶה מִתְכַּוֵּן לְהַעֲמִידָהּ בְּיַד הַלּוֹקֵחַ. וְאִם אֵין לַגַּזְלָן קַרְקַע אֶלָּא זוֹ לְגָבוֹת חוֹבוֹ הוּא שֶׁנִּתְכַּוֵּן:

יג נִתְּנוּהָ הַבְּעָלִים לַגַּזְלָן מַתָּנָה קְנָאָהּ הַלּוֹקֵחַ שֶׁאִלּוּ לֹא טָרַח לַבְּעָלִים לֹא הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ בְּמַתָּנָה וּמִפְּנֵי זֶה טָרַח כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה בָּהּ בְּדִין וְיַעֲמֹד בְּנֶאֱמָנוּתוֹ וְתִתְקַיֵּם בְּיַד הַלּוֹקֵחַ:

יד הַגּוֹזֵל שָׂדֶה וְאַחַר שֶׁגְּזָלָהּ וְהֶחֱזִק גַּזְלָן עָלֶיהָ חָזַר וּלְקָחָהּ מִבְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים וְטָעַן הַנִּגְזָל וְאָמַר אָנוּס הָיִיתִי בְּשָׁעָה שֶׁמְּכַרְתִּיהָ לוֹ וְשֶׁלֹּא לְדַעְתִּי מָכַרְתִּי מְחַמַּת גַּזְלָנוּתוֹ לֹא זָכָה הַגַּזְלָן אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִים שֶׁבִּפְנֵיהֶם לְקָחָהּ וְתַחְזוֹר הַשָּׂדֶה לַבְּעָלִים וּמַחְזִירִין לַגַּזְלָן הַדָּמִים שֶׁנָּתַן:

טו בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהֵעִידוּ הָעֵדִים שֶׁמָּנָה בִּפְנֵיהֶם אֶת הַמָּעוֹת. אֲבָל אִם הֵעִידוּ שֶׁבַּעַל הַקַּרְקַע מָכַר לַגַּזְלָן וְהוֹדָה לוֹ בִּפְנֵיהֶם שֶׁנָּתַן לוֹ דָּמִים כָּךְ וְכָךְ וְהַנִּגְזָל טוֹעֵן שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ דָּמִים וּמְחַמַּת יִרְאָה הוֹדָה לוֹ אֵין לַגַּזְלָן כְּלוּם אֶלָּא מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ הַשָּׂדֶה בִּלֹא דָּמִים מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹדָה לוֹ אֶלָּא מִפְּנֵי הַפַּחַד כְּשֶׁטָּעַן הוֹאִיל וְהֶחֱזִק גַּזְלָן עָלֶיהָ:

טז אֵין בַּעַל הַשָּׂדֶה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת מוֹדָעָה עַל מֶכֶר זֶה הוֹאִיל וְהֶחֱזִק זֶה גַּזְלָן עַל שָׂדֶה זוֹ וְאֵין רְאָיָתוֹ בָּהּ רְאָיָה. וְאֵין צָרִיךְ לִמְסֹר מוֹדָעָה. וְאֵין דִּין גַּזְלָן כְּדִין הָאוֹנֵס אֶת חֲבֵרוֹ וְתָלָה אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּמְכֹּר לוֹ. שֶׁזֶּה הָאוֹנֵס אֵינוֹ רוֹצֶה לִגְזֹל וְלֹא גְּזָלוֹ עֲדַיִן כְּלוּם. לְפִיכָךְ אִם לֹא מָסַר הַמּוֹכֵר הָאָנוּס מוֹדָעָא מִמְכָּרוֹ קַיָּם:

פרק י

א עַכּו״ם בַּעַל זְרוֹעַ שֶׁאָנַס נִכְסֵי יִשְׂרָאֵל וְיָרַד לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ מֻחְמֶּצֶת שֶׁהָיָה לוֹ חוֹב עַל בַּעַל הַשָּׂדֶה אוֹ מֻחְמֶּצֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְזֵק בְּיַד זֶה הַיִּשְׂרָאֵל אוֹ מֻחְמֶּצֶת שֶׁהִפְסִיד מָמוֹנוֹ. וְאַחֵר שֶׁתָּקַף לוֹ אֶת הַשָּׂדֶה מִכָּרָהּ לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר. אֵין הַבְּעָלִים יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיַּד הַלּוֹקֵחַ:

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהוֹדוּ הַבְּעָלִים שֶׁאֱמֶת טָעַן הָעַכּו״ם [הַמּוֹכֵר אוֹ יָעִידוּ עֵדֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָאֱמֶת טָעַן הָעַכּו״ם] הַמּוֹכֵר. וְכֵן אִם הָיָה שָׁם מֶלֶךְ אוֹ שַׂר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לָכֹף אֶת הָעַכּו״ם שֶׁמָּכַר לְדִין וְלֹא תָּבְעוּ הַבְּעָלִים אֶת הָעַכּו״ם אֵינָן יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיַּד הַלּוֹקֵחַ מִן הָעַכּו״ם אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן מוֹדִין לָעַכּו״ם וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם עֵדִים שֶׁאֱמֶת טָעַן הָעַכּו״ם שֶׁהֲרֵי אוֹמֵר הַלּוֹקֵחַ לַבְּעָלִים אִם גַּזְלָן הוּא הָעַכּו״ם לָמָּה לֹא תְּבַעְתֶּם אוֹתוֹ בְּדִינֵיהֶם:

ג הָעַכּו״ם הַמְּצִיקִים לְיִשְׂרָאֵל וּמְבַקְּשִׁים לְהָרְגָם עַד שֶׁיִּפְדֶּה עַצְמוֹ מִיַּד הָעַכּו״ם בְּשָׂדֵהוּ אוֹ בְּבֵיתוֹ וְיִתְּנֶנָּה לַמַּצִּיק וְאַחַר כָּךְ יַנִּיחֶנּוּ. כְּשֶׁיִּרְצֶה הַמַּצִּיק לִמְכֹּר אוֹתָהּ הַקַּרְקַע אִם יֵשׁ בְּיַד הַבְּעָלִים לִקַּח מִן הַמַּצִּיק הֵן קוֹדְמִין לְכָל אָדָם. וְאִם אֵין בְּיַד הַבְּעָלִים לִקַּח אוֹ שֶׁשָּׁהָה הַקַּרְקַע בְּיַד הַמַּצִּיק שְׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ כָּל הַקּוֹדֵם וְלָקַח מִן הַמַּצִּיק זָכָה. וּבִלְבַד שֶׁיִּתֵּן לַבְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים רְבִיעַ הַקַּרְקַע אוֹ שְׁלִישׁ הַמָּעוֹת מִפְּנֵי שֶׁזֶּה הַמַּצִּיק מוֹכֵר בְּזוֹל הוֹאִיל וְקַרְקַע שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ הוּא מוֹכֵר הֲרֵי זֶה מוֹכֵר בְּפָחוֹת רְבִיעַ אוֹ קָרוֹב לוֹ וְזֶה רְבִיעַ שֶׁל בְּעָלִים שֶׁהֲרֵי מֻחְמֶּצֶת שֶׁהִיא שֶׁלָּהֶן מוֹכֵר בְּזוֹל. לְפִיכָךְ הַלּוֹקֵחַ מִן הַמַּצִּיק בִּשְׁלִשִׁים נוֹתֵן לַבְּעָלִים עֶשְׂרָה אוֹ נוֹתֵן לָהֶם רְבִיעַ הַקַּרְקַע וַאֲחַר כָּךְ יִקְנֶה הַכֹּל. וְאִם לֹא נָתַן הֲרֵי רְבִיעַ הַקַּרְקַע כְּגֶזֶל בְּיָדוֹ:

ד הַיּוֹרֵד לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת וּנְטָעָהּ אִם הָיְתָה שָׂדֶה הֶעָשׂוּיָה לִטַּע אוֹמְדִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן בְּשָׂדֶה זוֹ לִטְּעָהּ וְנוֹטֵל מִבַּעַל הַשָּׂדֶה. וְאִם אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לִטַּע שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה:

ה אָמַר לוֹ בַּעַל הַשָּׂדֶה עֲקֹר אִילָנְךָ וְלֵךְ שׁוֹמְעִים לוֹ. אָמַר הַנּוֹטֵעַ הֲרֵינִי עוֹקֵר אִילָנִי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ מִפְּנֵי שֶׁמַּכְחִישׁ אֶת הַקַּרְקַע:

ו הַחֲצֵרוֹת הֲרֵי הֵן רְאוּיִין לִבְנְיָן וּלְהוֹסִיף בָּהֶן בָּתִּים וַעֲלִיּוֹת. לְפִיכָךְ הוֹרוּ הַגְּאוֹנִים שֶׁהַבּוֹנֶה בַּחֲצַר חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ הֲרֵי זֶה כְּנוֹטֵעַ שָׂדֶה הֶעָשׂוּיָה לִטַּע וְשָׁמִין לוֹ כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן בְּבִנְיָן זֶה לִבְנוֹתוֹ. וְהוּא שֶׁיִּבְנֶה בִּנְיָן הַמּוֹעִיל הָרְאוּי לְאוֹתָהּ חָצֵר כְּמִנְהַג אוֹתוֹ מָקוֹם:

ז הַיּוֹרֵד לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ בִּרְשׁוּת אֲפִלּוּ נָטַע שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לִטַּע שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה. שֶׁאִם הָיְתָה הַהוֹצָאָה יֶתֶר עַל הַשֶּׂבַח נוֹטֵל הַהוֹצָאָה וְאִם הַשֶּׂבַח יֶתֶר עַל הַהוֹצָאָה נוֹטֵל הַשֶּׂבַח. וּבַעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ וְהַשֻּׁתָּף בְּשָׂדֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק בָּהּ כְּיוֹרֵד בִּרְשׁוּת הֵן וְשָׁמִין לָהֶם וְיָדָם עַל הָעֶלְיוֹנָה:

ח הַיּוֹרֵד לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת וְנָטַע אוֹ בָּנָה וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעַל הַשָּׂדֶה וְהִשְׁלִים הַבִּנְיָן אוֹ שֶׁשָּׁמַר הַנְּטִיעוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁמַּרְאִין שֶׁדַּעְתּוֹ נוֹטָה לְמַה שֶּׁעָשָׂה זֶה וּבִרְצוֹנוֹ בָּא הַדָּבָר שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה:

ט הַיּוֹרֵד לְתוֹךְ חֲרָבָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וּבָנָאהּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. וְאִם אָמַר בַּעַל הַבִּנְיָן עֲצֵי וַאֲבָנַי אֲנִי נוֹטֵל. בַּבֵּית שׁוֹמְעִין לוֹ. בַּשָּׂדֶה אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ מִפְּנֵי שֶׁמַּכְחִישׁ אֶת הַקַּרְקַע. אָמַר לוֹ בַּעַל הַקַּרְקַע טֹל מַה שֶּׁבָּנִיתָ שׁוֹמְעִין לוֹ:

י כָּל מִי שֶׁשָּׁמִין לוֹ בֵּין שֶׁהָיְתָה יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה בֵּין שֶׁהָיְתָה יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה אֵינוֹ נוֹטֵל כְּלוּם עַד שֶׁיִּשָּׁבַע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ כַּמָּה הוֹצִיא. וְאִם אָמַר יְבוֹאוּ הַדַּיָּנִים וְיַעֲשׂוּ שׁוּמַת הַהוֹצָאָה וַהֲרֵי הִיא גְּלוּיָה לְעֵינֵיהֶם וְיִשַּׁעֲרוּ הָעֵצִים וְהָאֲבָנִים וְהַסִּיד וּשְׂכַר הָאֻמָּנִין בַּפָּחוּת שֶׁבַּשְּׁעָרִים שׁוֹמְעִין לוֹ וְנוֹטֵל בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְכֵן זֶה שֶׁנּוֹטֵל הַשֶּׂבַח בִּלְבַד וְהָיְתָה יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה אֵין צָרִיךְ שְׁבוּעָה:

יא כָּל שֶׁשָּׁמִין לוֹ וְנוֹטֵל שֶׁטָּעַן בַּעַל הַשָּׂדֶה וְאָמַר נָתַתִּי וְהַיּוֹרֵד לַשָּׂדֶה אוֹמֵר לֹא נָטַלְתִּי. הַיּוֹרֵד נֶאֱמָן וְנִשְׁבָּע שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ כְּלוּם וְנוֹטֵל שֶׁהֲרֵי אוֹמְרִין לְבַעַל הַשָּׂדֶה עֲדַיִן לֹא שָׁמוּ לְךָ וְלֹא יָדַעְתָּ כַּמָּה אַתָּה חַיָּב לִתֵּן הֵיאַךְ נָתַתָּ. אֲבָל אִם שָׁמוּ לוֹ וְאָמְרוּ לְבַעַל הַשָּׂדֶה תֵּן לוֹ וְאָמַר נָתַתִּי אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִשְׁבַּע הַיּוֹרֵד הֲרֵי בַּעַל הַשָּׂדֶה נֶאֱמָן וְיִשָּׁבַע שְׁבוּעַת הֵסֶת שֶׁנָּתַן וְיִפָּטֵר. שֶׁהַקַּרְקַע בְּחֶזְקַת בְּעָלֶיהָ:

יב בַּעַל שֶׁהוֹרִיד אֲרִיסִין בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ וְאַחַר כָּךְ גֵּרְשָׁהּ. אִם הָיָה הַבַּעַל עַצְמוֹ אָרִיס נִסְתַּלֵּק בַּעַל נִסְתַּלְּקוּ אֲרִיסָיו שֶׁלֹּא יָרְדוּ לָהּ אֶלָּא עַל דַּעַת הַבַּעַל. וְשָׁמִין לָהֶם וְיָדָם עַל הַתַּחְתּוֹנָה. וְאִם אֵין הַבַּעַל אָרִיס עַל דַּעַת הַקַּרְקַע יָרְדוּ וְשָׁמִין לָהֶם כְּאָרִיס:

פרק יא

א הֶשֵּׁבֶת אֲבֵדָה לְיִשְׂרָאֵל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב א) ״הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם״. וְהָרוֹאֶה אֲבֵדַת יִשְׂרָאֵל וְנִתְעַלֵּם מִמֶּנָּה וְהֶנִיחָהּ עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב א) ״לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ״ (דברים כב א) ״וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם״. וּבְטֵל מִצְוַת עֲשֵׂה. וְאִם הֶשִׁיבָהּ קַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה:

ב לָקַח אֶת הָאֲבֵדָה וְלֹא הֶשִׁיבָהּ בִּשֵׁל מִצְוַת עֲשֵׂה וְעָבַר עַל שְׁנֵי לָאוִין עַל (דברים כב ג) "לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם" וְעַל (ויקרא יט יג) "לֹא תִגְזֹל". אֲפִלּוּ הָיָה בַּעַל הָאֲבֵדָה רָשָׁע וְאוֹכֵל נְבֵלָה לְתַאֲבוֹן וְכֵיוָצֵא בּוֹ מִצְוָה לְהָשִׁיב לוֹ אֲבֵדָתוֹ. אֲבָל אוֹכֵל נְבֵלָה לְהַכְעִיס הֲרֵי הוּא אֶפִּיקוֹרוֹס וְהָאֶפִּיקוֹרוֹסִים וְעוֹבְדֵי עַכּוּ"ם וּמְחַלְּלֵי שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָא אָסוּר לְהַחֲזִיר לָהֶן אֲבֵדָה כְּעַכּוּ"ם:

ג אֲבֵדַת עוֹבֵד עַכּוּ"ם מֻתֶּרֶת שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ג) "אֲבֵדַת אָחִיךָ". וְהַמַּחֲזִירָהּ הֲרֵי זֶה עוֹבֵר עֲבֵרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲזִיק יַד רִשְׁעֵי עוֹלָם. וְאִם הֶחֱזִירָהּ לְקַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם כְּדֵי שֶׁיִּפְאֲרוּ אֶת יִשְׂרָאֵל וְיֵדְעוּ שֶׁהֵם בַּעֲלֵי אֱמוּנָה הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל הַשֵּׁם אֲבֵדָתוֹ אֲסוּרָה וְחַיָּב לְהַחֲזִירָהּ. וּבְכָל מָקוֹם מַכְנִיסִין כְּלֵיהֶם מִפְּנֵי הַגַּנָּבִים כִּכְלֵי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם:

ד טָעוּת הָעַכּוּ"ם כַּאֲבֵדָתוֹ וּמֻתֶּרֶת. וְהוּא שֶׁטָּעָה מֵעַצְמוֹ אֲבָל לְהַטְעוֹתוֹ אָסוּר:

ה כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁעָשָׂה הָעַכּוּ"ם חֶשְׁבּוֹן וְטָעָה. וְצָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר לוֹ יִשְׂרָאֵל רְאֵה שֶׁעַל חֶשְׁבּוֹנְךָ אֲנִי סוֹמֵךְ וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֶלָּא מַה שֶּׁאַתָּה אוֹמֵר אֲנִי נוֹתֵן לְךָ כְּגוֹן זֶה מַתָּר. אֲבָל אִם לֹא אָמַר לוֹ כֵּן אָסוּר שֶׁמָּא יִתְפַּזֵּן הַגּוֹי לְבָדְקוֹ וְנִמְצָא שָׁם שָׂמַיִם מִתְחַלֵּל:

ו עִיר שֶׁיִּשְׂרְאֵלִים וְעַכּוּ"ם דָּרִין בָּהּ וּמֻחֶזֶת עַכּוּ"ם וּמֻחֶזֶת יִשְׂרְאֵל וּמָצָא בָּהּ אֲבֵדָה נוֹטֵל וּמַכְרִיז. וְאִם בָּא יִשְׂרְאֵל וְנָתַן סִימָנֶיהָ חַיָּב לְהַחֲזִיר:

ז הָיָה רֹב הָעִיר עַכּוּ"ם אִם מָצָא בְּמָקוֹם מִן הָעִיר שֶׁרֹּב הַמְּצוּיִים שָׁם יִשְׂרְאֵל חַיָּב לְהַכְרִיז. אֲבָל אִם מָצָא בִּסְרָטְיָא וּפְלַטְיָא גְּדוֹלָה בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת שֶׁהָעַכּוּ"ם מְצוּיִין שָׁם תָּמִיד וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהָרַבִּים מְצוּיִין שָׁם הֲרֵי הַמְּצִיאָה שֶׁלּוֹ. וַאֲפִלּוּ בָּא יִשְׂרְאֵל וְנָתַן סִימָנֶיהָ. שֶׁהֲרֵי נִתְיָאֲשׁ מִמֶּנָּה כְּשֶׁנִּפְלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹמֵר עַכּוּ"ם מְצָאָהּ. אַף עַל פִּי שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ הָרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר וְעוֹשֶׂה לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין מַחֲזִיר אֶת הָאֲבֵדָה לְיִשְׂרְאֵל כְּשֶׁיִּתֵּן אֶת סִימָנֶיהָ:

ח מָצָא בְּעִיר זוֹ שֶׁרֻּבָּהּ עַכּוּ"ם חָבִית שֶׁל יַיִן יֵינָהּ אָסוּר בַּהֲנָאָה וְקִנְקָנָהּ מֻתָּר מִשּׁוּם אֲבֵדָה. וְאִם בָּא יִשְׂרְאֵל וְנָתַן סִימָנֶיהָ מֻתָּר בִּשְׁתֵּיָה לְזֶה יִשְׂרְאֵל שֶׁמְּצָאָהּ:

ט עוֹף שֶׁחָטַף בָּשָׂר וְהִשְׁלִיכוֹ בְּחָצֵר אַחֶרֶת אַף עַל פִּי שֶׁרֹּב הָעִיר יִשְׂרְאֵל הֲרֵי זֶה מֻתָּר מִשּׁוּם אֲבֵדָה שֶׁהֲרֵי נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנּוּ:

י הַמּוֹצֵא אֲבֵדָה בְּזוּטוֹ שֶׁל יָם וּבִשְׁלוּלִיתוֹ שֶׁל נָהָר שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סִימָן הֲרֵי זוֹ שֶׁל מוֹצְאָהּ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ג) "אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ". מִי שֶׁאָבְדָה מִמֶּנּוּ וּמְצוּיָה הִיא אֵצֶל כָּל אָדָם. יָצְאת זוֹ שֶׁאָבְדָה מִמֶּנּוּ וּמִכָּל אָדָם שֶׁזֶּה וַדַּאי נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנָּה:

יא הַמְאַבֵּד מָמוֹנוֹ לְדַעַת אֵין נִזְקָקִין לוֹ. כֵּיצַד. הִנִּיחַ פָּרָתוֹ בְּרֶפֶת שֶׁאֵין לָהּ דֶּלֶת וְלֹא קְשָׁרָהּ וְהָלַךְ לוֹ. הִשְׁלִיךְ כִּיסוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהָלַךְ לוֹ וְכָל כֵּיוֹצֵא בָּזֶה. הֲרֵי זֶה אִבֵּד מָמוֹנוֹ לְדַעְתּוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁאָסוּר לְרוֹאֶה דָּבָר זֶה לִטֹּל לְעַצְמוֹ אֵינוֹ זָקוּק לְהַחְזִיר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ג) "אֲשֶׁר תֹּאבַד" פָּרַט לְמְאַבֵּד לְדַעְתּוֹ:

יב אֲבֵדָה שֶׁאֵין בָּהּ שְׁוֵה פְּרוּטָה אֵינוֹ חַיָּב לְהַטְפִּל וְלֹא לְהַחְזִירָהּ:

יג מָצָא שַׂק אוֹ קֻפָּה אִם הָיָה חָכָם אוֹ זָקֵן מְכֻבָּד שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לִטֹּל כֵּלִים אֵלּוּ בְּיָדוֹ אֵינוֹ חַיָּב לְהַטְפִּל בָּהֶן וְאוֹמֵד אֶת דַּעְתּוֹ אִלּוּ הָיוּ שֶׁלּוֹ אִם הָיָה מַחֲזִירָן לְעַצְמוֹ כָּךְ חַיָּב לְהַחְזִיר שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְאִם לֹא הָיָה מוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ אֲפִלּוּ הָיָה שֶׁלּוֹ כָּךְ בְּשֶׁל חֲבֵרוֹ אֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִיר. הָיָה דַּרְכּוֹ לְהַחְזִיר כֵּלִים כָּאֵלּוּ בַּשָּׁדֶה וְאֵין דַּרְכּוֹ לְהַחְזִירָן בָּעִיר וּמְצָאָן בָּעִיר אֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִיר. מְצָאָן בַּשָּׁדֶה חַיָּב לְהַחְזִירָן עַד שֶׁיְּגִיעוּ לִרְשׁוּת הַבְּעָלִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁהֲרֵי נִכְנַס בָּהֶן לָעִיר וְאֵין דַּרְכּוֹ בְּכָךְ:

יד וְכֵן אִם מָצָא בְּהֵמָה וְהִכִּישָׁהּ נִתְחַיֵּב לְהַטְפֵּל בָּהּ וּלְהַחֲזִירָהּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ לְפִי כְּבוֹדוֹ שֶׁהֲרֵי הִתְחִיל בַּמִּצְוָה. הֶחֱזִירָהּ וּבָרְחָה אֲפִלּוּ מֵאָה פְּעָמִים חַיָּב לְהַחְזִיר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב א) "הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם" הָשֵׁב אֲפִלּוּ מֵאָה פְּעָמִים מַשְׁמָעוֹ. לְעוֹלָם הוּא חַיָּב לְהַטְפֵּל בָּהּ עַד שֶׁיַּחֲזִירֶנָּהּ לִרְשׁוּת בְּעָלֶיהָ לְמָקוֹם הַמִּשְׁתַּמֵּר. אֲבָל אִם הֶחֱזִירָהּ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מִשְׁתַּמֵּר כְּגוֹן גִּנָּה וְחֵרְבָּה וְאָבְדָה מִשָּׁם חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָהּ:

טו הֶחְזִיר אֶת הָאֲבֵדָה בְּשַׁחֲרִית לְמָקוֹם שֶׁהַבְּעָלִים נִכְנָסִין וְיוֹצְאִין שָׁם בְּשַׁחֲרִית אֵינוֹ חַיָּב לְהַטְפֵּל בָּהּ שֶׁהֲרֵי הַבְּעָלִים רוֹאִין אוֹתָהּ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים. אֲבָל בִּבְעָלֵי חַיִּים לְעוֹלָם חַיָּב לְהַטְפֵּל בָּהּ שֶׁהֲרֵי הַבְּעָלִים רוֹאִין אוֹתָהּ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּר. וְאֵינוֹ צָרִיךְ דַּעַת בְּעָלִים:

טז רָאָה בְּהֵמָה שֶׁבָּרְחָה מִן הַדִּיר וְהֶחֱזִירָהּ לִמְקוֹמָהּ הֲרֵי זֶה קָיֵם הַמִּצְוָה וְאֵינוֹ צָרִיךְ דַּעַת הַבְּעָלִים:

יז הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר וְעוֹשֶׂה לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין מַחֲזִיר אֶת הָאֲבֵדָה בְּכָל מָקוֹם אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ לְפִי כְּבוֹדוֹ:

יח כֹּהֵן שֶׁרָאָה הָאֲבֵדָה בְּבֵית הַקְּבָרוֹת אֵינוֹ מִטַּמֵּא לְהַחֲזִירָהּ שֶׁבְּעֵת שֶׁמְּקַיְּמִים מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל הֶשֵּׁב אֲבֵדָה מְבַטֵּל עֲשֵׂה שֶׁל (ויקרא כא ו) "קְדֹשִׁים יִהְיוּ" וְעוֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁל (ויקרא כא ד) "לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו" וְאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה:

יט רָאָה אֶת הָאֲבֵדָה וְאָמַר לוֹ אָבִיו אַל תַּחֲזִירֶנָּה יַחֲזִיר וְלֹא יְקַבֵּל מֵאָבִיו נִמְצָא בְּעֵת שֶׁקִּיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל (שמות כ יב) (דברים ה טז) "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ" בְּטֵל עֲשֵׂה שֶׁל (דברים כב א) "הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם" וְעָבַר עַל (דברים כב ג) "לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם":

כ הָרוֹאֶה מַיִם שׁוֹטְפִין וּבָאִין לְהַשְׁחִית בְּנִין חֲבֵרוֹ אוֹ שֶׁדֵּהוּ חַיָּב לִגְדֹּר בִּפְנֵיהֶם וּלְמָנְעָם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ג) "לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ" לְרַבּוֹת אֲבֵדַת קַרְקָעוֹ:

פרק יב

א מִי שֶׁאָבְדָה לוֹ אֲבֵדָה וּפָגַע בַּאֲבֵדָתוֹ וַאֲבֵדַת חֲבֵרוֹ אִם יָכוֹל לְהַחֲזִיר שְׁתֵּיהֶן חַיָּב לְהַחֲזִיר שְׁתֵּיהֶן וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֶלָּא אַחַת מֵהֶן אֲבֵדָתוֹ קוֹדֶמֶת וַאֲפִלּוּ לַאֲבֵדַת אָבִיו אוֹ שֶׁל רַבּוֹ שֶׁלּוֹ קוֹדֵם לְכָל אָדָם:

ב פָּגַע בַּאֲבֵדַת רַבּוֹ עִם אֲבֵדַת אָבִיו אִם הָיָה אָבִיו שָׁקוּל כְּנֶגֶד רַבּוֹ שֶׁל אָבִיו קוֹדֶמֶת וְאִם לָאו שֶׁל רַבּוֹ קוֹדֶמֶת. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה רַבּוֹ מֻבְהָק שׁוֹרֵב חָכְמָתוֹ שֶׁל תּוֹרָה מִפִּיו לָמַד:

ג הִנִּיחַ אֲבֵדָתוֹ וְהֶחְזִיר אֲבֵדַת חֲבֵרוֹ אֵין לוֹ אֶלָּא שָׂכָר הָרָאוּי לוֹ. כֵּיצַד. שְׁטָף נָהָר חֲמוֹרוֹ וַחֲמוֹר חֲבֵרוֹ שֶׁלּוֹ יָפֶה מָנֶה וְשֶׁל חֲבֵרוֹ מָאתַיִם. הִנִּיחַ אֶת שֶׁלּוֹ וְהִצִּיל אֶת שֶׁל חֲבֵרוֹ אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ הָרָאוּי לוֹ. וְאִם אָמַר לוֹ אַצִּיל אֶת שֶׁלְּךָ וְאַתָּה נוֹתֵן לִי דְּמֵי שֶׁלִּי אוֹ שֶׁהִתְנָה בִּפְנֵי בֵּית דִּין חַיָּב לִתֵּן לוֹ דְּמֵי שֶׁלּוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁחֲמוֹרוֹ עָלָה מֵאֵלָיו. הוֹאִיל וְלֹא נִתְעַסֵּק בּוֹ זָכָה בְּמַה שֶּׁהִתְנָה עִמּוֹ:

ד יָרַד לְהַצִּיל וְלֹא הִצִּיל אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ הָרָאוּי לוֹ. וְכֵן אִם הָיָה עוֹסֵק בְּמְלַאכְתּוֹ וּבִטֵּל מִמְּלַאכְתּוֹ שִׁשָּׁה דִּינָר וְהֶחְזִיר אֲבֵדָה שֶׁשָּׁוָה מֵאָה דִּינָר לֹא יֹאמַר לוֹ תֵּן לִי דִּינָר שֶׁהִפְסַדְתִּי אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוֹעֵל בָּטֵל שֶׁיְּבַטֵּל מְלַאכְתּוֹ שֶׁהָיָה עוֹסֵק בָּהּ. וְאִם הִתְנָה עִם הַבְּעָלִים אוֹ בִּפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁיִּטֹּל מַה שֶּׁיִּפְסִיד וְהִרְשׁוּהוּ הֲרֵי זֶה נוֹטֵל. וְאִם אֵין שָׁם בְּעָלִים וְלֹא בֵּית דִּין שֶׁלּוֹ קוֹדֵם:

ה וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בָּאִים בְּדֶרֶךְ זֶה בְּחָבִית שֶׁל יַיִן וְזֶה בְּכַד שֶׁל דְּבַשׁ וְנִסְדַּק הַכַּד שֶׁל דְּבַשׁ וְקָדַם שִׁישְׁפֵּךְ הַדְּבַשׁ לָאָרֶץ שָׁפַךְ זֶה אֶת יֵינוֹ וְהִצִּיל אֶת הַדְּבַשׁ לְתוֹךְ הֶחָבִית אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ הָרָאוּי לוֹ. וְאִם אָמַר אַצִּיל אֶת שֶׁלְּךָ וְאַתָּה נוֹתֵן לִי דְּמֵי שֶׁלִּי אוֹ שֶׁהִתְנָה בִּפְנֵי בֵּית דִּין הֲרֵי זֶה חַיָּב לִתֵּן לוֹ. וְאִם נִשְׁפַּךְ הַדְּבַשׁ לָאָרֶץ הֲרֵי זֶה הֶפְקֵר וְכָל הַמַּצִּיל לְעַצְמוֹ מַצִּיל:

ו הָיָה זֶה בָּא בְּכַד שֶׁל דְּבַשׁ וְזֶה בָּא בְּקַנְקַנִּים רֵיקָנִים וְנִסְדְּקָה כַּד הַדְּבַשׁ וְאָמַר לוֹ בַּעַל הַקַּנְקַנִּים אֵינִי מַצִּיל לְךָ דְּבַשׁ זֶה בְּקַנְקַנַּי עַד שֶׁתִּתֵּן לִי חֶצְיוֹ אוֹ שְׁלִישׁוֹ אוֹ כָּךְ וְכָךְ דִּינָרִין וְקִבֵּל עָלָיו בַּעַל הַדְּבַשׁ וְאָמַר לוֹ הֵן הֲרֵי זֶה שָׂחַק בּוֹ וְאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ הָרָאוּי לוֹ שֶׁהֲרֵי לֹא הִפְסִידוֹ כְּלוּם:

ז וְכֵן מִי שֶׁבָּרַח מִבֵּית הָאֲסוּרִים וְהָיְתָה מַעְבֹּרֶת לְפָנָיו וְאָמַר לוֹ הַעֲבִירֵנִי וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ דִּינָר וְהֶעֱבִירוֹ אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ הָרָאוּי לוֹ. וְאִם הָיָה צַיָּד וְאָמַר לוֹ בַּטֵּל מְצוּדָתְךָ וְהַעֲבִירֵנִי נוֹתֵן לוֹ כָּל מַה שֶּׁהִתְנָה עִמּוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ח שֶׁיֵּרָא שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת בַּמִּדְבָּר וְעָמַד עָלֶיהָ גַּיִס וּטָרְפָהּ אִם אֵינָן יְכוֹלִין לְהַצִּיל מִיָּדָם וְעָמַד אֶחָד מֵהֶן וְהִצִּיל הִצִּיל לְעַצְמוֹ. וְאִם יְכוֹלִין הֵן לְהַצִּיל מִיָּדָם וְקָדַם אֶחָד מֵהֶן וְהִצִּיל אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר לְעַצְמִי אֲנִי מַצִּיל הִצִּיל לָאֶמְצַע:

ט הָיוּ יְכוֹלִין לְהַצִּיל עַל יְדֵי הַדְּחָק כָּל הַמַּצִּיל מַצִּיל לָאֶמְצַע אֶלָּא אִם כֵּן אָמַר לְעַצְמִי אֲנִי מַצִּיל הֲרֵי זֶה מַצִּיל לְעַצְמוֹ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעוּהוּ אוֹמֵר לְעַצְמִי אֲנִי מַצִּיל הָיָה לָהֶן לִדְחֹק עַצְמָן וּלְהַצִּיל וְכֵיוָן שֶׁיָּשְׁבוּ וְלֹא הִצִּילוּ הֲרֵי נִתְיָאֲשׁוּ מִן הַכַּל:

י הָיוּ שְׁנֵי שֻׁתָּפִין וְהִצִּיל אֶחָד מֵהֶן הִצִּיל לָאֶמְצַע. וְאִם אָמַר לְעַצְמִי אֲנִי מַצִּיל הֲרֵי זֶה חֹלֶק מֵחֲבֵרוֹ וְהִצִּיל לְעַצְמוֹ. וְכֵן הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְהַצִּיל כָּל שֶׁיַּצִּיל הֲרֵי הוּא לַמַּשְׁכִּיר וְאִם אָמַר לְעַצְמִי אֲנִי מַצִּיל הֲרֵי זֶה חוֹזֵר בּוֹ מִן הַשְּׁכִירוּת וְכָל שֶׁיַּצִּיל אַחַר שֶׁאָמַר כֵּן הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ:

יא שֶׁיֵּרָא שֶׁחָנְתָה בַּמִּדְבָּר וְעָמַד עָלֶיהָ גַּיִס לְטָרְפָהּ וּפָסְקוּ עִם הַגַּיִס מָמוֹן וְנָתְנוּ לוֹ. מְחַשְּׁבִין לְפִי מָמוֹנָם וְאֵין מְחַשְּׁבִין לְפִי נְפָשׁוֹת. וְאִם שָׂכְרוּ תַּיָּר לִפְנֵיהֶם לְהוֹדִיעָם הַדֶּרֶךְ מְחַשְּׁבִין שְׂכָרוֹ לְפִי מָמוֹן וּלְפִי נְפָשׁוֹת. וְאַל יְשַׁנּוּ מִמִּנְהַג הַחַמָּרִים:

יב רַשָּׁאִין הַחַמָּרִים לְהַתְנוֹת בֵּינֵיהֶן כָּל מִי שֶׁתֹּאבַד מִמֶּנּוּ חֲמוֹר מִבְּנֵי הַשַּׁיָּרָא מַעֲמִידִין לוֹ חֲמוֹר אַחֶרֶת. וְאִם פָּשַׁע בָּהּ הוּא וְאָבְדָה אֵין חַיָּבִין לְהַעֲמִיד לוֹ:

יג אָבְדָה חֲמוֹרוֹ וְאָמַר תְּנוּ לִי דָּמֶיהָ וְאֵינִי רוֹצֶה לִקַּח חֲמוֹר וַהֲרֵינִי שׁוֹמֵר עִמָּכֶם אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ אֶלָּא מַעֲמִידִין לוֹ חֲמוֹר אַחֶרֶת כְּדֵי שֶׁיְּזַדְּרֵז עַצְמוֹ וְיִשְׁמֹר בְּהֶמְתּוֹ. וַאֲפִלּוּ הָיְתָה לוֹ בְּהֵמָה אַחֶרֶת בַּשַּׁיָּרָא אֵינוֹ דּוֹמֶה שׁוֹמֵר אַחַת לְשׁוֹמֵר שְׁתַּיִם:

יד סְפִינָה שֶׁהָיְתָה מְהַלֶּכֶת בַּיָּם וְעָמַד עָלֶיהָ נַחְשׁוֹל לְטַבְּעָהּ וְהֵקֵלּוּ מִמַּשָּׂאָהּ. מְחַשְּׁבִין לְפִי מַשּׂאוֹי וְאֵין מְחַשְּׁבִין לְפִי מָמוֹן. וְאַל יְשַׁנּוּ מִמִּנְהַג הַסַּפָּנִים:

טו רַשָּׁאִין הַסַּפָּנִים לְהַתְנוֹת בֵּינֵיהֶן כָּל מִי שֶׁתֹּאבַד לוֹ סְפִינָה מַעֲמִידִים לוֹ סְפִינָה אַחֶרֶת. פָּשַׁע בָּהּ וְאָבְדָה אוֹ שֶׁפֵּרַשׁ לְמָקוֹם שֶׁאֵין הַסְּפִינוֹת הוֹלְכוֹת בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן אֵין חַיָּבִין לְהַעֲמִיד לוֹ:

פרק יג

א הַמּוֹצֵא אֲבֵדָה שֶׁהוּא חַיָּב לְהַחְזִירָהּ חַיָּב לְהַכְרִיז עָלֶיהָ וּלְהוֹדִיעָהּ וְלוֹמַר מִי שֶׁאָבַד לוֹ מִין פְּלוֹנִי יָבוֹא וְיִתֵּן סִימָנִין וְיִטֹּל. אֲפִלּוּ הָיְתָה שָׁוָה פְּרוּטָה בְּעֵת הַמְּצִיאָה וְהוּזְלָה חַיָּב לְהַכְרִיז עָלֶיהָ. וְאֶבֶן גְּבוֹהָה הָיְתָה חוּץ לִירוּשָׁלַיִם שֶׁעָלֶיהָ הָיוּ מַכְרִיזִין:

ב כֵּיצַד מַכְרִיז. אִם מָצָא מָעוֹת מַכְרִיז מִי שֶׁאָבַד לוֹ מַטְבֵּעַ. וְכֵן מַכְרִיז מִי שֶׁאָבַד לוֹ כְּסוּת אוֹ בְּהֵמָה אוֹ שְׁטָרוֹת יָבוֹא וְיִתֵּן סִימָנִים וְיִטֹּל וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִפְּנֵי שֶׁהוֹדִיעַ מִין הָאֲבֵדָה לְפִי שֶׁאֵינוֹ מַחְזִירוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן סִימָנִים מֻבְהָקִין:

ג בָּא בַּעַל הָאֲבֵדָה וְנָתַן סִימָנִים שֶׁאֵינָן מֻבְהָקִין אֵין מַחֲזִירִין לוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר סִימָנִים מֻבְהָקִין. וְהָרַמַּאי אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר סִימָנִים מֻבְהָקִין אֵין מַחֲזִירִין לוֹ עַד שֶׁיָּבִיא עֵדִים שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים (דברים כב ב) "וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ" עַד שֶׁתַּחְקֹר אַחֲרָיו אִם רַמַּאי הוּא אִם לָאו:

ד בָּרְאשׁוֹנָה כָּל מִי שֶׁאָבַד לוֹ אֲבֵדָה וּבָא וְנָתַן סִימָנֶיהָ מַחֲזִירִין אוֹתָהּ לוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הֶחְזִיק רַמַּאי. מִשֶּׁרַבּוּ הָרַמָּאִין הִתְקִינוּ בֵּית דִּין שֶׁיְּהוּ אוֹמְרִין לוֹ הָבֵא עֵדִים שֶׁאִין אַתָּה רַמַּאי וְטל:

ה הַסִּימָנִים הַמֻּבְהָקִין סוֹמְכִין עֲלֵיהֶם וְדָנִין עַל פִּיהֶם בְּכָל מָקוֹם דִּין תּוֹרָה. וְהַמִּדָּה אוֹ הַמִּשְׁקָל אוֹ הַמִּנְיָן אוֹ מָקוֹם הָאֲבֵדָה סִימָנִין מֻבְהָקִין הֵן:

ו בָּאוּ שְׁנַיִם זֶה נָתַן סִימָנֵי הָאֲבֵדָה וְזֶה נָתַן סִימָנֵי הָאֲבֵדָה כְּמוֹ שֶׁנָּתַן הָאַחֵר לֹא יִתֵּן לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה אֶלָּא תִּהְיֶה מֻנַּחַת עַד שֶׁיּוֹדָה הָאֶחָד לַחֲבֵרוֹ אוֹ יַעֲשׂוּ בֵּינֵיהֶן פְּשָׁרָה. נָתַן הָאֶחָד אֶת הַסִּימָנִים וְהַשֵּׁנִי הֵבִיא עֵדִים יִתֵּן לְבַעַל הָעֵדִים. זֶה נָתַן סִימָנִים וְזֶה נָתַן סִימָנִים וְעֵד אֶחָד הֵרִי הָעֵד הָאֶחָד כְּמוֹ שֶׁאֵינוֹ וְיַנִּיחַ:

ז מָצָא שִׂמְלָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ וְזֶה הֵבִיא עֵדֵי אֲרִיגָה שֶׁאָרְגוּהָ לוֹ וְזֶה הֵבִיא עֵדִים שֶׁנָּפְלָה מִמֶּנּוּ יִתֵּן לְעֵדֵי נְפִילָה. זֶה נָתַן מִדַּת אָרְכָּהּ וְזֶה נָתַן מִדַּת רָחְבָּהּ יִתֵּן לְמִי שֶׁנָּתַן מִדַּת אָרְכָּהּ שֶׁאָפְשָׁר שֶׁיִּשַּׁעֵר הָרַמַּאי מִדַּת רָחְבָּהּ כְּשֶׁהָיָה בְּעָלֶיהָ מִתְכַּסֶּה בָּהּ. זֶה נָתַן מִדַּת אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ וְזֶה כִּוֵּן מִשְׁקָלוֹתֶיהָ יִתֵּן לְמִי שֶׁכִּוֵּן מִשְׁקָלָהּ. זֶה נָתַן מִדַּת אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ וְזֶה נָתַן מִדַּת הָאִמְרִיּוֹת שֶׁבָּהּ יִתֵּן לְמִי שֶׁנָּתַן מִדַּת אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ:

ח בָּרְאשׁוֹנָה כָּל מִי שֶׁמָּצָא אֲבֵדָה הָיָה מַכְרִיז עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה רְגָלִים. רֶגֶל רִאשׁוֹן אוֹמֵר רִאשׁוֹן. שֵׁנִי אוֹמֵר שֵׁנִי. שְׁלִישִׁי מַכְרִיז סְתָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּף לוֹ שֵׁנִי בִּשְׁלִישִׁי. וְאַחַר רֶגֶל הָאַחֲרוֹן בְּשִׁבְעַת יָמִים מַכְרִיז עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה רְגָלִים. רֶגֶל רִאשׁוֹן אוֹמֵר רִאשׁוֹן. שֵׁנִי אוֹמֵר שֵׁנִי. שְׁלִישִׁי מַכְרִיז סְתָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּף לוֹ שֵׁנִי בִּשְׁלִישִׁי. וְאַחַר רֶגֶל הָאַחֲרוֹן בְּשִׁבְעַת יָמִים מַכְרִיז פַּעַם רְבִיעִית. כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ הַשּׁוֹמֵעַ לְבֵיתוֹ בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים וִימַשֵּׁשׁ כֵּלָיו וְיַחְזוֹר בִּשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים וְיִמְצָא זֶה הַמַּכְרִיז מַכְרִיז בַּשִּׁבְיעִי:

ט מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מַכְרִיזִין בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מִשֶּׁרַבּוּ הָאֳנָסִין וְאָמְרוּ הַמְּצִיאָה שֶׁל מֶלֶךְ הִיא הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מוֹדִיעִין לִשְׁכֵנָיו וְלִמְיֻדָּעָיו וְדַיּוֹ:

י הַכְרִיז אוֹ הוֹדִיעַ וְלֹא בָּאוּ הַבְּעָלִים תִּהְיֶה הַמְּצִיאָה מֻנַּחַת אֶצְלוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלָיְהוּ. וּבְכָל זְמַן שֶׁהָאֲבֵדָה אֶצְלוֹ אִם נִגְנְבָה אוֹ אָבְדָה חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָהּ. וְאִם נֶאֱנְסָה פָּטוּר שֶׁשּׁוֹמֵר אֲבֵדָה כְּשׁוֹמֵר שָׂכָר הוּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹסֵק בִּמְצָוָה וְנִפְטָר מִכָּמָּה מִצְוֹת עֲשֵׂה כָּל זְמַן שֶׁהוּא עוֹסֵק בִּשְׁמִירָתָהּ:

יא וְצָרִיךְ לְבַקֵּר אֶת הָאֲבֵדָה וּלְבָרְקָהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּפָּסֵד וְתֹאבַד מֵאֶלָּיהּ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ב) "וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ" רְאֵה הֵיאַךְ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ. כֵּיצַד. מָצָא כְּסוּת שֶׁל צֶמֶר מְנַעֲרָהּ אַחַת לְשִׁלְשִׁים יוֹם. וְלֹא יְנַעֲרֶנָּה בְּמַקֵּל וְלֹא בִּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם. וְשׁוֹטְחָהּ עַל גַּבֵּי מִטָּה לְצָרְכָּהּ בְּלֵבַד אֲבָל לֹא לְצָרְכָּהּ וּלְצָרְכוֹ. נִזְדַּמְּנוּ לוֹ אוֹרְחִים לֹא יִשְׁטְחֶנָּה בִּפְנֵיהֶם וַאֲפִלּוּ לְצָרְכָּהּ שָׁמָּא תִּגָּנֵב:

יב מָצָא כְּלֵי עֵץ מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָקְבוּ. כְּלֵי נְחשֶׁת מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּחַמִּין אֲבָל לֹא עַל יְדֵי הָאוּר מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁחִיקָן. כְּלֵי כֶסֶף מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּצוֹנֵן אֲבָל לֹא בְּחַמִּין מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁחִירָן. מָצָא מַגְּרְפוֹת וְקַרְדֳּמוֹת יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּרֹךְ אֲבָל לֹא בְּקֻשָּׁה מִפְּנֵי שֶׁמַּפְחִיתָן. מָצָא כְּלֵי זָהָב וּכְלֵי זְכוּכִית וּכְסוּת שֶׁל פִּשְׁתָּן הֵרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלָיְהוּ. וּכְדֶרֶךְ שֶׁאָמְרוּ בַּאֲבֵדָה כָּךְ אָמְרוּ בִּפְקָדוֹן שֶׁהָלְכוּ בְּעָלָיו לִמְדִינַת הַיָּם:

יג מָצָא סְפָרִים קוֹרֵא בָּהֶן אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לִקְרוֹת גּוֹלְלָן כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם. וּלְעוֹלָם לֹא יִלְמֹד בָּהֶן לְכַתְּחִלָּה. וְלֹא יִקְרָא פָּרָשָׁה וְיִשְׁנֶה. וְלֹא יִקְרָא פָּרָשָׁה וְיִתְרַגֵּם. וְלֹא יִפְתַּח בּוֹ ״חֲתַר מִשְׁלֹשָׁה דַּפִּין. וְלֹא יִהְיוּ שְׁנַיִם קוֹרִין בִּשְׁנֵי עִנְיָנִין שֶׁמָּא יִמְשֹׁךְ זֶה וְיִבְלֶה הַסֵּפֶר. אֲבָל קוֹרִין הֵן בְּעִנְיָן אֶחָד. וְלֹא יִקְרְאוּ שְׁלֹשָׁה בְּסֵפֶר אֶחָד וַאֲפִלּוּ בְּעִנְיָן אֶחָד:

יד מָצָא תְּפִלִּין שָׁם דְּמֵיהֶן וּמֵנִיחָן עָלָיו שֶׁדָּבָר מָצוּי הוּא בְּיַד הַכֹּל וְאֵין עֲשׁוּיִין אֶלָּא לְמִצְוָתָן בִּלְבַד:

טו מָצָא דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים שֶׁהֲרֵי צָרִיךְ הוּא לְהַאֲכִילוֹ. אִם הָיָה דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה וְאוֹכֵל כְּגוֹן פָּרָה וַחֲמוֹר מְטַפֵּל בָּהֶן שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ מִיּוֹם הַמְּצִיאָה וּמַשְׁכִּירָן וְלוֹקֵחַ שָׂכָר וּמַאֲכִיל. וְאִם הָיָה שְׂכָרָן יֶתֶר עַל אֲכִילָתָן הֲרֵי הַיֶּתֶר לַבְּעָלִים. וְכֵן הַמַּרְנְגוֹלִין מוֹכֵר בֵּיצֵיהֶן וּמַאֲכִילָן כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. מִיכָּן וְאֵילָךְ שָׁם דְּמֵיהֶן עָלָיו וַהֲרֵי הֵן שֶׁלּוֹ וְשֶׁל בְּעָלִים בְּשֻׁתָּפוּת כְּדִין כָּל הַשָּׁם בְּהֵמָה מֵחֲבֵרוֹ:

טז מָצָא עֲגָלִים וּסְיָחִין שֶׁל רְעִי מְטַפֵּל בָּהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. וְשֶׁל בְּרִיאָה שְׁלֹשִׁים יוֹם. אֲוָזִים וְתַרְנְגוֹלִין גְּדוֹלִים מְטַפֵּל בָּהֶן שְׁלֹשִׁים יוֹם. מָצָא קְטַנִּים וְכָל דָּבָר שֶׁטְּפוּלוֹ מְרֻבֶּה מִשְׁכָּרוֹ מְטַפֵּל בָּהֶן שְׁלֹשָׁה יָמִים. מִכָּן וְאֵילָךְ מוֹכְרָן בְּבֵית דִּין. וְכֵן פֵּרוֹת שֶׁהִתְחִילוּ לְהַרְקִיב וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מוֹכְרָן בְּבֵית דִּין:

יז מַה יַּעֲשֶׂה בַּדָּמִים. יִנָּתְנוּ לַמּוֹצֵא וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ אִם נֶאֱנְסוּ כְּגוֹן שֶׁטָּרְפָם גַּיִס אוֹ טָבְעוּ בַּיָּם חַיָּב לְשַׁלֵּם וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן שֶׁכֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֲרֵי הֵן אֲצְלוֹ כְּשְׁאֲלָה:

יח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּדְמֵי הָאֲבֵדָה הוֹאִיל וְנִטְפַּל בָּהֶן. אֲבָל מְעוֹת אֲבֵדָה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ בְּאֹנֶס פָּטוּר שֶׁהֲרֵי הוּא שׁוֹמֵר שָׂכָר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יט כָּל אוֹתָן הַיָּמִים שֶׁמְּטַפֵּל בָּאֲבֵדָה קֹדֶם שֶׁיִּמְכְּרֶנָּה בְּבֵית דִּין אִם הֶאֱכִילָם מִשֶּׁלּוֹ נוֹטֵל מִן הַבְּעָלִים. וְיֵרָאֶה לִי שֶׁהוּא נוֹטֵל בִּלֹא שְׁבוּעָה מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם:

כ הַמּוֹצֵא מְצִיאָה לֹא יִשְׁבַּע מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר יִשְׁבַּע יַנִּיחַ הַמְּצִיאָה וְיֵלֵךְ לוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁבַע. אֲפִלּוּ מָצָא כִּיס וְטָעַן בַּעַל הַמְּצִיאָה שֶׁשְּׁנֵי כִּיסִים קְשׁוּרִים הָיוּ וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּמְצָא הָאֶחָד אֶלָּא אִם נִמְצָא הָאַחֵר הַקָּשׁוּר עִמּוֹ הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׁבַע:

פרק יד

א הַשִּׁמְלָה בִּכְלַל (דברים כב ג) ״כָּל אֲבֵדַת אָחִיךָ״ הָיְתָה וְכֵן הַשּׂוֹר וְהַשֶּׂה וְהַחֲמוֹר. וְלָמָּה פֵּרֵט הַכָּתוּב (דברים כב ג) ״חֲמוֹר״ לְהַחְזִירוֹ בְּסִימָנֵי מִרְדַּעַת אַף עַל פִּי שֶׁהַסִּימָן בְּדָבָר הַטָּפֵל לוֹ יַחְזִיר. וְלָמָּה פֵּרֵט שׁוֹר וְשֶׂה לְהַחְזִיר אֲפִלּוּ גִּזַּת הַשֶּׂה אוֹ גִּזּ זְנַב שׁוֹר אַף עַל פִּי שֶׁהוּא דָּבָר מוּעָט. וְלָמָּה פֵּרֵט הַשִּׁמְלָה לִלְמֹד מִמֶּנָּה מָה הַשִּׁמְלָה מְיֻחֶדֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ סִימָנִין וְחֻזְקָתָהּ שֶׁיֵּשׁ לָהּ תּוֹבְעִין וְחַיָּב לְהַחְזִיר אַף כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ סִימָנִים הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹבְעִין וְחַיָּב לְהַחְזִיר. אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבְעִין אֶלָּא נִתְיָאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ הַבְּעָלִים הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָנִים:

ב זֶה הַכְּלָל בַּאֲבֵדָה כָּל דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן כֵּיוָן שֶׁאָבַד וְיָדְעוּ בּוֹ הַבְּעָלִים שֶׁאָבַד הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ בְּעָלָיו מִמֶּנּוּ. כְּגוֹן מַסְמֵר אֶחָד אוֹ מַחַט אַחַת אוֹ מַטְבֵּעַ שֶׁהֲרֵי אֵינָן יְכוֹלִים לִתֵּן סִימָן לְהַחְזִירוֹ לָהֶן וּלְפִיכָךְ הֲרֵי הוּא לְזֶה שֶׁמְּצָאוֹ:

ג וְכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן כְּגוֹן שִׂמְלָה וּבְהֵמָה הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ בְּעָלָיו שֶׁהֲרֵי דַּעְתָּן תְּלוּיָה לִתֵּן סִימָנִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ וְיַחְזֹר לָהֶן לְפִיכָךְ הַמּוֹצְאוֹ חַיָּב לְהַכְרִיז אֶלָּא אִם כֵּן יָדַע שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים כְּגוֹן שֶׁשָּׁמַע אוֹתָם אוֹמְרִים יַי לְחֶסְרוֹן כִּיס וְכַיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ שֶׁמַּרְאִין שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הֲרֵי אוֹתָהּ הָאֲבֵדָה שֶׁל מוֹצְאָהּ:

ד וְכֵן אִם מָצָא דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן בַּיָּם וּבַנָּהָר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁרַבּוּ עַכּוּ״ם הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ בְּעָלָיו מִמֶּנּוּ מִשָּׁעָה שֶׁנָּפַל. וּלְפִיכָךְ הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאָן וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ הַבְּעָלִים שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ:

ה יֵאוּשׁ שֶׁלֹּא מִדַּעַת אֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן אֵינוֹ יֵאוּשׁ. כֵּיצַד. נָפַל מִמֶּנּוּ דִּינָר וְלֹא יָדַע בּוֹ שֶׁנָּפַל אַף עַל פִּי שֶׁכְּשֶׁיֵּדַע בּוֹ שֶׁנָּפַל יִתְיָאֵשׁ הֲרֵי זֶה אֵינוֹ יֵאוּשׁ עַתָּה עַד שֶׁיֵּדְעוּ הַבְּעָלִים שֶׁנָּפַל. אֲבָל אִם עָדַיִן אוֹמְרִים הַבְּעָלִים שֶׁמָּא נִתַּתִּיו לִפְלוֹנִי אוֹ בְּמִגְדָּל הוּא מֻנָּח אוֹ שֶׁמָּא טָעִיתִי בַּחֶשְׁבּוֹן וְכַיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים אֵין זֶה יֵאוּשׁ:

ו הָרוֹאֶה חֲבֵרוֹ שֶׁנָּפַל מִמֶּנּוּ דִּינָר עַל הָאָרֶץ וְלֹא יָדַע בּוֹ וְנָטַל הַדִּינָר קֹדֶם יֵאוּשׁ עוֹבֵר עַל עֲשֵׂה וְעַל שְׁנֵי לָאוִין כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וַאֲפִלּוּ הֶחְזִיר לוֹ הַדִּינָר לְאַחַר שֶׁנִּתְיָאֵשׁ מַתָּנָה הִיא זוֹ וּכְבָר עָבַר עַל הָאִסּוּרִים:

ז נָטַל הַדִּינָר לִפְנֵי יֵאוּשׁ עַל מְנָת לְהַחְזִירוֹ וּלְאַחַר יֵאוּשׁ נִתְפַּזֵּן לִגְזֹל אוֹתוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם (דברים כב א) "הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם". הִמְתִּין לוֹ וְלֹא הוֹדִיעַ לַבְּעָלִים וְלֹא נָטַל הַדִּינָר עַד שֶׁיְּדְעוּ הַבְּעָלִים שֶׁנָּפַל שֶׁהֲרֵי נִתְיָאֲשׁוּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְאַחַר כָּךְ נָטַל הַדִּינָר מֵעַל הָאָרֶץ אֵינוֹ עוֹבֵר אֶלָּא מִשּׁוּם (דברים כב ג) "לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם". וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ח רָאָה סֶלַע אוֹ מַטְבֵּעַ שֶׁנָּפַל אֲפִלּוּ מִשְּׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שְׁוֶה פְּרוּטָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חַיָּב לְהַחְזִיר שֶׁמָּא שֻׁתָּפִין הֵן וּמְחַל אֶחָד מֵהֶן חֶלְקוֹ לַחֲבֵרוֹ וְנִמְצֵאת אֲבֵדָתוֹ שֶׁל זֶה שְׁוֶה פְּרוּטָה:

ט רָאָה חֲבֵרוֹ שֶׁנָּפַל מִמֶּנּוּ דִּינָר בְּתוֹךְ הַחל אוֹ בְּתוֹךְ הֶעָפָר וְנִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ חֲרֵי זֶה כְּנוֹפֵל לַיָּם אוֹ לַנָּהָר וַהֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. שֶׁהֲרֵי נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן. וַאֲפִלּוּ רָאָה אוֹתוֹ מֵבִיא כְּבָרָה לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו. בְּדַעַת רְעוּעָה הוּא מְחַפֵּשׂ כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּחַפְּשִׂים בֶּעָפָר שְׁאָר הַבַּלָּשִׁין שֶׁלֹּא נָפַל מֵהֶן כְּלוּם שֶׁמָּא יִמְצְאוּ מַה שֶּׁנָּפַל לַאֲחֵרִים כָּךְ הוּא זֶה מְחַפֵּשׂ לֹא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְיָאֵשׁ:

י הַמּוֹצֵא סֶלַע בַּשּׁוּק. מְצָאוֹ חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁלִּי הִיא וַחֲדָשָׁה הִיא וְשֶׁל מִדִּינָה פְּלוֹנִית הִיא וְשֶׁל מֶלֶךְ פְּלוֹנִי הִיא. אֲפִלּוּ אָמַר שְׁמִי כָּתוּב עָלֶיהָ לֹא אָמַר כְּלוּם וְאֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִיר. שֶׁאֵין סִימָנֵי הַמַּטְבֵּעַ סִימָן מִפְּנֵי שֶׁחֻזְקָתוֹ לְהוֹצָאָה. וְאָנוּ אוֹמְרִין שֶׁלּוֹ הָיְתָה וְהוֹצִיאָהּ מִיָּדוֹ וְנָפְלָה מִיַּד אַחֵר. וְהוֹאִיל וְאֵינוֹ סִימָן שֶׁסּוֹמְכִין עָלָיו מִשְׁעַת נְפִילָה נִתְיָאֵשׁ וַהֲרֵי הִיא שֶׁל מוֹצְאָהּ:

יא הַמּוֹצֵא דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן בְּצַד דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן חַיָּב לְהַכְרִיז. בָּא בַּעַל הַסִּימָן וְנָטַל אֶת שֶׁלּוֹ וְאָמַר שְׁוֶה בִּלְבַד נָפַל מִמֶּנּוּ זָכָה הַמּוֹצֵא בַּדָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן:

יב הַמּוֹצֵא כְּלֵי חֶרֶשׂ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִכֵּלִים שֶׁצּוּרַת כֶּלְיָן שָׁוָה. אִם כֵּלִים חֲדָשִׁים הֵן חֲרֵי הֵם שֶׁלּוֹ שֶׁהֲרֵי הֵן כְּמוֹ דִּינָר מִשְּׁאָר הַדִּינָרִים שֶׁאֵין לוֹ סִימָן וְאֵין הַבְּעָלִים מַכִּירִים אוֹתָן. שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם פַּךְ זֶה אוֹ צְלוֹחִית זוֹ שֶׁלּוֹ אוֹ שֶׁל אַחֵר. וְאִם הָיוּ כֵּלִים שֶׁשְּׁבָעָתָן הָעֵין חַיָּב לְהַכְרִיז. שֶׁאִם יָבוֹא תַּלְמִיד חָכָם וְיֹאמַר אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִתֵּן בְּכְלִי כָּזֶה סִימָן יֵשׁ לִי בּוֹ טְבִיעוּת עַיִן חַיָּב לְהַרְאוֹתוֹ לוֹ, אִם הִכִּירוֹ וְאָמַר שֶׁלִּי הוּא מַחֲזִירִין לוֹ:

יג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּתַלְמִיד וְתִיק שֶׁאֵינוֹ מְשַׁנֶּה בְּדִבּוּרוֹ כְּלָל אֶלָּא בְּדִבְרֵי שָׁלוֹם אוֹ בְּמַסֶּכְתָּא אוֹ בְּמִטָּה אוֹ בְּבֵית שֶׁהוּא מִתְאָרֵחַ בּוֹ. כֵּיצַד. הָיָה עוֹסֵק בְּמַסֶּכְתָּא דְּנָדָה וְאָמַר בְּמִקְוָאוֹת אֲנִי שׁוֹנֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁאָלוּהוּ שְׁאֵלוֹת בְּעִנְיַן נִדָּה. אוֹ שֶׁיָּשַׁן בְּמִטָּה זוֹ וְאוֹמֵר בְּזוֹ אֲנִי יָשֵׁן שֶׁמָּא יִמְצֵא שָׁם קֶרִי. אוֹ שֶׁנִּתְאָרֵחַ אֵצֶל שִׁמְעוֹן וְאָמַר אֵצֶל רְאוּבֵן אֲנִי מִתְאָרֵחַ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַטְרִיחַ עַל זֶה שֶׁנִּתְאָרֵחַ אֶצְלוֹ. אוֹ שֶׁהֵבִיא שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וְהוֹסִיף וְגָרַע כְּדֵי לְחַבְּבָן זֶה לָזֶה הֲרֵי זֶה מֻתָּר. אֲבָל אִם בָּאוּ עֵדִים שֶׁשִּׁנָּה בְּדִבּוּרוֹ חוּץ מִדְּבָרִים אֵלּוּ אֵין מַחֲזִירִין לוֹ בִּטְבִיעוּת עַיִן:

פרק טו

א כָּל הַמּוֹצֵא אֲבֵדָה בֵּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סִימָן בֵּין שֶׁאֵין בָּהּ סִימָן אִם מְצָאָהּ דֶּרֶךְ הַנָּחָה אָסוּר לִגַּע בָּהּ שֶׁמָּא בְּעָלֶיהָ הִנִּיחוּהָ שָׁם עַד שֶׁיַּחְזְרוּ לָהּ וְאִם יָבוֹא לִטְלָנָהּ וְהָיָה דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן חֲרֵי אִבֵּד מָמוֹן חֲבֵרוֹ בְּיָדוֹ שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ בָּהּ סִימָן לְהַחְזִיר בּוֹ. וְאִם הָיָה דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ סִימָן חֲרֵי זֶה הִטְרִיחָן לִרְדֹּף אַחֲרֶיהָ וְלָתֵת סִימָנֶיהָ. וּלְפִיכָךְ אָסוּר לוֹ שֶׁיִּגַּע בָּהּ עַד שֶׁיְּמַצְּאֶנָּה דֶּרֶךְ נְפִילָה. וַאֲפִלּוּ נִסְתַּפֵּק לוֹ הַדָּבָר וְלֹא יָדַע אִם דָּבָר זֶה אָבוּד אוֹ מַנָּח חֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בּוֹ. וְאִם עָבַר וּנְטָלוֹ אָסוּר לוֹ לְהַחְזִירוֹ לְשָׁם. וְאִם הָיָה דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן זָכָה בּוֹ וְאֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִירוֹ:

ב וְכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן בֵּין בְּדֶרֶךְ הַנָּחָה בֵּין בְּדֶרֶךְ נְפִילָה בֵּין בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד בֵּין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חַיָּב לְהַכְרִיז. כֵּיצַד. דֶּרֶךְ הַנָּחָה כְּגוֹן שֶׁמָּצָא חָמוֹר אוֹ פָּרָה רוֹעִים בַּדֶּרֶךְ בְּיוֹם אוֹ שֶׁמָּצָא כְּלֵי מְכֻסֶּה בָּאַשְׁפָּה חֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב א) "נִדָּחִים בַּדֶּרֶךְ". אֲבָל אִם מָצָא חָמוֹר וְכֵלָיו חֲפוּכִים וּפָרָה רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים אוֹ כְּלֵי מְגֻלֶּה בָּאַשְׁפָּה חֲרֵי זוֹ אֲבֵדָה וְנוֹטֵל וּמַכְרִיז:

ג רָאָה חָמוֹר אוֹ פָּרָה רוֹעִים בַּאֲפָר כִּדַּרְכָּן בַּלַּיְלָה חֲרֵי זוֹ אֲבֵדָה. בִּפְנוֹת הַיּוֹם וּבַנָּשֶׁף אִם רָאָה אוֹתָן שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה חֲרֵי זוֹ אֲבֵדָה וְנוֹטֵל וּמַכְרִיז. רָאָה פָּרָה רָצָה בַּדֶּרֶךְ אִם פָּנֶיהָ כְּלַפֵּי הָעִיר אֵין זוֹ אֲבֵדָה. כְּלַפֵּי הַשָּׂדֶה חֲרֵי זוֹ אֲבֵדָה:

ד מְצָאָהּ רוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים חַיָּב לְהַחְזִיר מִשּׁוּם אֲבֵדַת הַקְּרָקַע. לְפִיכָךְ אִם הָיוּ הַכְּרָמִים שֶׁל עַכּוּ"ם אֵינָהּ אֲבֵדָה וְאֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִיר. וְאִם חָשַׁשׁ שֶׁמָּא יַהֲרֹגֶנָּה הָעַכּוּ"ם כְּשֶׁיִּמְצָאֶנָּה מִפְּנֵי שֶׁהִפְסִידָה הַכֶּרֶם חֲרֵי זוֹ אֲבֵדָה וְנוֹטֵל וּמַכְרִיז:

ה מְצָאָהּ פָּרָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים אִם עוֹמֶדֶת חוּץ לִתְחוּם חַיָּב לְהַחְזִיר. הָיְתָה רוֹעָה בָּעֲשָׂבִים אוֹ שֶׁהָיְתָה בִּרְפֶת שֶׁאֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת וְאֵינָהּ מְאֻבֶּדֶת לֹא יִגַּע בָּהּ שֶׁאֵין זוֹ אֲבֵדָה. מָצָא טַלִּית אוֹ קַרְדֹּם בְּצַד הַגָּדֵר חֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן. בִּסְרַטְיָא חֲרֵי זֶה נוֹטֵל וּמַכְרִיז. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ו מָצָא גוֹזָלוֹת מְקֻשָּׁרִין בְּכַנְפֵיהֶן וּמְדַדִּין אַחַר הַגָּדֵר אוֹ אַחַר הַגַּפָּה אוֹ בַּשְּׁבִילִין שֶׁבַּשָּׂדוֹת חֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן שֶׁמָּא בַּעֲלֵיהֶן הִנִּיחוּם שָׁם. וְאִם נִטְלָן חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאִם הָיוּ קְשׁוּרִין קֶשֶׁר שֶׁהוּא סִימָן חַיָּב לְהַכְרִיז. וְכֵן אִם מְצָאָן קְבוּעִים בִּמְקוֹמָן חַיָּב לְהַכְרִיז שֶׁהַמָּקוֹם סִימָן:

ז מָצָא בָּאַשְׁפָּה כְּלִי מְכֻסֶּה חֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בּוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם אַשְׁפָּה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְהִתְפַּנּוֹת הִיא וְנִמְלַךְ עָלֶיהָ לְפַנּוֹתָהּ אַף עַל פִּי שֶׁמְּצָאוֹ מְכֻסֶּה נוֹטֵל וּמַכְרִיז. וְכֵן אִם הָיוּ כֵּלִים קְטַנִּים כְּגוֹן סַכִּין וְשִׁפּוּד וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֲפִלּוּ הָיוּ מְכֻסִּין בָּאַשְׁפָּה הַקְּבוּעָה נוֹטֵל וּמַכְרִיז:

ח מָצָא פֵּרוֹת מְפֻזָּרִין דֶּרֶךְ הַנָּחָה לֹא יִגַּע בָּהֶן. דֶּרֶךְ נְפִילָה חֲרֵי הֵן שֶׁלּוֹ. וְכֵן אִם מָצָא כְּרִיכוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל שְׁבָלִים בִּרְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁחֲרֵי אֵין בָּהֶן סִימָן. אוֹ שֶׁמָּצָא עִגּוּלֵי דְּבֵלָה וְכִכָּרוֹת שֶׁל נַחְתּוֹם וּמַחְרוֹזוֹת שֶׁל דָּגִים וַחֲתִיכוֹת שֶׁל בָּשָׂר וּגְזִי צֶמֶר הַבָּאוֹת מִמְּדִינָתָן וַאֲנִיצֵי פִּשְׁתָּן וּלְשׁוֹנוֹת שֶׁל אַרְגָּמָן חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן סִימָן. וְאִם יֵשׁ בָּהֶן סִימָן נוֹטֵל וּמַכְרִיז שֶׁפִּימָן הֶעָשׂוּי לְדָרֹס חֲרֵי הוּא סִימָן:

ט אֲבָל אִם מָצָא כִּכָּרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת וּגְזִי צֶמֶר הַלְקוּחוֹת מִבֵּית הָאַמָּן כְּדֵי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן חַיָּב לְהַכְרִיז שֶׁכָּל אֵלּוּ יֵשׁ לָהֶם סִימָנִין מֻבְהָקִין. וְאִם נִפְתְּחוּ הָאוֹצָרוֹת שֶׁל יַיִן וְשֶׁל שֶׁמֶן חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵם רְשׁוּמִין. שֶׁכָּל הַכַּדּוֹת כָּךְ הָיוּ רְשׁוּמוֹת וְנִמְצְאוּ אֵלּוּ הַכַּדִּין כְּכִכָּרוֹת הַנִּפְתָּחוֹת שֶׁיֵּשׁ צוּרָה אַחַת לְכֻלָּן וּמִשְׁקָל אֶחָד לְכֻלָּם:

י מָצָא כְּרִיכוֹת בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד אִם דֶּרֶךְ נְפִילָה חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאִם דֶּרֶךְ הַנָּחָה חַיָּב לְהַכְרִיז שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהֶם סִימָן הַמָּקוֹם סִימָן (אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ סִימָן מֻבְהָק). מָצָא אֲלָמוֹת בֵּין בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד בֵּין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים נוֹטֵל וּמַכְרִיז:

יא מָצָא עִגּוּל וּבְתוֹכוֹ חֶרֶשׂ. כִּכָּר וּבְתוֹכוֹ מָעוֹת. חֲתִיכָה שֶׁל בָּשָׂר שֶׁהוּא מְשֻׁנֶּה בַּחֲתִיכוֹת. דָּג נָשׁוּךְ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהֶן שִׁנּוּי חַיָּב לְהַכְרִיז. שֶׁלֹּא עָשָׂאוּם בַּעֲלֵיהֶן אֶלָּא לְסִימָן:

יב מָצָא פֵּרוֹת מְפֻזָּרִין בְּמָקוֹם הַגָּרְנוֹת אִם הָיוּ כְּמוֹ קַב בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ בְּיֶתֶר עַל אַרְבַּע אַמּוֹת חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַבְּעָלִים מְטַפְּלִים בַּאֲסִיפָתָן. הָיוּ מְפֻזָּרִין בְּפָחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת לֹא יִגַּע בָּהֶן שֶׁמָּא הַבְּעָלִים הִנִּיחוּם שָׁם. הָיוּ כְּמוֹ חֲצִי קַב בְּשִׁתֵּי אַמּוֹת אוֹ קַבַּיִם בִּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת אוֹ שֶׁהָיָה הַקַּב מִשְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מִינִין כְּמוֹ תְּמָרִים שֶׁמִּשְׁמִין [וְרִמּוֹנִים] כָּל אֵלּוּ סָפֵק לְפִיכָךְ לֹא יִטֹּל. וְאִם נָטַל אֵינוֹ חַיָּב לְהַכְרִיז:

יג הַמּוֹצֵא צְבוּרֵי פֵּרוֹת אוֹ פֵּרוֹת בִּכְלֵי אוֹ כְּלֵי כְּמוֹת שֶׁהוּא חַיָּב לְהַכְרִיז. מָצָא כְּלֵי וּלְפָנָיו פֵּרוֹת חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ הַפֵּרוֹת. וְהַכְּלֵי נוֹטֵל וּמַכְרִיז. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר הַכְּלֵי שֶׁל אֶחָד וְהַפֵּרוֹת שֶׁל אַחֵר וַחֲרֵי אֵין בּוֹ סִימָן. וְאִם מַרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁהֵן שֶׁל אָדָם אֶחָד חַיָּב לְהַכְרִיז:

יד כֵּיצַד. הָיוּ אֲחוֹרֵי הַכְּלֵי לִפְנֵי הַפֵּרוֹת חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. הָיוּ פְּנֵי הַכְּלֵי לִפְנֵי הַפֵּרוֹת חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא מִן הַכְּלֵי נִשְׁפְּכוּ. וְאִם הָיוּ אֲגֻדִּים לַכְּלֵי אַף עַל פִּי שֶׁפָּנָיו כְּלַפֵּי הַפֵּרוֹת חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ שֶׁאֵלּוּ נִשְׁפְּכוּ מִן הַכְּלֵי הָיָה נִשְׁאָר מֵהֶן בְּתוֹכוֹ מִפְּנֵי הָאֲגֻדִּים. הָיוּ מְקֻצָּת הַפֵּרוֹת בַּכְּלֵי וּמְקֻצָּתָן בָּאָרֶץ חַיָּב לְהַכְרִיז:

טו הַמּוֹצֵא קְצִיעוֹת בַּדֶּרֶךְ וַאֲפִלּוּ בְּצַד שְׂדֵה קְצִיעוֹת חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְכֵן תְּאֵנָה שֶׁהִיא נוֹטָה לַדֶּרֶךְ וְנִמְצְאוּ תְּאֵנִים תַּחְתֶּיהָ מַתָּרוֹת מִשּׁוּם גֵּזֶל. שֶׁהַתְּאֵנָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ עִם נְפִילָתָהּ נִמְאֶסֶת. וּפְטוּרוֹת מִשּׁוּם מַעֲשֵׂר. אֲבָל זֵיתִים וְחָרוּבִין וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֲסוּרִין:

טז תְּמָרִים שֶׁמִּשִּׁירָן הָרוּחַ מֻתָּרוֹת שֶׁהַבְּעָלִים מְחֻלִּים לְכָל אָדָם וְזוֹ הִיא חֶזְקָתָן. וְאִם הָיוּ שֶׁל יְתוֹמִים שֶׁאֵינָן בְּנֵי מְחִילָה אֲסוּרִין. וְכֵן אִם הִקְפִּיד בַּעַל הַשָּׂדֶה וְהִקִּיף מָקוֹם הָאִילָנוֹת אוֹ תִּקֵּן מָקוֹם שֶׁיִּפְּלוּ בּוֹ הַנּוֹבְלוֹת עַד שֶׁיְּלַקְּטֵם חֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת שֶׁחֲרֵי גִּלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁלֹּא מָחַל:

יז חָתוּל רַע שֶׁהוֹרֵג אֶת הַקְּטַנִּים אָסוּר לְקַיְּמוֹ וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם גֵּזֶל וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם הֶשֵּׁב אֲבֵדָה אַף עַל פִּי שֶׁעוֹרוֹ מוֹעִיל אֶלָּא כָּל הַמּוֹצְאוֹ זָכָה בּוֹ וְהוֹרְגוֹ וְהָעוֹר שֶׁלּוֹ:

יח גּוֹזָל הַנִּמְצָא קָרוֹב לַשּׁוֹבָךְ בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה חֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ חוּץ לַחֲמִשִּׁים אַמָּה חֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ שֶׁאֵין הַגּוֹזָל מְדֻדֶּה יֶתֶר עַל חֲמִשִּׁים אַמָּה. נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכוֹת חֲרֵי הוּא שֶׁל קָרוֹב. מֻחֶצָּה לְמֻחֶצָּה יַחֲלֹקוּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ יוֹנֵי שְׁתֵּי הַשּׁוֹבָכוֹת שָׁוִים בְּמִנְיָן. אֲבָל אִם הָיוּ יוֹנֵי הָאֶחָד רַבִּים הַלֵּךְ אַחַר הָרֹב אַף עַל פִּי שֶׁהוּא רָחוֹק:

פרק טז

א הַמּוֹצֵא מְחָטִים וְצִנּוֹרוֹת וּמַסְמְרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אִם מְצָאָם אֶחָד חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. שְׁנַיִם שְׁנַיִם אוֹ יֶתֶר חַיָּב לְהַכְרִיז שֶׁמִּנְיָן סִימָן:

ב וְכֵן הַמּוֹצֵא מָעוֹת מְפֻזָּרִים הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. אֲפִלּוּ הָיוּ מֻקָּצָת מַטְבְּעוֹת זֶה עַל גַּבֵּי זֶה הֲרֵי הֵן כִּמְפֻזָּרִין. אֲבָל אִם מָצָא צְבוּר מָעוֹת חַיָּב לְהַכְרִיז. מָצָא שְׁלֹשָׁה מַטְבְּעוֹת זֶה עַל גַּב זֶה וְהֵן עֲשׂוּיִין כְּמִגְדָּל. אוֹ שֶׁהָיוּ אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד עַל גַּבֵּיהֶן. אוֹ שֶׁהָיוּ מֻקָּצָת זֶה עַל מֻקָּצָת זֶה כְּדֵי שֶׁאִם יַכְנִיס קִיסָם בֵּינֵיהֶן יִנָּטְלוּ בְּבַת אַחַת חַיָּב לְהַכְרִיז. הָיוּ עֲשׂוּיִים כְּשִׁיר אוֹ כְּשׁוּרָה אוֹ כַּחֲצוּבָה אוֹ כְּסֵלָם הֲרֵי זֶה סָפֵק וְלֹא יִטֹּל:

ג הַמּוֹצֵא מָעוֹת בַּכִּיס אוֹ כִּיס כְּמוֹת שֶׁהוּא חַיָּב לְהַכְרִיז. מָצָא כִּיס וּלְפָנָיו מָעוֹת מְפֻזָּרִים הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאִם מַרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁהַכִּיס וְהַמָּעוֹת שֶׁל אָדָם אֶחָד וּמִן הַכִּיס נָפְלוּ חַיָּב לְהַכְרִיז:

ד הַמּוֹצֵא מָעוֹת בַּחֲנוּת אִם הָיוּ בֵּין תֵּבָה לַחֲנָנִי הֲרֵי הֵן שֶׁל בַּעַל הַחֲנוּת. וְאִם מְצָאָן עַל הַתֵּבָה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִתֵּבָה וְלַחוּץ הֲרֵי הֵן שֶׁל מוֹצְאָן. וְלָמָּה לֹא תִּקְּנָה הַחֲנוּת לְבָעֳלֶיהָ לְפִי שֶׁאֵינָהּ חָצֵר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת. וְאַף עַל פִּי שֶׁבָּעֳלֶיהָ בְּתוֹכָהּ צָרִיךְ לוֹמַר תִּקְּנָה לִי חֲנוּתִי כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר:

ה מָצָא מָעוֹת בַּחֲנוּת הַשַּׁלְחָנִי בֵּין כִּסֵּא לַשֻּׁלְחָנִי הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל שֻׁלְחָנִי. מְצָאָן עַל הַכִּסֵּא לִפְנֵי הַשֻּׁלְחָנִי אֲפִלּוּ הָיוּ צְרוּרִין וּמֻנָּחִין עַל הַשֻּׁלְחָן הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל מוֹצְאָן. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ רֹב עַכּוּ״ם כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. אֲבָל אִם הָיוּ רֹב יִשְׂרָאֵל חַיָּב לְהַכְרִיז. מִפְּנֵי שֶׁהֵן צְרוּרִים יֵשׁ לָהֶם סִימָן:

ו הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת מֵחֲבֵרוֹ אוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ חֲבֵרוֹ פֵּרוֹת וּמָצָא בְּתוֹכָן מָעוֹת צְרוּרוֹת נוֹטֵל וּמַכְרִיז. מְצָאָן מְפֻזָּרוֹת הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיוּ הַפֵּרוֹת מִן הַתָּוֶךְ אוֹ מִבַּעַל הַבַּיִת שֶׁלְּקָחָן מִן הַתָּוֶךְ. אֲבָל אִם בַּעַל הַבַּיִת דָּשׁ הַפֵּרוֹת לְעַצְמוֹ אוֹ עַל יְדֵי עֲבָדָיו וְשִׁפְחוֹתָיו הַכְּנַעֲנִים הֲרֵי זֶה חַיָּב לְהַחְזִיר:

ז הַמּוֹצֵא מַטְמוֹן בְּגַל אוֹ בְּכֹתֶל יָשָׁן הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ שֶׁאֲנִי אוֹמֵר שֶׁל אֱמוֹרִיִּים הַקַּדְמוֹנִים הֵן. וְהוּא שֶׁיִּמְצָאֵם מַטָּה מַטָּה כְּדֶרֶךְ כָּל הַמַּטְמוֹנוֹת הַיְשָׁנוֹת. אֲבָל אִם מַרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁהֵן מַטְמוֹן חָדָשׁ אֲפִלּוּ נִסְתַּפֵּק לוֹ הַדָּבָר הֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן שֶׁמָּא מֻנָּחִים הֵם שָׁם:

ח וְהוֹאִיל וַחֲצֵרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לָמָּה לֹא יִקְנֶה בַּעַל הֶחָצֵר זֶה הַמַּטְמוֹן שֶׁבְּתוֹךְ הַכֹּתֶל הַיָּשָׁן אַף עַל פִּי שֶׁהוּא שֶׁל אֱמוֹרִיִּים וְתִהְיֶה מְצִיאָה זוֹ לְבַעַל הֶחָצֵר. מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ לוֹ וְלֹא לַאֲחֵרִים וַהֲרֵי זֶה הַמַּטְמוֹן אָבוּד מִמֶּנּוּ וּמִכָּל אָדָם וּלְפִיכָךְ הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. וּמַה אֲבֵדָה שֶׁל אָדָם אָמְרָה תּוֹרָה (דברים כב ג) ״אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ״ מִי שֶׁאָבוּדָה מִמֶּנּוּ וּמְצוּיָה אֵצֶל כָּל אָדָם יָצָאת זוֹ שֶׁנִּפְלָה לַיָּם שֶׁאֲבוּדָה מִמֶּנּוּ וּמִכָּל אָדָם קַל וָחֹמֶר לְמַטְמוֹן קַדְמוֹנִי שֶׁלֹּא הָיָה שֶׁלּוֹ מֵעוֹלָם וְהוּא אָבוּד מִמֶּנּוּ וּמִכָּל אָדָם לְפִיכָךְ הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ:

ט מָצָא מַטְמוֹן בְּכֹתֶל חָדָשׁ אִם הַמַּטְמוֹן מוֹכִיחַ שֶׁהוּא לְבַעַל הַבַּיִת הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ וְאִם מוֹכִיחַ שֶׁהוּא שֶׁל אַחֵר מִן הַשּׁוּק הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. כֵּיצַד. הַסַּכִּין הֲרֵי הַנֶּצֶב שֶׁלּוֹ מוֹכִיחַ. וְהַכִּיס פִּיו מוֹכִיחַ. וְאִם נִמְצָא תּוֹךְ הַכֹּתֶל מָלֵא מֵהֶן חוֹלְקִין:

י הָיוּ בְּתוֹךְ הַכֹּתֶל מָעוֹת אוֹ לְשׁוֹנוֹת שֶׁל זָהָב שֶׁאֵין שָׁם מוֹכִיחַ. מֵחֶצְיוֹ וְלַחוּץ שֶׁל מוֹצֵא. מֵחֶצְיוֹ וּלְפָנִים שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת:

יא וְיֵרָאֶה לִי שֶׁאֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים אֶלָּא כְּשֶׁטָּעַן בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהַמַּטְמוֹן שֶׁלּוֹ. אוֹ שֶׁהָיָה יוֹרֵשׁ שֶׁאָנוּ טוֹעֲנִין לוֹ שֶׁמָּא שֶׁל אָבִיו הֵן. אֲבָל אִם הוֹדָה שֶׁהֵן מְצִיאָה הֲרֵי הֵן שֶׁל מוֹצְאָן. לְפִיכָךְ אִם הָיָה מַשְׁכִּיר בֵּיתוֹ לַאֲחֵרִים הֲרֵי הֵן שֶׁל שׁוֹכֵר אַחֲרוֹן. וְאִם הִשְׁכִּירוֹ לִשְׁלֹשָׁה עַכּוּ״ם כְּאֶחָד הֲרֵי עֲשָׂאָהוּ פַּנְדָּק וְכָל הַנִּמְצָא בּוֹ אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאָן מִפְּנֵי שֶׁאֵין אֶחָד יָכוֹל לִטְעֹן שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ אוֹ לִרְשׁוּתוֹ. אֲבָל אִם רָאָה אֶת הַמְּצִיאָה אֲפִלּוּ נָפַל עָלֶיהָ וּבָא אַחֵר וְהֶחֱזִיק בָּהּ הֲרֵי זֶה שֶׁהֶחֱזִיק בָּהּ זָכָה בָּהּ:

פרק יז

א כָּל מְצִיאָה שֶׁאָמַרְנוּ בָּהּ שֶׁהִיא שֶׁל מוֹצְאָהּ אֵינוֹ זוֹכֶה בָּהּ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְיָדוֹ אוֹ לִרְשׁוּתוֹ. אֲבָל אִם רָאָה אֶת הַמְּצִיאָה אֲפִלּוּ נָפַל עָלֶיהָ וּבָא אַחֵר וְהֶחֱזִיק בָּהּ הֲרֵי זֶה שֶׁהֶחֱזִיק בָּהּ זָכָה בָּהּ:

ב הָיָה רוֹכֵב עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה וְרָאָה אֶת הַמְּצִיאָה וְאָמַר לַחֲבֵרוֹ זְכֵה לִי בָּהּ כֵּינָן שֶׁהִגְבִּיהָהּ לוֹ קָנָה הָרוֹכֵב וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְיָדוֹ. וְאִם אָמַר לוֹ תְּנָהּ לִי וּנְטָלָהּ וְאָמַר אֲנִי זָכִיתִי בָּהּ זָכָה בָּהּ הַנּוֹטֵל. וְאִם מִשְּׁנְתָנָהּ לָרוֹכֵב אָמַר אֲנִי זָכִיתִי בָּהּ תְּחִלָּה לֹא אָמַר כְּלוּם:

ג הַמַּגְבִּיהַּ מְצִיאָה לַחֲבֵרוֹ קָנָה חֲבֵרוֹ וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר לוֹ כְּלוּם [זָכָה בָּהּ]. הִגְבִּיהוּ הַמְּצִיאָה שְׁנַיִם קָנְאוּהָ שְׁנֵיהֶם:

ד הִגְבִּיהָהּ לוֹ חֵרֵשׁ אוֹ שׁוֹטֶה אוֹ קָטָן לֹא קָנָה הַפִּקֵּחַ לְפִי שֶׁאֵין לָהֶן דַּעַת. הִגְבִּיהָהּ חֵרֵשׁ וּפִקֵּחַ כְּאֶחָד מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא קָנָה פִּקֵּחַ לֹא קָנָה חֵרֵשׁ. הָיוּ שְׁנֵיהֶם חֵרְשִׁים תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁיִּקְנוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לְהִנָּצוֹת:

ה שְׁנַיִם שֶׁרָאוּ גָּמָל אוֹ חֲמוֹר שֶׁל מְצִיאָה וְקָדְמוּ שְׁנֵיהֶם וְהִנְהִיגוּהוּ אוֹ מְשָׁכוּהוּ. אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מַנְהִיג וְאֶחָד מוֹשֵׁךְ. קָנוּ שְׁנֵיהֶם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בַּחֲמוֹר אֲבָל בְּגָמָל אִם הָיָה אֶחָד מַנְהִיג וְאֶחָד מוֹשֵׁךְ הַמּוֹשֵׁךְ קָנָה אֲבָל לֹא הַמַּנְהִיג:

ו בֶּהֱמַת מְצִיאָה שֶׁקָּדַם אֶחָד וְאָחַז בַּמּוֹסֵרָה לֹא קָנָה עַד שֶׁיִּמְשֹׁךְ אוֹ יַנְהִיג. וְכֵן בִּנְכְסֵי הַגֵּר. אֲבָל קָנָה הַמּוֹסֵרָה לְבַדָּהּ:

ז הָיָה אֶחָד רוֹכֵב וְאֶחָד אוֹחֵז בַּמּוֹסֵרָה הָרוֹכֵב קָנָה הַבְּהֵמָה וְהַמּוֹסֵרָה שֶׁעַל לְחָיֵי הַבְּהֵמָה בִּלְבַד. וְזֶה שֶׁאָחַז הַמּוֹסֵרָה קָנָה מִמֶּנָּה מַה שֶּׁאָחַז בְּיָדוֹ. וּשְׁאָר הַמּוֹסֵרָה לֹא קָנָהוּ אֶחָד מֵהֶן:

ח חָצֵרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. וְאִם נָפְלָה בָּהּ מְצִיאָה חֲרֵי הִיא שֶׁל בַּעַל הֶחָצֵר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּחָצֵר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת. אֲבָל בְּשָׂדֶה וְגִנָּה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אִם הָיָה עוֹמֵד בְּצַד שָׂדֶהוּ וְאָמַר זָכְתָה לִי שָׂדִי זָכָה בָּהּ. וְאִם אֵינוֹ עוֹמֵד שָׁם אוֹ שֶׁהָיָה עוֹמֵד וְלֹא אָמַר זָכְתָה לִי שָׂדִי כָּל הַקּוֹדֵם זָכָה. וְכֵן אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּצִדָּן חֲרֵי אֵלּוּ קוֹנִים לוֹ. וְאִם הִגִּיעָה הַמְּצִיאָה לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלּוֹ זָכָה בָּהּ:

ט חֲכָמִים תִּקְּנוּ דָּבָר זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יָרִיבוּ הַמּוֹצְאִין זֶה עִם זֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּסִמְטָא אוֹ בְּצִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁאֵין הָרַבִּים דּוֹחֲקִין בָּהֶן אוֹ בְּשָׂדֶה שֶׁאֵין לוֹ בְּעָלִים. אֲבָל הָעוֹמֵד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים אוֹ בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ אֵין אַרְבַּע אַמּוֹת קוֹנוֹת לוֹ וְאֵינוֹ קוֹנֶה שָׁם עַד שֶׁתַּגִּיעַ מְצִיאָה לְיָדוֹ:

י קָטָנָה יֵשׁ לָהּ חָצֵר וְיֵשׁ לָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְקָטָן אֵין לוֹ חָצֵר וְאֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. מִפְּנֵי שֶׁחָצֵר שֶׁל קָטָנָה מִיָּדָהּ לְמַדְנוּהָ. שֶׁכְּשֶׁם שֶׁהִיא מִתְגָּרֶשֶׁת בְּגֵט הַמַּגִּיעַ לְיָדָהּ כָּךְ מִתְגָּרֶשֶׁת בְּגֵט הַמַּגִּיעַ לַחֲצֵרָהּ. וּכְשֵׁם שֶׁיֵּשׁ לָהּ חָצֵר לְעִנְיַן הַגֵּט כָּךְ יֵשׁ לָהּ לְעִנְיַן מְצִיאָה. וְאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל אָדָם כַּחֲצֵרוֹ לְעִנְיַן מְצִיאָה. אֲבָל הָאִישׁ לָמַדְנוּ שֶׁחֲצֵרוֹ קוֹנָה לוֹ מִשְּׁלוּחוֹ. כְּדֶרֶךְ שֶׁקּוֹנֶה לוֹ שְׁלוּחוֹ כָּךְ תִּקְּנָה לוֹ חֲצֵרוֹ. וְהַקָּטָן הוֹאִיל וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ כָּךְ אֵין חֲצֵרוֹ וְלֹא אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלּוֹ קוֹנִין לוֹ עַד שֶׁתַּגִּיעַ מְצִיאָה לְיָדוֹ:

יא מִי שֶׁרָאָה אֲחֵרִים רָצִים אַחַר הַמְּצִיאָה וַחֲרֵי הִיא צְבִי שָׁבוּר אוֹ גּוֹזָלוֹת שֶׁלֹּא פָּרְחוּ. אִם הָיָה עוֹמֵד בְּצַד שָׂדֶהוּ שֶׁהֵן בְּתוֹכָהּ וְאִלּוּ הָיָה רָץ הָיָה מַגִּיעָן וְאָמַר זָכְתָה לִי שָׂדִי זָכְתָה לוֹ שָׂדֶהוּ. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַגִּיעָן חֲרֵי אֵלּוּ כִּצְבִי שֶׁהוּא רָץ כְּדַרְכּוֹ וּכְגוֹזָלוֹת הַמַּפְרִיחִים וְלֹא אָמַר כְּלוּם אֶלָּא כָּל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה. וְאִם נִתְּנוּ לוֹ בְּמַתָּנָה הוֹאִיל וְאַחַר הַקָּנָם לוֹ וַחֲרֵי הֵן מִתְגַּלְגְּלִין בְּתוֹךְ שָׂדֶהוּ קָנָתָה לוֹ שָׂדֶהוּ וְאִם הָיָה צְבִי רָץ כְּדַרְכּוֹ וְגוֹזָלוֹת מַפְרִיחִין לֹא קָנָתָה לוֹ שָׂדֶהוּ:

יב מְצִיאַת חֶרֶשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן יֵשׁ בָּהּ גֵּזֶל מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם. לְפִיכָךְ אִם עָבַר אַחֵר וּגְזָלָהּ מִיָּדָן אֵינָהּ יוֹצְאָה בְּדָיָנִים. וְאִם כָּפַר בָּהּ וְנִשְׁבַּע אֵינוֹ חַיָּב בְּחֹמֶשׁ:

יג מְצִיאַת בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַסְּמוּכִים עַל שֻׁלְחָנוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהֵן גְּדוֹלִים וּמְצִיאַת בִּתּוֹ הַנְּעָרָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ סוֹמֶכֶת עַל שֻׁלְחָנוֹ וַאֲפִלּוּ הָיְתָה מְכוּרָה אֲמָה וּמְצִיאַת עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים וּמְצִיאַת אִשְׁתּוֹ חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. אֲבָל מְצִיאַת בְּנוֹ שֶׁאֵינוֹ סוֹמֵךְ עַל שֻׁלְחָנוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא קָטָן וּמְצִיאַת עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים וּמְצִיאַת אִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא מְגֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת כָּל אֵלּוּ הַמְּצִיאוֹת אֵינָן שֶׁלּוֹ:

פרק יח

א הַמּוֹצֵא שְׁטַר חוֹב אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִים וְאַף עַל פִּי שֶׁהַחַיָּב מוֹדֶה וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְקֻיָּם חֲרֵי זֶה לֹא יַחְזִיר. שֶׁמָּא פָּרְעוֹ וּקְנוּנְיָא הֵם עוֹשִׂים כְּדֵי לְטָרֹף לָקוֹחוֹת שֶׁלֹּא כַּדִּין וּלְפִיכָךְ הוֹדָה לוֹ שֶׁחֲרֵי יֵשׁ לוֹ לְטָרֹף בִּשְׁטָר שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת. שֶׁהָאַחֲרָיוּת שֶׁלֹּא נִתְפָּרְשָׁה טָעוּת סוֹפֵר הוּא בֵּין בִּשְׁטָרֵי הַלָּוָאָה בֵּין בִּשְׁטָרֵי מֶקַח וּמִמְכָּר. לְפִיכָךְ אִם פֵּרֵשׁ בִּשְׁטָר זֶה שֶׁהוּא שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת אִם הָיָה הַחַיָּב מוֹדֶה יַחְזִיר וְאִם לָאו לֹא יַחְזִיר שֶׁמָּא פָּרְעוֹ:

ב וְכֵן אִם מָצָא שְׁטָר שֶׁזְּמַנּוֹ בּוֹ בַּיּוֹם וְהָיָה מְקֻיָּם וְהַחַיָּב מוֹדֶה יַחְזִיר. וְאִם אֵינוֹ מְקֻיָּם לֹא יַחְזִיר שֶׁמָּא כָּתַב לִלְוֹוֹת וַעֲדַיִן לֹא לָוָה:

ג מָצָא שְׁטָר בְּחֻמֵּת אוֹ בִּכְלִי עֵץ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן חֲרֵי זֶה יַחְזִיר לְמִי שֶׁנָּתַן סִימָן. מָצָא שְׁלֹשָׁה שְׁטָרוֹת כְּרוּכִין בְּכֶרֶךְ אֶחָד אוֹ מֻנָּחִין זֶה עַל זֶה וַאֲגוּדִים אֶגֶד אֶחָד יַחְזִיר לְמִי שֶׁנָּתַן סִימָן:

ד הָיָה הַלּוֶֹה אֶחָד וְהַמַּלְוִים שְׁלֹשָׁה אִם מְקֻיָּמִים הֵם יַחְזִיר לַלּוֶֹה. וְאִם לָאו יַחְזִיר לְמִי שֶׁנָּתַן סִימָן שֶׁמָּא הַמַּלְוִים נָתְנוּ שְׁטָרוֹתֵיהֶן לַסּוֹפֵר לְקַיְּמָן וְנָפְלוּ מִיַּד הַדַּיָּן. הָיָה הַמַּלְוֶה אֶחָד וְהַלּוִֹים שְׁלֹשָׁה יַחְזִיר לַמַּלְוֶה. וְאִם הָיוּ שְׁלָשְׁתָּן בִּכְתַב יְדֵי סוֹפֵר אֶחָד יַחְזִיר לְמִי שֶׁנָּתַן סִימָן. שֶׁמָּא שְׁלָשְׁתָּן הוֹלִיכוּ שִׁטְרֵיהֶן לַסּוֹפֵר לִכְתֹּב וְנָפְלוּ מִיַּד הַסּוֹפֵר:

ה מָצָא שְׁטָרוֹת קְרוּעִין וּשְׁטַר חוֹב בֵּינֵיהֶן לֹא יַחְזִיר. וְאִם יֵשׁ עִמָּהֶן שׁוֹבֵר אֲפִלּוּ בְּלֹא עֵדִים יִתֵּן שְׁטַר הַחוֹב לַלּוֶֹה. שֶׁאִלּוּ לֹא הָיָה פָּרוּעַ לֹא הִשְׁלִיכוֹ בֵּין שְׁטָרוֹת קְרוּעִים וַחֲרֵי יֵשׁ עִמּוֹ כְּתַב שֶׁהוּא פָּרוּעַ:

ו מָצָא גִּטֵּי נָשִׁים בִּזְמַן שֶׁהַבַּעַל מוֹדֶה יַחְזִיר לָאִשָּׁה. אֵין הַבַּעַל מוֹדֶה אִם נָתְנָה הָאִשָּׁה סִימָן מֻבְהָק יִנָּתֵן לָהּ וְאִם לָאו לֹא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. אָמַר הַבַּעַל מִיָּדִי נָפַל וְנָתַן סִימָנָיו וְהָאִשָּׁה אוֹמֶרֶת מִיָּדִי נָפַל וְנָתְנָה סִימָנָיו יִנָּתֵן לָהּ. וְהוּא שֶׁתִּתֵּן סִימָן מֻבְהָק כְּגוֹן שֶׁאָמְרָה נָקֵב יֵשׁ בְּצַד אוֹת פְּלוֹנִית. שֶׁאִלּוּ לֹא הִגִּיעַ לְיָדָהּ לֹא הָיְתָה יוֹדַעַת:

ז הוּא אוֹמֵר סִימָנֵי הַחוּט שֶׁקָּשַׁר בּוֹ הַגֵּט וְהִיא אוֹמֶרֶת סִימָנֵי הַחוּט יִנָּתֵן לָהּ. וְהוּא שֶׁתֹּאמַר סִימָן מֻבְהָק כְּגוֹן אֹרֶךְ מִדַּת הַחוּט. אֲבָל אִם אָמְרָה אָדֹם אוֹ שָׁחוֹר הוּא אֵין זֶה סִימָן מֻבְהָק. הוּא אוֹמֵר בְּחֻמָּת הָיָה מֻנָּח וְהִיא אוֹמֶרֶת בְּחֻמָּת הָיָה מֻנָּח יִנָּתֵן לוֹ שֶׁאֵין זֶה סִימָן מֻבְהָק:

ח מָצָא גֵּט שִׁחְרוּר בִּזְמַן שֶׁהָרַב מוֹדֶה לֹא יַחְזִיר לָעֶבֶד. אֵין הָרַב מוֹדֶה לֹא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה:

ט מָצָא שְׁטַר מַתָּנָה אִם מַתְּנַת בָּרִיא הִיא אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם מוֹדִים לֹא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. שֶׁמָּא כָּתַב לִתֵּן וְלֹא נָתַן וְאַחַר שֶׁכָּתַב שְׁטָר זֶה מָכַר שָׂדֶה זוֹ אוֹ נְתָנָהּ לְאַחֵר בְּמַתָּנָה וְחָזַר בּוֹ. וְזֶה שֶׁמּוֹדֶה לָזֶה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קְנוּנְיָא עַל הָאַחֲרוֹן שֶׁנָּתַן לוֹ אוֹ שֶׁמָּכַר לוֹ. וְאִם מַתְּנַת שְׂכִיב מֵרַע הִיא אִם הוֹדָה יִתֵּן וְאִם לָאו לֹא יִתֵּן. שֶׁשְּׂכִיב מֵרַע שֶׁנָּתַן לִשְׁנַיִם זֶה אַחַר זֶה הָאַחֲרוֹן קָנָה כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר:

י מֵת שְׂכִיב מֵרַע שֶׁנְּתָנָהּ בְּמַתָּנָה אַף עַל פִּי שֶׁהַיּוֹרֵשׁ מוֹדֶה שֶׁמּוֹרִישׁוֹ נְתָנָהּ הֲרֵי זֶה לֹא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. שֶׁמָּא כָּתַב לִתֵּן וְלֹא נָתַן וּמְכָרָהּ הַיּוֹרֵשׁ אוֹ נְתָנָהּ וְחָזַר בּוֹ וַהֲרֵי הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת קְנוּנְיָא עִם זֶה כְּדֵי לְהַפְקִיעַ נִכְסֵי זֶה הָאַחֲרוֹן:

יא מָצָא שׁוֹבֵר בִּזְמַן שֶׁבַּעַל הַשְּׁטָר מוֹדֶה שֶׁנִּשְׁבַּר שְׁטָרוֹ וּפָרָעוֹ אוֹ מְחָלוֹ יִתֵּן לְבַעַל הַשּׁוֹבֵר. אֵין שְׁנֵיהֶם מוֹדִים לֹא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה:

יב מָצָא כְּתֻבָּה אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם מוֹדִים לֹא יַחְזִיר לָאִשָּׁה שֶׁמָּא נִפְרְעָה כְּתֻבָּה זוֹ אוֹ נִמְחֲלָה וְאַחַר כָּךְ מָכַר הַבַּעַל נְכָסָיו וַהֲרֵי הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת קְנוּנְיָא עַל הַלָּקוֹחוֹת:

יג מָצָא אִגְּרוֹת שׁוּם וְאִגְּרוֹת מָזוֹן שִׁטְרֵי חֲלִיצָה וּמֵאוּנִין וְשִׁטְרֵי טָעֲנוֹת שֶׁכּוֹתְבִין הַדַּיָּנִין שֶׁל בַּעַל דִּין זֶה וְשֶׁל חֲבֵרוֹ. אוֹ שֶׁמָּצָא שִׁטְרֵי בֵּרוּרִים וְהֵם הַשְּׁטָרוֹת שֶׁבֵּרְרוּ לָהֶן בַּעֲלֵי דִינִין אֶת הַדַּיָּנִין שֶׁדָּנִין לָהֶם וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם שֶׁיָּדוּנוּ לָהֶם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי. אוֹ שֶׁמָּצָא כָּל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין. הֲרֵי זֶה יַחְזִיר. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל שְׁטָר שֶׁחוֹשְׁשִׁין בּוֹ לְפֶרָעוֹן לֹא יַחְזִיר שֶׁמָּא נִפְרַע הַחוֹב. וְאִם הָיָה הַחַיָּב מוֹדֶה וְאָפְשָׁר שֶׁהוֹדָה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קְנוּנְיָא עַד שֶׁיַּפְסִיד אֶת הַלּוֹקֵחַ אוֹ מְקַבֵּל מַתָּנָה שֶׁלָּקְחוּ אַחַר זְמַן הַשְּׁטָר כְּדֵי שֶׁיִּפְרְעוּ מִיָּדָם שֶׁלֹּא כַּדִּין הֲרֵי זֶה לֹא יַחְזִיר אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם מוֹדִים. וְכָל שְׁטָר שֶׁאֵין בּוֹ צַד לַחֲשָׁשׁ לֹא לְפֶרָעוֹן וְלֹא לִקְנוּנְיָא יַחְזִיר לִבְעָלָיו:

יד כָּל הַשְּׁטָרוֹת הַנִּמְצָאִים שֶׁדִּינָן שֶׁלֹּא יַחְזִיר אִם הֶחְזִיר הֲרֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרִים וְגוֹבִין בָּהֶן וְאֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִתַּחַת יַד בַּעֲלֵיהֶן וַהֲרֵי הֵם בְּחֶזְקָתָן וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם: סְלִיקוּ לְהוּ הִלְכוֹת גְּזֵלָה וַאֲבֵדָה בְּסַ״ד